

แผนการใช้ที่ดิน จังหวัดชัยภูมิ

เอกสารวิชาการเลขที่ 10/04/2566

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

จัดทำโดย

นางสาวกรรณิสา สฤกษ์ศิริ

นายคณาธิป พุ่มทอง

นางสาววารุณี อติศักดิ์กุล

นายสุวิทย์ รื่นเรียง

กลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	I
สารบัญตาราง	III
สารบัญรูป	IV
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน	1-2
1.4 กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน	1-2
1.5 ผู้ดำเนินงาน	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้ง อาณาเขต และการคมนาคม	2-1
2.2 สภาพภูมิประเทศ	2-3
2.3 สภาพภูมิอากาศ	2-5
2.4 สภาพการใช้ที่ดิน	2-8
2.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม	2-17
บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรดิน	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-16
3.3 ทรัพยากรป่าไม้	3-25
บทที่ 4 กระบวนการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน	4-1
4.1 นโยบายแห่งรัฐ	4-1
4.2 การวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่	4-7
4.3 การวิเคราะห์พื้นที่โดย DPSIR	4-10
4.4 การวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน	4-15
บทที่ 5 แผนการใช้ที่ดิน	5-1
5.1 เขตการใช้ที่ดิน	5-1
5.2 แนวทางการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินสู่การปฏิบัติ	5-8
5.3 สรุปและข้อเสนอแนะ	5-9
เอกสารอ้างอิง	อ-1
ภาคผนวก	ผ-1

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2-1	การแบ่งเขตการปกครองในจังหวัดชัยภูมิ	2-1
ตารางที่ 2-2	ระยะทางระหว่างอำเภอเมืองชัยภูมิกับอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดชัยภูมิ	2-3
ตารางที่ 2-3	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชัยภูมิ ปี 2536-2565	2-7
ตารางที่ 2-4	สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ	2-9
ตารางที่ 2-5	จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และการคาดประมาณประชากร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2556-2565	2-19
ตารางที่ 2-6	จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และความหนาแน่นของประชากร จังหวัดชัยภูมิ จำแนกรายอำเภอ ปี 2556-2565	2-20
ตารางที่ 2-7	จำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2559-2564	2-23
ตารางที่ 2-8	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนและบุคคล ปี 2564-2565	2-25
ตารางที่ 2-9	สถานภาพแรงงานจังหวัดชัยภูมิ ปี 2561-2565	2-27
ตารางที่ 2-10	ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดชัยภูมิ ปี 2559-2564	2-30
ตารางที่ 2-11	การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดชัยภูมิ ปี 2559-2564	2-30
ตารางที่ 2-12	อัตรายายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาค ปี 2563-2564	2-31
ตารางที่ 2-13	ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2564	2-32
ตารางที่ 2-14	ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำแนกตามภาคการผลิต ปี 2563-2564	2-33
ตารางที่ 2-15	ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชัยภูมิ ณ ราคาประจำปีจำแนกตามสาขาการผลิต ปี 2560-2564	2-34
ตารางที่ 2-16	สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2562-2564	2-37
ตารางที่ 2-17	จำนวนหมอดินอาสา จำแนกเป็นรายอำเภอของจังหวัดชัยภูมิปี 2564	2-38
ตารางที่ 2-18	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี จังหวัดชัยภูมิ ปีเพาะปลูก 2561/62-2565/66	2-39
ตารางที่ 2-19	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ มันสำปะหลัง จังหวัดชัยภูมิ ปีเพาะปลูก 2561-2565	2-41
ตารางที่ 2-20	เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ อ้อยโรงงาน ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ปีการผลิต 2561-2565	2-43
ตารางที่ 3-1	สถานภาพทรัพยากรดินปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-6
ตารางที่ 3-2	พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ	3-12

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 3-3	โครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิ	3-17
ตารางที่ 3-4	คุณภาพและอัตราการให้น้ำของน้ำใต้ดินในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-18
ตารางที่ 3-5	บ่อบาดาลในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-20
ตารางที่ 3-6	ชั้นหินอุ้มน้ำในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-23
ตารางที่ 3-7	ข้อมูลที่ดินของรัฐที่ใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้	3-26
ตารางที่ 3-8	พื้นที่เขตป่าไม้อนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-29
ตารางที่ 3-9	พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-30
ตารางที่ 3-10	พื้นที่เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-31
ตารางที่ 3-11	พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-32
ตารางที่ 3-12	สถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-33
ตารางที่ 4-1	การวิเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้ที่ดิน จังหวัดชัยภูมิ	4-11
ตารางที่ 4-2	กรอบแนวคิดการกำหนดเขตการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ	4-16
ตารางที่ 5-1	เขตการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ	5-6

สารบัญรูป

		หน้า
รูปที่ 2-1	อาณาเขต เส้นทางคมนาคม และเส้นทางน้ำ จังหวัดชัยภูมิ	2-4
รูปที่ 2-2	เส้นชั้นน้ำฝนเท่าในจังหวัดชัยภูมิ	2-6
รูปที่ 2-3	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ปี 2536-2565	2-7
รูปที่ 2-4	สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	2-15
รูปที่ 2-5	จำนวนประชากร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2556-2565	2-21
รูปที่ 2-6	จำนวนประชากร จำแนกรายอำเภอ ปี 2556-2565	2-22
รูปที่ 2-7	จำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2559-2564	2-24
รูปที่ 2-8	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนและบุคคล ปี 2564-2565	2-26
รูปที่ 2-9	โครงสร้างประชากรจังหวัดชัยภูมิ ปี 2565	2-28
รูปที่ 2-10	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2564	2-32
รูปที่ 2-11	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามประเภทการผลิต ปี 2560-2564	2-35
รูปที่ 2-12	สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2562-2564	2-37
รูปที่ 2-13	วิธีการตลาดสินค้าข้าวเปลือกเหนียว จังหวัดชัยภูมิ	2-40
รูปที่ 2-14	วิธีการตลาดสินค้ามันสำปะหลัง จังหวัดชัยภูมิ	2-42
รูปที่ 2-15	วิธีการตลาดสินค้าอ้อยโรงงาน จังหวัดชัยภูมิ	2-43
รูปที่ 3-1	ทรัพยากรดินจังหวัดชัยภูมิ	3-4
รูปที่ 3-2	ทรัพยากรดินมีปัญหาทางการเกษตร จังหวัดชัยภูมิ	3-7
รูปที่ 3-3	การชะล้างพังทลายของดิน จังหวัดชัยภูมิ	3-9
รูปที่ 3-4	โครงสร้างการจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน	3-11
รูปที่ 3-5	บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-19
รูปที่ 3-6	บ่อบาดาลในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ	3-21
รูปที่ 3-7	อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาล และชนิดชั้นหินให้น้ำในจังหวัดชัยภูมิ	3-24
รูปที่ 5-1	เขตการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ	5-7

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ที่ผ่านมาการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับจังหวัดโดยเฉพาะในภาคการเกษตรยังขาดการวางแผนการใช้ที่ดินที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนกฎหมายนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง จึงส่งผลให้เกิดการใช้ที่ดินไม่สอดคล้องกับสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติได้เกิดความเสื่อมโทรมลง โดยเฉพาะทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีความต้องการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่พบเห็นได้ชัดเจนคือการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น การใช้พื้นที่ที่มีความลาดชันสูง โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความลาดชันสูงที่เป็นพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารมาใช้ทำการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ส่งผลให้ตะกอนไหลลงไปที่บ่อในแม่น้ำลำคลอง ลำน้ำตื้นเขิน นอกจากนี้ การทำการเกษตรในพื้นที่ต้นน้ำยังมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีในอัตราสูง ทำให้เกิดการปนเปื้อนในแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ปุ๋ยพืชไม่เหมาะสมกับที่ดินทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพต่ำ จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและกระบวนการต่าง ๆ ทางธรรมชาติ เช่น กระบวนการอุทกนิเวศวิทยา อุทกวิทยาส่งผลให้สภาพดินฟ้าอากาศเกิดการเปลี่ยนแปลง

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบ ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดเป็นพื้นที่ภูเขาสูง จังหวัดชัยภูมิเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารและลำน้ำย่อยหลายสาย เช่น ลำน้ำชี ลำน้ำพรม ลำน้ำเชิญ ลำคันฉู ลำชีลอง ลำปะทาว ลำสามหมอ ลำน้ำก่ำ เป็นต้น พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ยางพารา และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การวางแผนการใช้ที่ดินเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบนโยบายการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ระดับจังหวัดได้เป็นอย่างดีให้เกิดการใช้ที่ดินในทิศทางที่ควรจะเป็นเหมาะสมกับสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ รองรับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นระบบอย่างยั่งยืน ตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารระดับจังหวัดในการจัดทำแผนการพัฒนาจังหวัดในระยะต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลด้านกายภาพเพื่อประกอบการทำแผนการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

1.2.2 เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินจังหวัดและนำไปเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด

1.2.3 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับจังหวัดของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ

1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน

1.3.1 สถานที่ดำเนินงาน จังหวัดชัยภูมิ

1.3.2 ระยะเวลา เดือนตุลาคม 2565 ถึง เดือนกันยายน 2566

1.4 กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน

1.4.1 ชี้ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

1.4.2 กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง และวิธีที่จะนำไปสู่การแก้ไข โดยอาศัยระบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์พื้นที่

1.4.3 รวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรต่าง ๆ คือ ดิน ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ น้ำ ป่าไม้ พืชพรรณ ทั้งด้านสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในภาพรวมและเฉพาะด้าน ตลอดจนนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงาน เอกสาร ผลงานวิจัยต่าง ๆ และข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมวัสดุประสงค์ที่ต้องการ

1.4.4 การนำเข้าข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial data) เช่น แผนที่ดิน แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน แผนที่พัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน แผนที่ขอบเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ทำการเก็บข้อมูลในรูป Digital data โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และข้อมูลเชิงบรรยาย (Non spatial data) เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม และข้อมูลตัวเลขอื่น ๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

1.4.5 การวิเคราะห์

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป เป็นการวิเคราะห์ในด้านข้อเท็จจริง ปัญหาและการแก้ไข และสถานการณ์ในปัจจุบันของข้อมูลแต่ละด้านที่กล่าวมาแล้ว เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำมาใช้ประกอบการพิจารณา กำหนดทิศทางการพัฒนาด้านการเกษตรได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในอนาคต

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะด้านต่าง ๆ คือ

(1) การวิเคราะห์เพื่อจัดทำหน่วยที่ดินโดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ในการซ้อนทับข้อมูลแผนที่ต่าง ๆ และตารางคุณภาพที่ดินของหน่วยที่ดิน

(2) การประเมินอัตราการชะล้างพังทลายของดิน ใช้สมการการสูญเสียดินสากล (RUSLE) ที่ปรับปรุงแก้ไขจากสมการการสูญเสียดินสากลในการคำนวณ

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลภูมิอากาศเพื่อหาปริมาณการระเหยและการคายน้ำอ้างอิง ปริมาณน้ำฝนที่เป็นประโยชน์ และช่วงระยะเวลาปลูกพืช

(4) การประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ ใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจเป็นการประเมินคุณภาพที่ดินโดยทำการเปรียบเทียบความต้องการประเภทการใช้ที่ดิน (Land Use Requirements) กับคุณภาพที่ดินของหน่วยที่ดิน (Land Qualities) และจำแนกชั้นความเหมาะสมของที่ดินออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้

S1 : ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง (Highly suitable)

S2 : ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (Moderately suitable)

S3 : ชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (Marginally suitable)

N : ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (Not suitable)

(5) การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการนำเอาข้อมูลทุติยภูมิ (Second Data) จากหน่วยงานต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่ออธิบายสภาพทั่วไปของประชากร โครงสร้างประชากร แรงงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด สภาพทั่วไปของการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ สถานการณ์การผลิตและการตลาด ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต อุปสงค์ และอุปทาน

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าทางสถิติอย่างง่ายในรูปของอัตราส่วนร้อยละหรือค่าเฉลี่ยในรูปตารางประกอบการอธิบาย ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงความหนาแน่นของประชากร ความหนาแน่นครัวเรือน อัตราการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ

(6) วิเคราะห์นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านการอนุรักษ์และพัฒนาที่มีผลต่อสถานภาพของทรัพยากรที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะนโยบาย แนวทางการจัดการการใช้ที่ดิน และพิจารณาการกำหนดเขตการใช้ที่ดินในการวางแผนการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพ เป็นการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่

(7) จัดทำแผนการใช้ที่ดิน โดยนำผลการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมาประกอบการพิจารณา ร่วมกับนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง ด้วยการสร้างแผนที่แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิและกำหนดเขตการใช้ที่ดินให้เหมาะสมสำหรับกิจกรรมด้านต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

1.4.6 การนำเสนอข้อมูล

1) นำเสนอในรูปของรายงานแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมสำหรับกิจกรรมด้านต่าง ๆ พร้อมข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละเขต ซึ่งได้จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเฉพาะด้าน

2) นำเสนอในรูปของแผนที่

1.5 ผู้ดำเนินงาน

1.5.1 ที่ปรึกษา

นายเชษฐรุจ	จันทร์แปลง	ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
------------	------------	--

1.5.2 ผู้ดำเนินการ

นางสาวกรรณิศา	สฤกษ์ศิริ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ (ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน)
นายคณาธิป	พุ่มทอง	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
นางสาววารุณี	อดิศักดิ์กุล	นักสำรวจดินปฏิบัติการ
นายสุวิทย์	рінเรีง	เศรษฐกร

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้ง อาณาเขต และการคมนาคม

จังหวัดชัยภูมิตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยตั้งอยู่บริเวณละติจูดที่ 15 องศา 19 ลิปดา ถึง 16 องศา 43 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 101 องศา 18 ลิปดา ถึง 102 องศา 28 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 12,778.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,986,429 ไร่ โดยเป็นจังหวัดที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาค และอันดับ 7 ของประเทศ จังหวัดชัยภูมิมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดข้างเคียง ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดลพบุรี และจังหวัดเพชรบูรณ์

การแบ่งเขตการปกครอง จังหวัดชัยภูมิแบ่งการปกครองออกเป็นส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 124 ตำบล 1,620 หมู่บ้าน 25 ชุมชน และการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 35 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 106 แห่ง (ตารางที่ 2-1)

ตารางที่ 2-1 การแบ่งเขตการปกครองในจังหวัดชัยภูมิ

อำเภอ	การปกครองส่วนภูมิภาค			การปกครองส่วนท้องถิ่น (แห่ง)			ที่มา
	ตำบล	หมู่บ้าน	ชุมชน	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	อบต.	
เมืองชัยภูมิ	19	227	25	1	4	16	กรมการปกครอง (2566)
หนองบัวแดง	8	130	-	-	2	7	
บำเหน็จณรงค์	7	95	-	-	2	7	
หนองบัวระเหว	5	58	-	-	3	2	
เทพสถิต	5	92	-	-	1	5	
ภักดีชุมพล	4	47	-	-	-	4	
เนินสง่า	4	48	-	-	-	4	
เกษตรสมบูรณ์	11	144	-	-	3	10	กรมการปกครอง (2565)
แก้งคร้อ	10	126	-	-	3	9	
คอนสวรรค์	9	103	-	-	1	9	
คอนสาร	8	85	-	-	3	6	
จัตุรัส	9	119	-	-	3	8	
บ้านเขว้า	6	88	-	-	4	3	
บ้านแท่น	5	66	-	-	2	4	
ภูเขียว	11	155	-	-	4	9	
ซับใหญ่	3	37	-	-	-	3	
รวม	124	1,620	25	1	35	106	

การคมนาคม การเดินทางไปยังจังหวัดชัยภูมิสามารถเดินทางได้โดยทางรถยนต์และรถไฟ ดังนี้
ทางรถยนต์

มีถนนสายหลักและสายรองเชื่อมโยงระหว่างภาค จังหวัด และอำเภอที่สำคัญ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (สายกลางสะพานมิตรภาพที่แม่สอด-มุกดาหาร) เป็นทางหลวงแผ่นดินสายประธานที่เป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญที่เชื่อมระหว่างภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สายทางเริ่มต้นที่สะพานมิตรภาพไทย-พม่า อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และสิ้นสุดสายทางที่อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร โดยผ่านจังหวัดชัยภูมิ บริเวณอำเภอคอนสาร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 201 (สายทางต่างระดับสีคิ้ว-เชียงคาน) เป็นทางหลวงแผ่นดินสายรองประธานที่เชื่อมระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้และตอนบน โดยผ่านอำเภอสีคิ้ว และอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา อำเภอจัตุรัส อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ อำเภอแก้งคร้อ และอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น อำเภอภูกระดึง อำเภอหนองหิน อำเภอวังสะพุง อำเภอเมืองเลย และอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 202 (สายชัยภูมิ-เขมราฐ) เป็นทางหลวงแผ่นดินสายรองประธานที่เชื่อมระหว่างจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในแนวตะวันตก-ตะวันออก โดยผ่านอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอบัวใหญ่ อำเภอสีดา และอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ และอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอสุวรรณภูมิ และอำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอเมืองยโสธร และอำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร อำเภอเมืองอำนาจเจริญ และอำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 205 (สายบ้านหมี่-สามแยกสุรนารายณ์) เป็นทางหลวงแผ่นดินสายรองประธานที่เชื่อมต่อระหว่างจังหวัดลพบุรี จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดนครราชสีมา โดยผ่านอำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกสำโรง อำเภอชัยบาดาล และอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี อำเภอเทพสถิต อำเภอบำเหน็จณรงค์ และอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ อำเภอพระทองคำ อำเภอโนนไทย และอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 225 (สายแยกบึงบอระเพ็ด-ชัยภูมิ) เป็นทางหลวงแผ่นดินสายรองประธานที่เชื่อมระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผ่านอำเภอชุมแสง และอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ อำเภอบึงสามพัน และอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ของทางภาคเหนือ และเข้าสู่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อำเภอภักดีชุมพล อำเภอเทพสถิต อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอบ้านเขว้า และสิ้นสุดที่วงเวียนอนุสาวรีย์พระยาภักดีชุมพล อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

นอกจากนี้จังหวัดชัยภูมียังมีทางหลวงแผ่นดินที่เชื่อมระหว่างจังหวัดกับอำเภอ หรือสถานที่สำคัญของจังหวัด ในลักษณะการกระจายพื้นที่ให้บริการทางหลวงออกสู่พื้นที่ย่อยอีกหลายเส้นทาง ซึ่งระยะทางระหว่างอำเภอเมืองชัยภูมิกับอำเภอต่าง ๆ (ตารางที่ 2-2)

ตารางที่ 2-2 ระยะทางระหว่างอำเภอเมืองชัยภูมิกับอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดชัยภูมิ

อำเภอ	ระยะทาง (กม.)	อำเภอ	ระยะทาง (กม.)
บ้านเขว้า	13	บำเหน็จณรงค์	58
เนินสง่า	30	ภูเขียว	77
หนองบัวระเหว	33	บ้านแท่น	81
คอนสวรรค์	38	ภักดีชุมพล	85
จัตุรัส	39	เกษตรสมบูรณ์	90
แก้งคร้อ	45	เทพสถิต	105
หนองบัวแดง	53	คอนสาร	125
ชัยใหญ่	55		

ที่มา: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ (2566)

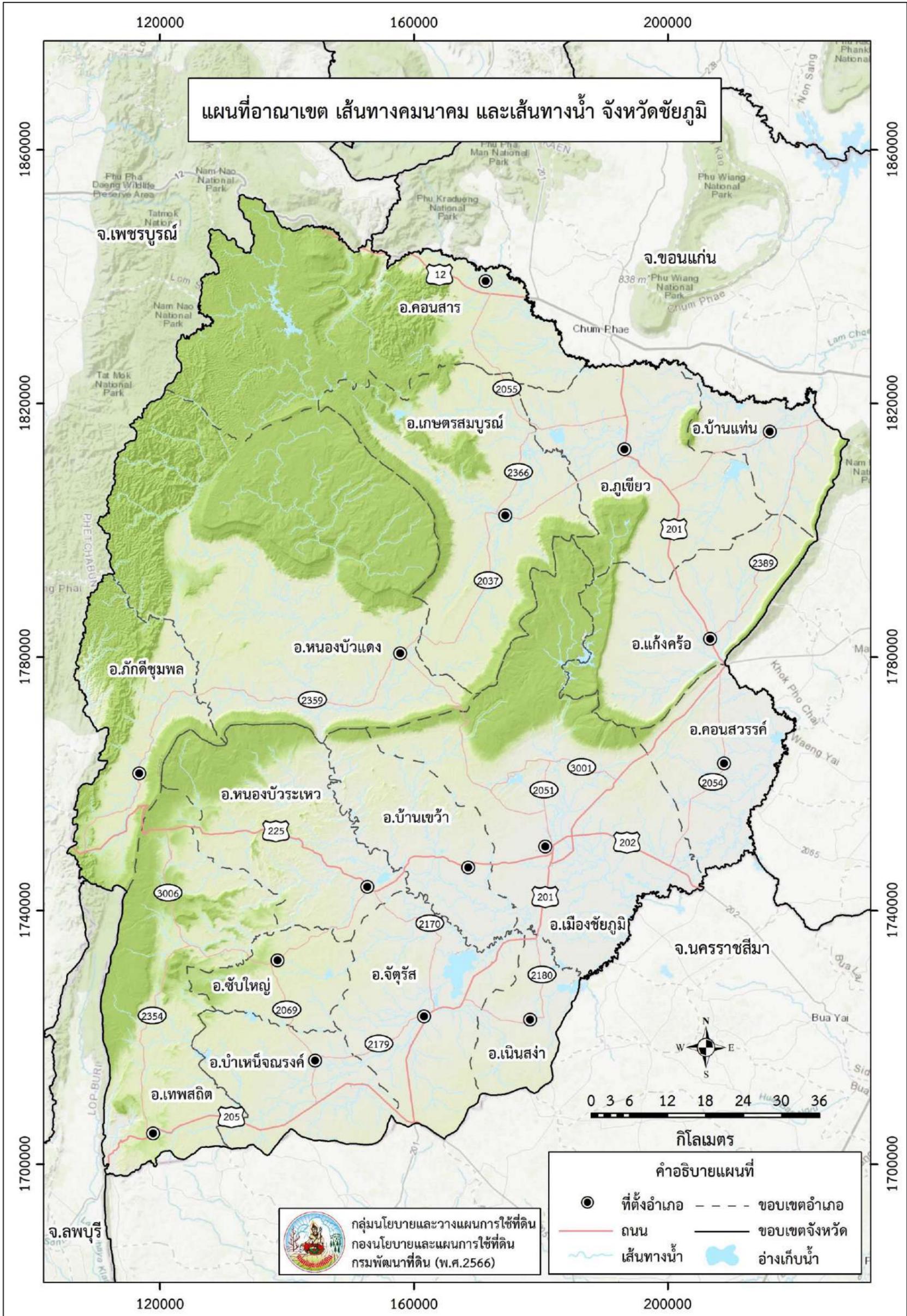
ทางรถไฟ

จังหวัดชัยภูมิมีเส้นทางรถไฟผ่านพื้นที่ทางตอนใต้ของจังหวัด ซึ่งเป็นเส้นทางระหว่างอำเภอแก้งคอย จังหวัดสระบุรี-อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา-อำเภอเทพสถิต-อำเภอบำเหน็จณรงค์-อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีรถไฟผ่านสถานีรถไฟอำเภอบำเหน็จณรงค์ และอำเภอจัตุรัส แต่เนื่องจากการคมนาคมทางรถไฟไม่ผ่านเส้นทางสำคัญของจังหวัดและตัวจังหวัด จึงทำให้การเดินทางโดยรถไฟไม่เป็นที่นิยม

2.2 สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดชัยภูมิโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง พื้นที่ครึ่งหนึ่งของจังหวัดเป็นป่าไม้และภูเขา ตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบ มีเทือกเขาตั้งเรียงรายจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก โดยเทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูอีเต๋มา ภูแลนคา และภูพังเหย ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

- 1) พื้นที่ราบฝั่งแม่น้ำ ครอบคลุมพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำชีในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอจัตุรัส และอำเภอกอนสวรรค์ บริเวณนี้จะเป็นเขตที่ราบน้ำท่วมถึงในฤดูฝน
- 2) พื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น อยู่ตอนกลางของจังหวัดเป็นแนวยาวตามทิศเหนือ-ใต้ ตามแนวเทือกเขาดงพญาเย็น ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอจัตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอบ้านเขว้า และอำเภอกอนสวรรค์
- 3) พื้นที่สูงและภูเขา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลอนลึกและภูเขาในเขตเทือกเขาดงพญาเย็น เทือกเขาตั้งเรียงรายจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก ได้แก่ ภูเขียว ภูแลนคา และภูพังเหย ครอบคลุมพื้นที่อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอคอนสาร อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ และอำเภอเมืองชัยภูมิ สูงกว่าระดับทะเลปานกลางเฉลี่ย 182 เมตร

รูปที่ 2-1 อาณาเขต เส้นทางคมนาคม และเส้นทางน้ำ จังหวัดชัยภูมิ

2.3 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชัยภูมิขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล มี 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทย ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทร เข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป แบ่งออกตามฤดูกาลได้ 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดปกคลุมประเทศไทยและบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีนซึ่งเป็นมวลอากาศเย็นจะแผ่ลง ปกคลุมประเทศไทยในช่วงดังกล่าว ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไปเดือนที่มีอากาศหนาวมากที่สุด เดือนธันวาคม

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นที่มีอากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดของปี

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดเอาความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย ประกอบกับในช่วงดังกล่าวร่องความ กดอากาศต่ำที่พาดอยู่บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยเลื่อนขึ้นมาพาดผ่านบริเวณภาคเหนือ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำให้อากาศเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป โดยเฉพาะเดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกหนาแน่นมากที่สุดในรอบปี

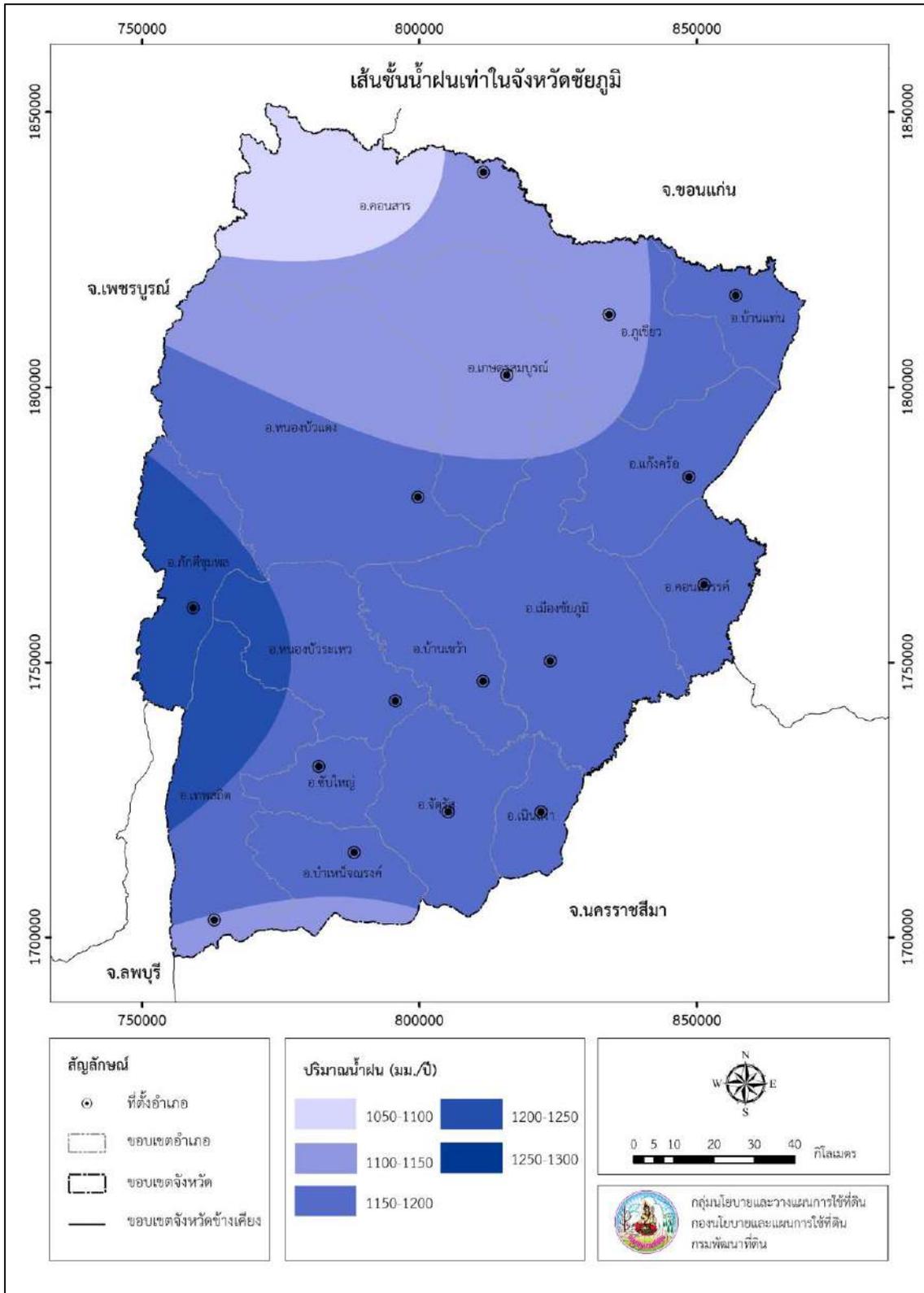
สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปมีลักษณะภูมิอากาศในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิดังนี้ (ตารางที่ 2-3)

อุณหภูมิ มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 27.5 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน 30.0 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคม 24.4 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝน ในช่วงปี พ.ศ. 2536-2565 มีปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 1,180.6 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในเดือนกันยายน 257.0 มิลลิเมตร และปริมาณน้ำฝนต่ำสุดในเดือนธันวาคม 5.0 มิลลิเมตร

ความชื้นสัมพัทธ์ มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 69.5 เปอร์เซ็นต์ โดยมีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดในเดือนกันยายน 81.0 เปอร์เซ็นต์ และต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ 59.0 เปอร์เซ็นต์

การวิเคราะห์ช่วงฤดูเพาะปลูก จากการวิเคราะห์สถานการณ์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ด้วยข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือน และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำเฉลี่ยรายเดือน (Evapotranspiration : ETo) ซึ่งคำนวณโดยใช้โปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยพิจารณา จากช่วงระยะที่น้ำฝนอยู่ที่เหนือระดับเส้น 0.5 ของค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำ (0.5 ETo) เป็นหลัก (รูปที่ 2-2 และรูปที่ 2-3) พบว่า ระยะเวลาในการปลูกพืชที่เหมาะสมกับจังหวัดชัยภูมิอยู่ในช่วงต้นเดือน มีนาคมถึงต้นเดือนพฤศจิกายน เนื่องจากดินมีความชื้นเพียงพอสำหรับการปลูกพืช

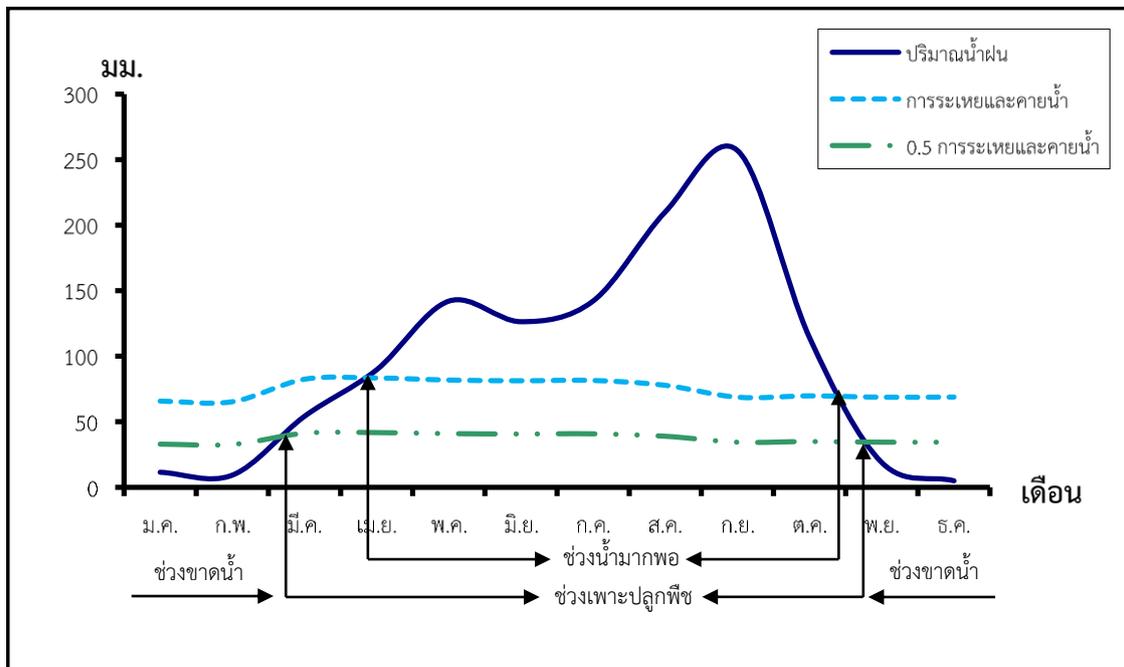
รูปที่ 2-2 เส้นชั้นน้ำฝนเท่าในจังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2-3 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชัยภูมิ ปี 2536-2565

เดือน	อุณหภูมิ (°C)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ* (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	18.9	31.2	24.6	61	11.5	1.5	65.7	11.3
ก.พ.	20.8	33.6	26.7	59	9.3	2.4	65.2	9.2
มี.ค.	23.5	35.7	29.1	60	54.2	5.5	82.5	49.5
เม.ย.	25	36.4	30	65	89.7	7.9	83.4	76.8
พ.ค.	25.2	34.9	29.2	74	142.1	14.2	81.8	109.8
มิ.ย.	25.1	34	28.9	74	126.4	12.8	81.3	100.8
ก.ค.	24.7	33	28.2	77	142.2	14.8	81.5	109.8
ส.ค.	24.4	32.4	27.7	79	210.2	16.4	77.8	139.5
ก.ย.	24.2	32	27.5	81	257	18	68.7	150.7
ต.ค.	23.6	31.8	27.3	75	114.1	9.6	69.8	93.3
พ.ย.	21.7	31.6	26.3	67	18.9	2.7	68.7	18.3
ธ.ค.	19.3	30.3	24.4	62	5	0.9	68.8	5
เฉลี่ย	23	33.1	27.5	69.5	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,180.60	106.7	895.3	874

หมายเหตุ: *จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-3 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ปี 2536-2565

2.4 สภาพการใช้ที่ดิน

2.4.1 สภาพการใช้ที่ดิน

จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ เมื่อนำมาวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินพบการใช้ที่ดิน 5 ประเภท ประกอบด้วย พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่น้ำ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 2-4 และรูปที่ 2-4 ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 4,454,155 ไร่ หรือร้อยละ 55.78 ของเนื้อที่จังหวัด ได้แก่ พื้นที่นา พืชไร่ ไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชสวน ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และเกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พืชไร่ (ร้อยละ 30.79 ของเนื้อที่จังหวัด)

2) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 2,698,039 ไร่ หรือร้อยละ 33.78 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบสมบูรณ์ (ร้อยละ 18.18 ของเนื้อที่จังหวัด)

3) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 335,605 ไร่ หรือร้อยละ 4.18 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านบนพื้นราบ (ร้อยละ 2.98 ของเนื้อที่จังหวัด)

4) พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 228,832 ไร่ หรือร้อยละ 2.87 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง (ร้อยละ 1.03 ของเนื้อที่จังหวัด)

5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 269,798 ไร่ หรือร้อยละ 3.39 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ (ร้อยละ 2.01 ของเนื้อที่จังหวัด)

สภาพการใช้ที่ดินในจังหวัดชัยภูมิที่ครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด คือ พื้นที่เกษตรกรรม รองลงมา พื้นที่ป่าไม้ ส่วนพื้นที่น้ำมีพื้นที่น้อยที่สุด

ตารางที่ 2-4 สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A	พื้นที่เกษตรกรรม	4,454,155	55.78
A0	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	1,333	0.02
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	1,333	0.02
A1	พื้นที่นา	1,617,294	20.25
A100	นาร้าง	12,341	0.15
A101	นาข้าว	1,562,340	19.56
A101+A202	นาข้าว+ข้าวโพด	1,668	0.02
A101+A204	นาข้าว+มันสำปะหลัง	21,373	0.27
A101+A206	นาข้าว+ยาสูบ	779	0.01
A101+A209	นาข้าว+ถั่วเหลือง	5,631	0.07
A101+A210	นาข้าว+ถั่วลิสง	10	n.s.
A101+A218	นาข้าว+มันแกว	10	n.s.
A101+A220	นาข้าว+แตงโม	70	n.s.
A101+A229	นาข้าว+พริก	403	0.01
A101+A236	นาข้าว+เผือก	14	n.s.
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	2,302	0.03
A101+A503	นาข้าว+ไม้ดอก ไม้ประดับ	27	n.s.
M201+A101	พื้นที่ลุ่ม+นาข้าว	10,326	0.13
A2	พืชไร่	2,458,638	30.79
A200	ไร่อ้อย	39,171	0.49
A201	พืชไร่ผสม	502	0.01
A201+A502	พืชไร่ผสม+พืชผัก	28	n.s.
A202	ข้าวโพด	12,827	0.16
A202+A502	ข้าวโพด+พืชผัก	38	n.s.
A203	อ้อย	1,254,436	15.71
A204	มันสำปะหลัง	1,132,326	14.18

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A205	สับปะรด	18,883	0.24
A206	ยาสูบ	34	n.s.
A211	ปอแก้ว ปอกระเจา	41	n.s.
A218	มันแกว	16	n.s.
A220	แตงโม	35	n.s.
A223	กะหล่ำปลี	47	n.s.
A229	พริก	241	n.s.
A236	เผือก	13	n.s.
A3	ไม้ยืนต้น	281,444	3.53
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	7,218	0.09
A301	ไม้ยืนต้นผสม	773	0.01
A302	ยางพารา	179,711	2.25
A303	ปาล์มน้ำมัน	6,679	0.08
A304	ยูคาลิปตัส	72,459	0.91
A305	สัก	6,361	0.08
A306	สะเดา	657	0.01
A307	สนประดิพัทธ์	107	n.s.
A308	กระถิน	81	n.s.
A309	ประดู่	118	n.s.
A312	กาแฟ	97	n.s.
A314	หม่อน	5,232	0.07
A315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	1,579	0.02
A317	หมาก	372	0.01
A4	ไม้ผล	68,701	0.85
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	745	0.01
A401	ไม้ผลผสม	3,914	0.05
A402	ส้ม	455	0.01

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A403	ทุเรียน	418	0.01
A404	เงาะ	32	n.s.
A405	มะพร้าว	1,147	0.01
A406	ลิ้นจี่	114	n.s.
A407	มะม่วง	26,939	0.34
A408	มะม่วงหิมพานต์	22	n.s.
A409	พุทรา	115	n.s.
A410	น้อยหน่า	259	n.s.
A411	กล้วย	4,713	0.06
A412	มะขาม	21,383	0.27
A413	ลำไย	3,972	0.05
A414	ฝรั่ง	274	n.s.
A415	มะละกอ	113	n.s.
A416	ขนุน	228	n.s.
A418	ชมพู	12	n.s.
A422	มะนาว	211	n.s.
A423	ไม้ผลเมืองหนาว	14	n.s.
A424	มะขามเทศ	240	n.s.
A426	แก้วมังกร	474	0.01
A427	ส้มโอ	2,683	0.03
A428	ละมุด	37	n.s.
A429	มะปราง มะยงชิด	95	n.s.
A430	มะไฟ ละไม	92	n.s.
A5	พืชสวน	2,389	0.03
A501	พืชสวนผสม	33	n.s.
A502	พืชผัก	1,983	0.03
A503	ไม้ดอก ไม้ประดับ	105	n.s.

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A504	อ่งุ่น	11	n.s.
A505	พริกไทย	21	n.s.
A507	เสาวรส	16	n.s.
A509	พืชสมุนไพร	108	n.s.
A514	หน่อไม้ฝรั่ง	79	n.s.
A515	เห็ด	33	n.s.
A7	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	14,740	0.19
A700	โรงเรือนร้าง	372	0.01
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	2,091	0.03
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	6,231	0.08
A703	โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	4,103	0.05
A704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	1,943	0.02
A8	พืชน้ำ	115	n.s.
A802	กก	36	n.s.
A803	บัว	79	n.s.
A9	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	9,501	0.12
A900	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร้าง	637	0.01
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	8,864	0.11
F	พื้นที่ป่าไม้	2,698,039	33.78
F100	ป่าไม้ผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	6,669	0.08
F101	ป่าไม้ผลัดใบสมบูรณ์	942,947	11.81
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	281,119	3.52
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	1,451,960	18.18
F500	ป่าปลูกรอสภาพฟื้นฟู	5,873	0.07
F501	ป่าปลูกสมบูรณ์	9,471	0.12

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

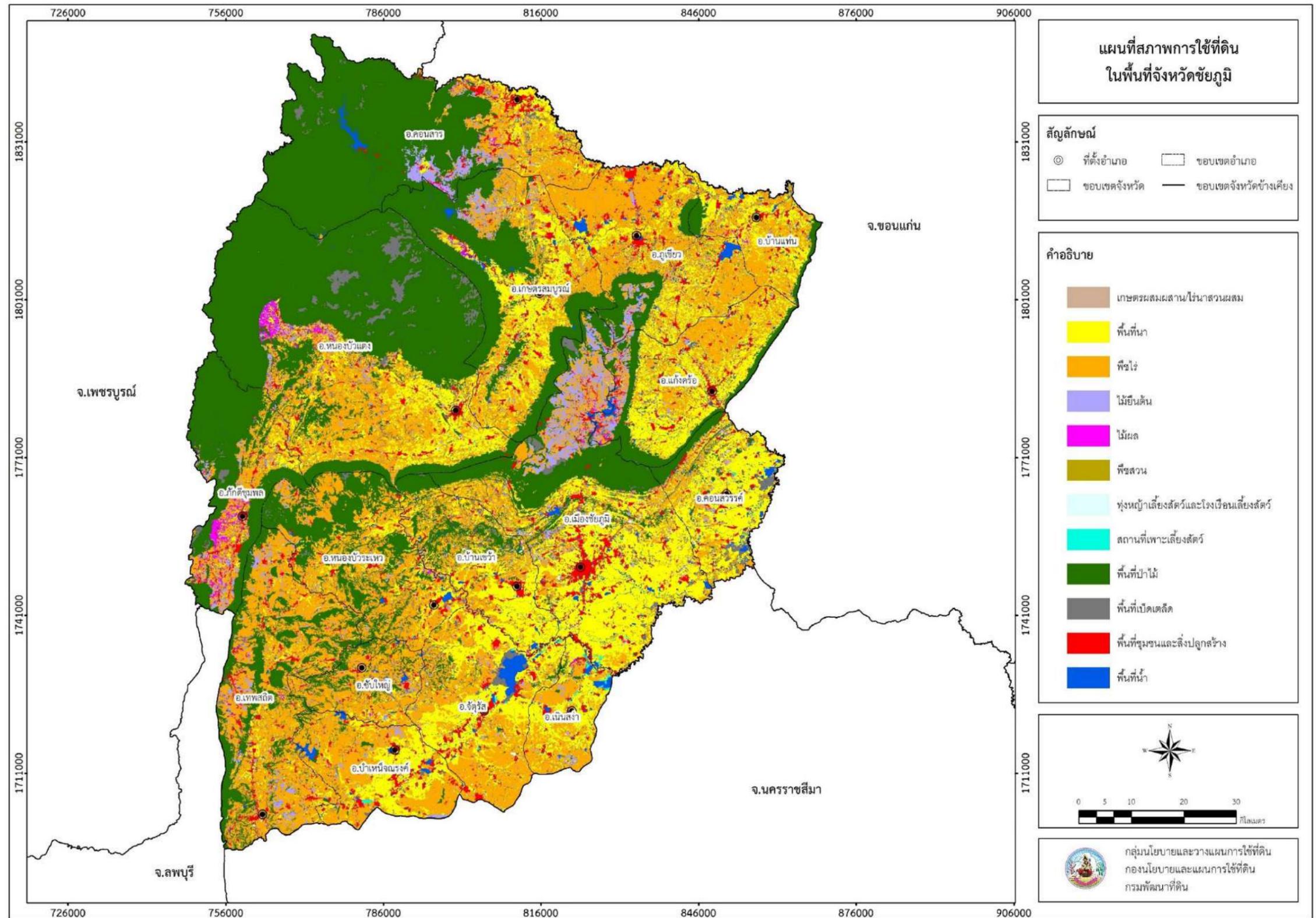
สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	335,605	4.18
U101	ตัวเมืองและย่านการค้า	29,763	0.37
U200	หมู่บ้าน/ที่ดินจัดสรรร้าง	342	n.s.
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	238,065	2.98
U300	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ ว่าง	56	n.s.
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	33,802	0.42
U401	สนามบิน	121	n.s.
U405	ถนน	3,209	0.04
U500	พื้นที่อุตสาหกรรมร้าง	141	n.s.
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	15,200	0.19
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	8,118	0.10
U600	สถานที่ว่าง	232	n.s.
U601	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	1,614	0.02
U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮ้าส์	2,503	0.03
U603	สุสาน ป่าช้า	1,647	0.02
U605	สถานีบริการน้ำมัน	485	0.01
U701	สนามกอล์ฟ	307	n.s.
W	พื้นที่น้ำ	228,832	2.87
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	82,251	1.03
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	50,193	0.63
W201	อ่างเก็บน้ำ	44,595	0.56
W202	บ่อน้ำในไร่นา	45,662	0.57
W203	คลองชลประทาน	6,131	0.08
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	269,798	3.39
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	65,177	0.82
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	160,403	2.01

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

สัญลักษณ์	การใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
M103	ไผ่ป่า ไผ่หนาม	1,986	0.02
M201	พื้นที่ลุ่ม	16,376	0.21
M201+A202	พื้นที่ลุ่ม+ข้าวโพด	35	<i>n.s.</i>
M201+A203	พื้นที่ลุ่ม+อ้อย	237	<i>n.s.</i>
M300	เหมืองเก่า บ่อขุดเก่า	417	0.01
M302	บ่อลูกรัง	1,673	0.02
M304	บ่อดิน	3,319	0.04
M401	พื้นที่กองวัสดุ	19	<i>n.s.</i>
M403	ที่หินโผล่	17,172	0.22
M405	พื้นที่ถม	2,455	0.03
M501	นาเกลือ	75	<i>n.s.</i>
M701	ที่ทิ้งขยะ	454	0.01
รวมทั้งหมด		7,986,429	100.00

หมายเหตุ: *n.s.* = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2565)

รูปที่ 2-4 สภาพการใช้ที่ดินในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

2.4.2 พืชที่สำคัญของจังหวัด

1. พืชสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (พืช GI) และพืชอัตลักษณ์
ส้มโอ พันธุ์ทองดี
2. พืชเศรษฐกิจหลัก
 - 1) ข้าว พันธุ์ข้าวเจ้า พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และข้าวเหนียวพันธุ์ กข6
 - 2) อ้อยโรงงาน พันธุ์ลูกผสมขอนแก่น LK 92-11 และภูเขียว
 - 3) มันสำปะหลัง พันธุ์ลูกผสมระยอง ห้วยบง และเกษตรศาสตร์ 50
 - 4) สับปะรด พันธุ์ปัตตาเวีย
 - 5) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พันธุ์ลูกผสม
 - 6) ยางพารา พันธุ์RRIM 600 และ RRIT 251
 - 7) ยูคาลิปตัส พันธุ์ลูกผสมเค และลูกผสมเอช
 - 8) พริก พันธุ์ยอดสน และจินดา
 - 9) หม่อน พันธุ์นครราชสีมา 60 และบุรีรัมย์ 60
 - 10) มะม่วง พันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง
 - 11) มะขามหวาน พันธุ์ศรีภักดี
 - 12) ถั่วฝักยาว พันธุ์กล้วยหอมทอง
3. พืชอนาคต
 - 1) ขมิ้นชัน พันธุ์แดงสยาม และพื้นเมือง
 - 2) บัวบก พันธุ์พื้นเมือง

2.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.5.1 ด้านเศรษฐกิจและสังคม

สืบเนื่องจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้จำนวนมาก โดยที่ดินเป็นปัจจัยหลักในการผลิต และการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและบริการ ส่งผลให้เกิดปัญหาที่ดินขึ้น 2 ประการ คือ (1) ปัญหาการใช้ที่ดิน และ (2) ปัญหาการถือครองที่ดิน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชัยภูมิ จำเป็นต้องกำหนดกฎเกณฑ์ โดยจัดทำแผนการใช้ที่ดินของจังหวัดชัยภูมิขึ้น ซึ่งการจัดทำแผนการใช้ที่ดินจังหวัดดังกล่าวจะต้องวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมมาพิจารณาพร้อมกับข้อมูลด้านอื่น ๆ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.1) ประชากร

ใน พ.ศ. 2565 จังหวัดชัยภูมิมีประชากร 1,117,925 คน ลดลงอย่างต่อเนื่องจาก พ.ศ. 2556 ในอัตราร้อยละ 0.17 ประชากรลดลงอย่างต่อเนื่องเกิดจากการย้ายของกำลังแรงงานในพื้นที่เพื่อไปประกอบอาชีพในจังหวัดอื่น จากการคาดประมาณประชากรของจังหวัดชัยภูมิในอนาคตถึง พ.ศ. 2580 คาดว่าประชากรจะมีจำนวนลดลงเป็น 1,089,418 คน (ตารางที่ 2-5 และรูปที่ 2-5)

ประชากรจำแนกรายอำเภอของจังหวัดชัยภูมิพบว่าอำเภอแก้งคร้อมีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุด 157.56 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมา ได้แก่ อำเภอภูเขียว (155.19 คนต่อตารางกิโลเมตร) และอำเภอบ้านแท่น (145.07 คนต่อตารางกิโลเมตร) เมื่อพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรตั้งแต่ พ.ศ. 2556 ถึง 2565 อำเภอซับใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากที่สุดด้วยอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.60 รองลงมา คือ อำเภอหนองบัวแดง (ร้อยละ 0.16) และอำเภอหนองบัวระเหว (ร้อยละ 0.08) ตามลำดับ อำเภอที่มีแนวโน้มการลดลงของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอคอนสวรรค์ มีแนวโน้มลดลงร้อยละ 0.52 (ตารางที่ 2-6 และรูปที่ 2-6)

1.2) โครงสร้างเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตร

ในส่วนของครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรภายในกลุ่มภาคตะวันออก เฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำนวนครัวเรือนเกษตรมากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา ตามมาด้วยจังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดชัยภูมิ โดยค่าเฉลี่ยการเพิ่มขึ้นของครัวเรือนเกษตรของจังหวัดชัยภูมิอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูงโดยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 1.63 สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในจังหวัดชัยภูมิพบว่า รายได้ต่อครัวเรือนของจังหวัดชัยภูมิเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.39 เมื่อพิจารณารายอำเภอพบว่า ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ อำเภอบ้านเขว้า เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.39 รองลงมาได้แก่ อำเภอเทพสถิต (ร้อยละ 13.72) และอำเภอคอนสาร (ร้อยละ 13.01) ตามลำดับ รายได้ลดลงมากที่สุดที่อำเภอหนองบัวแดงลดลงร้อยละ 21.23 รายจ่ายต่อครัวเรือนของจังหวัดชัยภูมิมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.00 เมื่อพิจารณารายอำเภอ พบว่า รายจ่ายครัวเรือนส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มขึ้นมากที่สุดที่อำเภอคอนสาร เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.83 รองลงมาได้แก่ อำเภอเทพสถิต (ร้อยละ 17.39) และอำเภอจัตุรัส (ร้อยละ 13.58) ตามลำดับ (ตารางที่ 2-7 ถึง 2-8 และรูปที่ 2-7 ถึง 2-8)

1.3) โครงสร้างประชากรและสถานภาพแรงงาน

จากจำนวนประชากรปี 2565 ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 1,117,925 คน พบว่า มีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน 480,018 คน หรือ ร้อยละ 42.94 ของประชากรในจังหวัดชัยภูมิทั้งหมด สำหรับผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานนั้นเป็นผู้มีงานทำ 439,578 คน เป็นผู้ว่างงาน 2,609 คน และเป็นผู้รอฤดูกาล 37,831 คน ส่วนประชากรที่อยู่นอกกำลังแรงงานมีจำนวน 274,997 คน หรือ ร้อยละ 24.60 ของประชากรในจังหวัดชัยภูมิทั้งหมด สำหรับผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงานนั้น เป็นผู้ทำงานบ้าน 78,304 คน กำลังเรียนหนังสือ 69,232 คน และอื่น ๆ 127,461 คน นอกจากนี้มีประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และมากกว่า 60 ปี ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 362,910 คน หรือ ร้อยละ 32.46 เมื่อเปรียบเทียบสถานภาพแรงงาน พ.ศ. 2565 เปรียบเทียบ พ.ศ. 2564 ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานปรับตัวลดลงจาก 488,482 คน เป็น 480,018 คน ลดลงร้อยละ 1.73 อัตราการว่างงาน พ.ศ. 2565 เปรียบเทียบ พ.ศ. 2564 ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 1,842 คน เป็น 2,609 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 41.64 (ตารางที่ 2-9 และรูปที่ 2-9)

ตารางที่ 2-5 จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และการคาดประมาณประชากร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2556-2565

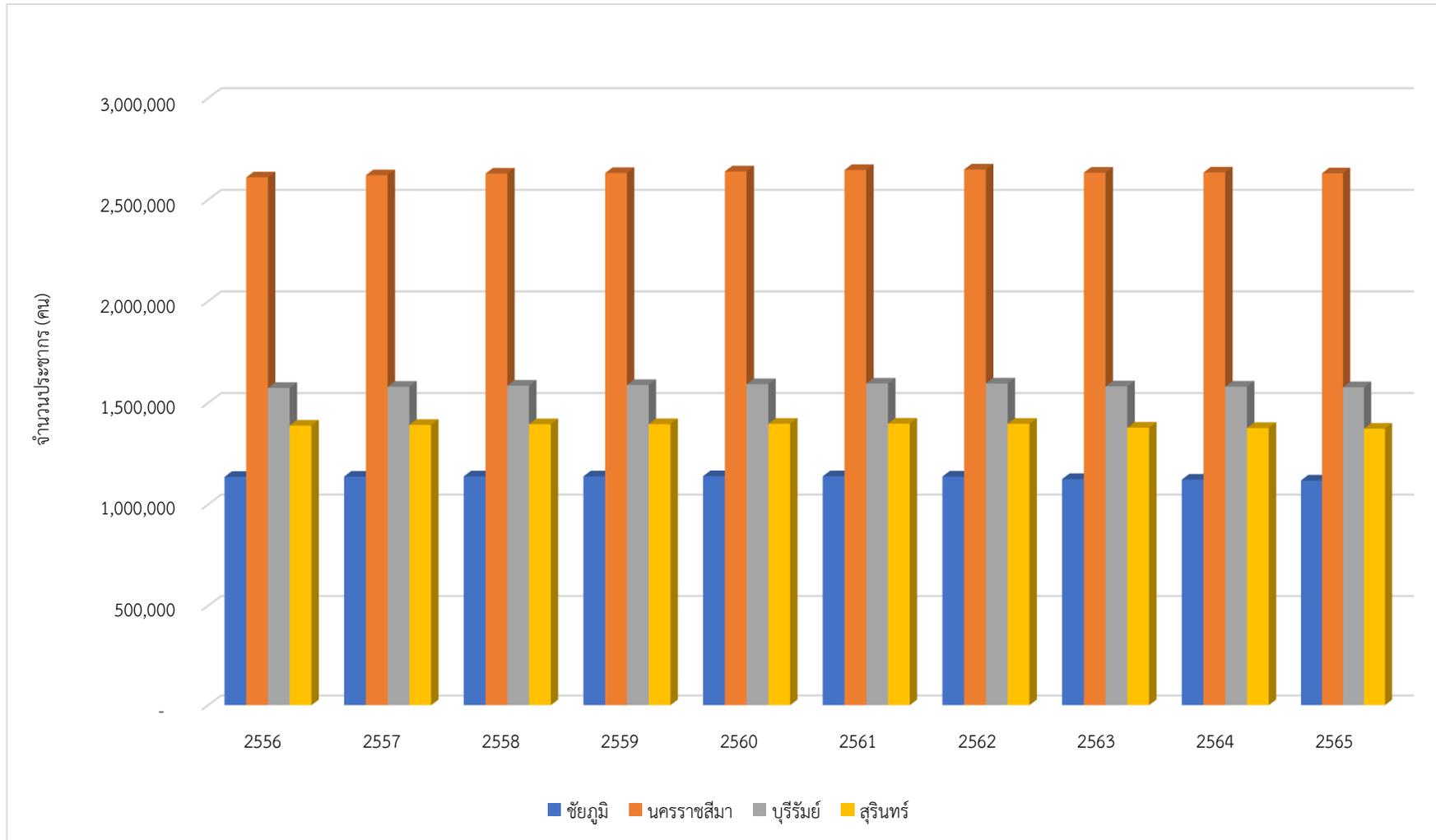
พื้นที่	จำนวนประชากร (คน)										อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	คาดประมาณประชากร (คน)		
	ปี											ปี		
	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565		2570	2575	2580
ทั่วราชอาณาจักร	64,785,909	65,124,716	65,729,098	65,931,550	66,188,503	66,413,979	66,558,935	66,186,727	66,171,439	66,090,475	0.22	66,817,470	67,544,465	68,271,461
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1	6,707,519	6,728,450	6,746,755	6,753,098	6,767,667	6,777,885	6,778,862	6,717,536	6,712,454	6,697,808	-0.02	6,691,110	6,684,412	6,677,715
ชัยภูมิ	1,135,723	1,137,049	1,138,252	1,138,199	1,139,356	1,138,777	1,137,357	1,124,924	1,122,265	1,117,925	-0.17	1,108,423	1,098,920	1,089,418
นครราชสีมา	2,610,164	2,620,517	2,628,818	2,631,435	2,639,226	2,646,401	2,648,927	2,633,207	2,634,154	2,630,058	0.09	2,641,893	2,653,729	2,665,564
บุรีรัมย์	1,573,438	1,579,248	1,584,661	1,587,897	1,591,905	1,594,850	1,595,747	1,581,184	1,579,805	1,576,915	0.02	1,578,492	1,580,069	1,581,646
สุรินทร์	1,388,194	1,391,636	1,395,024	1,395,567	1,397,180	1,397,857	1,396,831	1,378,221	1,376,230	1,372,910	-0.12	1,364,673	1,356,435	1,348,198

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2566)

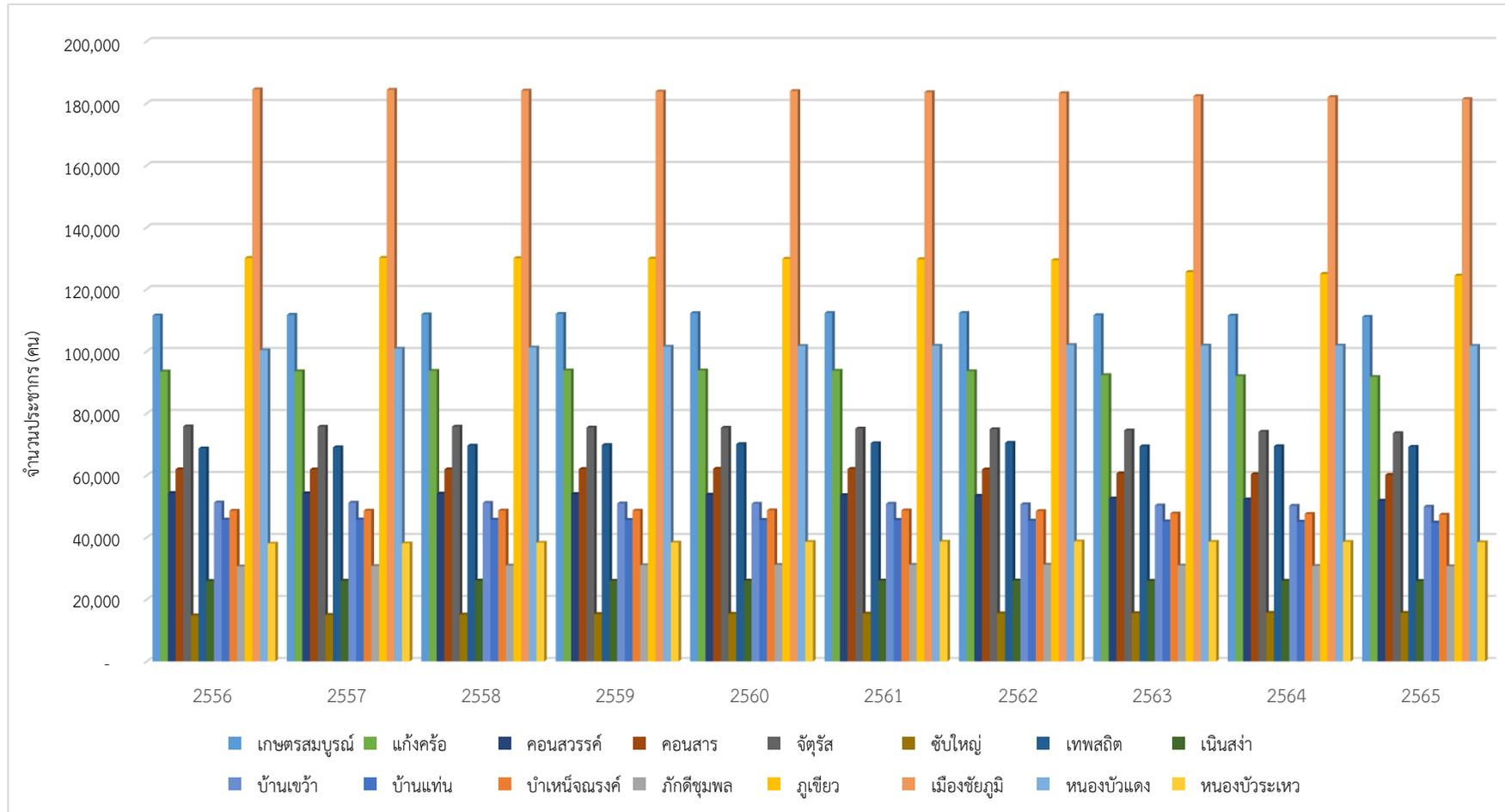
ตารางที่ 2-6 จำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง และความหนาแน่นของประชากรจังหวัดชัยภูมิ จำแนกรายอำเภอ ปี 2556-2565

อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)										อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	ความหนาแน่น ของประชากร (คน/ตร. กม.)
	ปี											
	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565		
ชัยภูมิ	1,135,723	1,137,049	1,138,252	1,138,199	1,139,356	1,138,777	1,137,357	1,124,924	1,122,265	1,117,925	-0.17	87.49
เกษตรสมบูรณ์	111,567	111,791	111,925	112,075	112,326	112,371	112,379	111,658	111,521	111,126	-0.04	86.58
แก้งคร้อ	93,499	93,566	93,720	93,840	93,835	93,751	93,576	92,323	91,995	91,730	-0.21	157.56
คอนสวรรค์	54,298	54,221	54,123	53,974	53,775	53,622	53,391	52,531	52,218	51,826	-0.52	110.70
คอนสาร	61,942	61,920	61,956	62,037	62,128	62,084	61,927	60,637	60,405	60,153	-0.32	62.23
จัตุรัส	75,798	75,697	75,720	75,419	75,354	75,078	74,877	74,482	74,084	73,616	-0.32	100.70
ซับใหญ่	14,835	14,980	15,114	15,274	15,350	15,423	15,477	15,535	15,647	15,648	0.60	91.51
เทพสถิต	68,689	69,044	69,598	69,783	70,080	70,362	70,497	69,363	69,401	69,202	0.08	79.03
เนินสง่า	25,942	26,009	26,030	25,979	26,033	26,043	26,076	25,977	25,968	25,921	-0.01	116.76
บ้านเขว้า	51,251	51,207	51,136	50,960	50,861	50,845	50,683	50,299	50,178	49,880	-0.30	91.64
บ้านแท่น	45,743	45,753	45,695	45,647	45,636	45,618	45,401	45,176	45,066	44,785	-0.24	145.07
บำเหน็จณรงค์	48,569	48,627	48,633	48,630	48,725	48,698	48,482	47,679	47,553	47,304	-0.29	84.43
ภักดีชุมพล	30,626	30,753	30,938	31,028	31,124	31,154	31,181	30,925	30,801	30,703	0.03	34.10
ภูเขียว	130,116	130,162	130,055	129,913	129,870	129,720	129,392	125,593	124,985	124,425	-0.49	155.19
เมืองชัยภูมิ	184,512	184,371	184,106	183,801	183,976	183,586	183,259	182,318	182,007	181,398	-0.19	138.97
หนองบัวแดง	100,347	100,885	101,239	101,518	101,757	101,822	102,064	101,874	101,888	101,789	0.16	45.94
หนองบัวระเหว	37,989	38,063	38,264	38,321	38,526	38,600	38,695	38,554	38,548	38,419	0.13	45.64

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2566)

รูปที่ 2-5 จำนวนประชากร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2556-2565

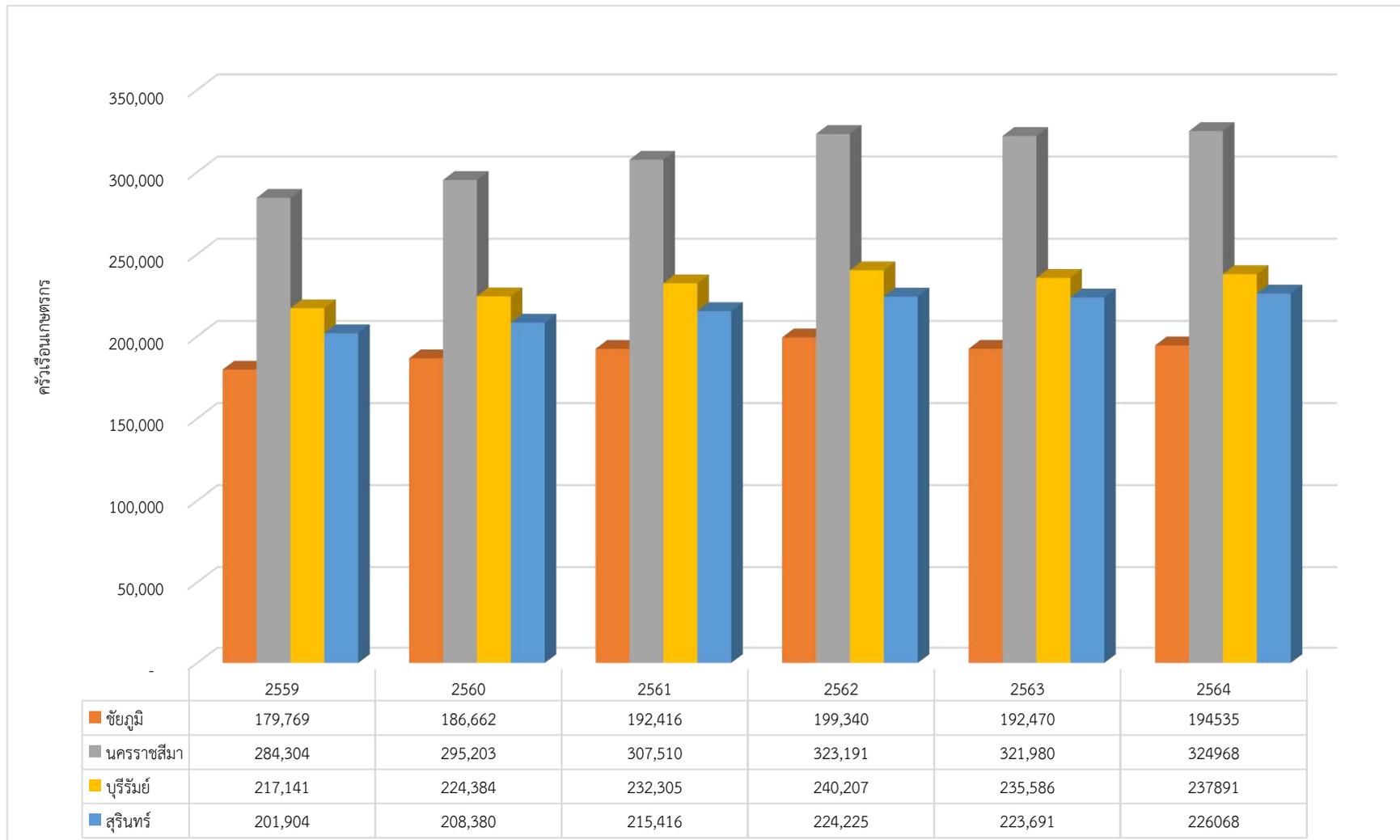
รูปที่ 2-6 จำนวนประชากร จำแนกรายอำเภอ ปี 2556-2565

ตารางที่ 2-7 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2559-2564

หน่วย: ครัวเรือน

จังหวัด	จำนวนครัวเรือนเกษตรกร						อัตราการเปลี่ยนแปลง เฉลี่ย (%)
	ปี						
	2559	2560	2561	2562	2563	2564	
ทั่วราชอาณาจักร	6,813,995	7,010,191	7,271,759	7,554,562	7,384,180	7,363,226	1.59
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	883,118	914,629	947,647	986,963	973,727	983,462	2.20
ชัยภูมิ	179,769	186,662	192,416	199,340	192,470	194,535	1.63
นครราชสีมา	284,304	295,203	307,510	323,191	321,980	324,968	2.73
บุรีรัมย์	217,141	224,384	232,305	240,207	235,586	237,891	1.87
สุรินทร์	201,904	208,380	215,416	224,225	223,691	226,068	2.30

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

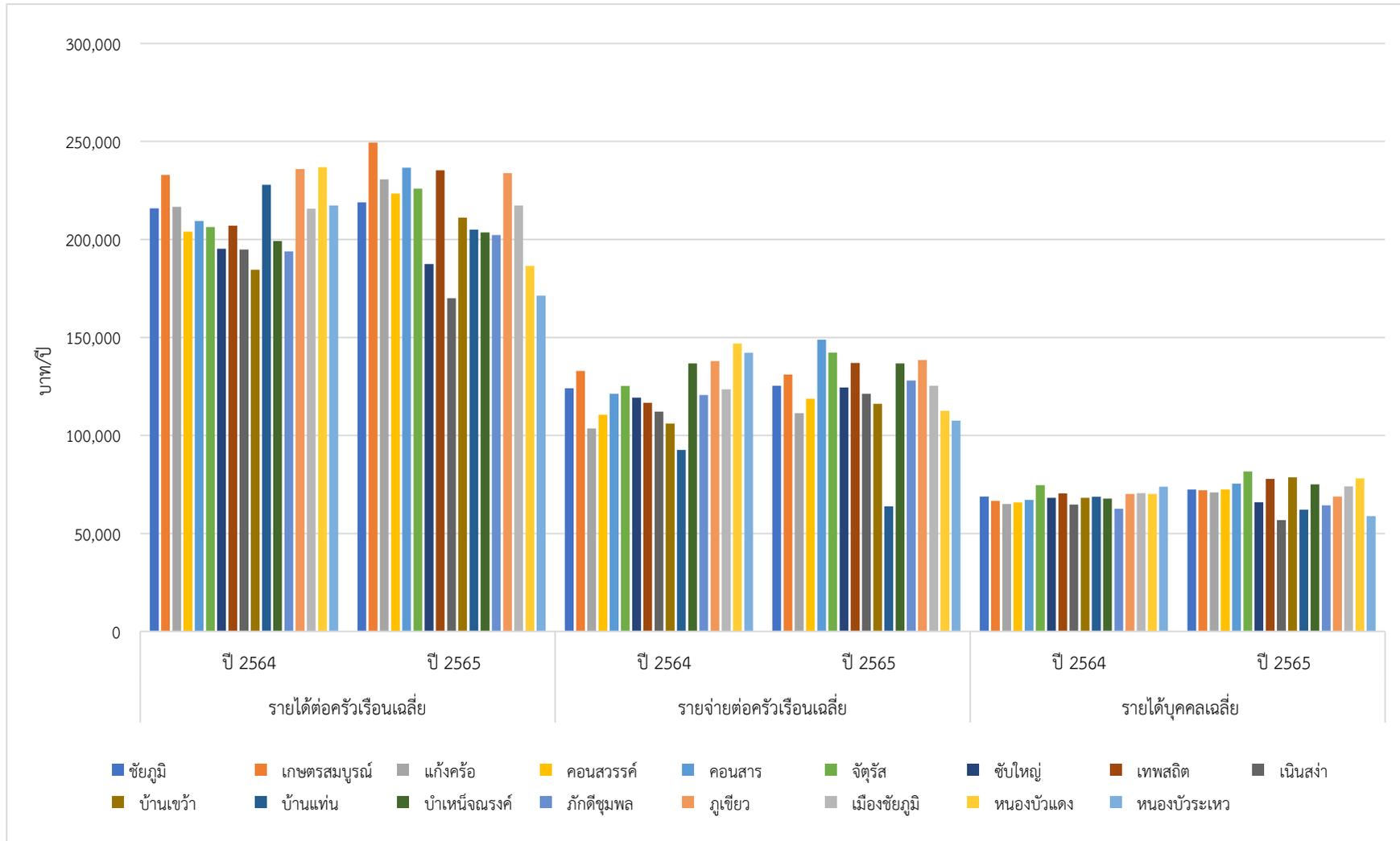

รูปที่ 2-7 จำนวนครุวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2559-2564

ตารางที่ 2-8 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนและบุคคล ปี 2564-2565

อำเภอ	รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)		อัตราการ เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	รายจ่ายต่อครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)		อัตราการ เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)		อัตราการ เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
	ปี 2564	ปี 2565		ปี 2564	ปี 2565		ปี 2564	ปี 2565	
ชัยภูมิ	215,887	218,879	1.39	124,085	125,322	1.00	68,803	72,403	5.23
เกษตรสมบูรณ์	232,940	249,358	7.05	132,866	131,112	-1.32	66,616	71,939	7.99
แก้งคร้อ	216,678	230,683	6.46	103,599	111,419	7.55	64,962	70,943	9.21
คอนสวรรค์	203,986	223,419	9.53	110,579	118,824	7.46	65,730	72,410	10.16
คอนสาร	209,346	236,592	13.01	121,238	148,913	22.83	67,131	75,486	12.45
จัตุรัส	206,380	225,931	9.47	125,290	142,300	13.58	74,704	81,633	9.28
ซับใหญ่	195,281	187,387	-4.04	119,266	124,503	4.39	68,139	65,955	-3.21
เทพสถิต	206,937	235,327	13.72	116,705	137,005	17.39	70,476	77,871	10.49
เนินสง่า	194,787	170,025	-12.71	112,112	121,305	8.20	64,721	56,849	-12.16
บ้านเขว้า	184,535	211,087	14.39	106,046	116,117	9.50	68,201	78,551	15.18
บ้านแท่น	227,816	205,039	-10.00	92,603	63,746	-31.16	68,719	62,079	-9.66
บำเหน็จณรงค์	199,233	203,628	2.21	136,718	136,742	0.02	67,798	75,009	10.64
ภักดีชุมพล	193,985	202,281	4.28	120,647	127,974	6.07	62,638	64,384	2.79
ภูเขียว	235,913	233,793	-0.90	137,952	138,446	0.36	70,089	68,878	-1.73
เมืองชัยภูมิ	215,742	217,253	0.70	123,565	125,303	1.41	70,545	74,018	4.92
หนองบัวแดง	236,801	186,527	-21.23	146,880	112,560	-23.37	70,095	78,044	11.34
หนองบัวระเหว	217,272	171,399	-21.11	142,179	107,564	-24.35	73,817	58,815	-20.32

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

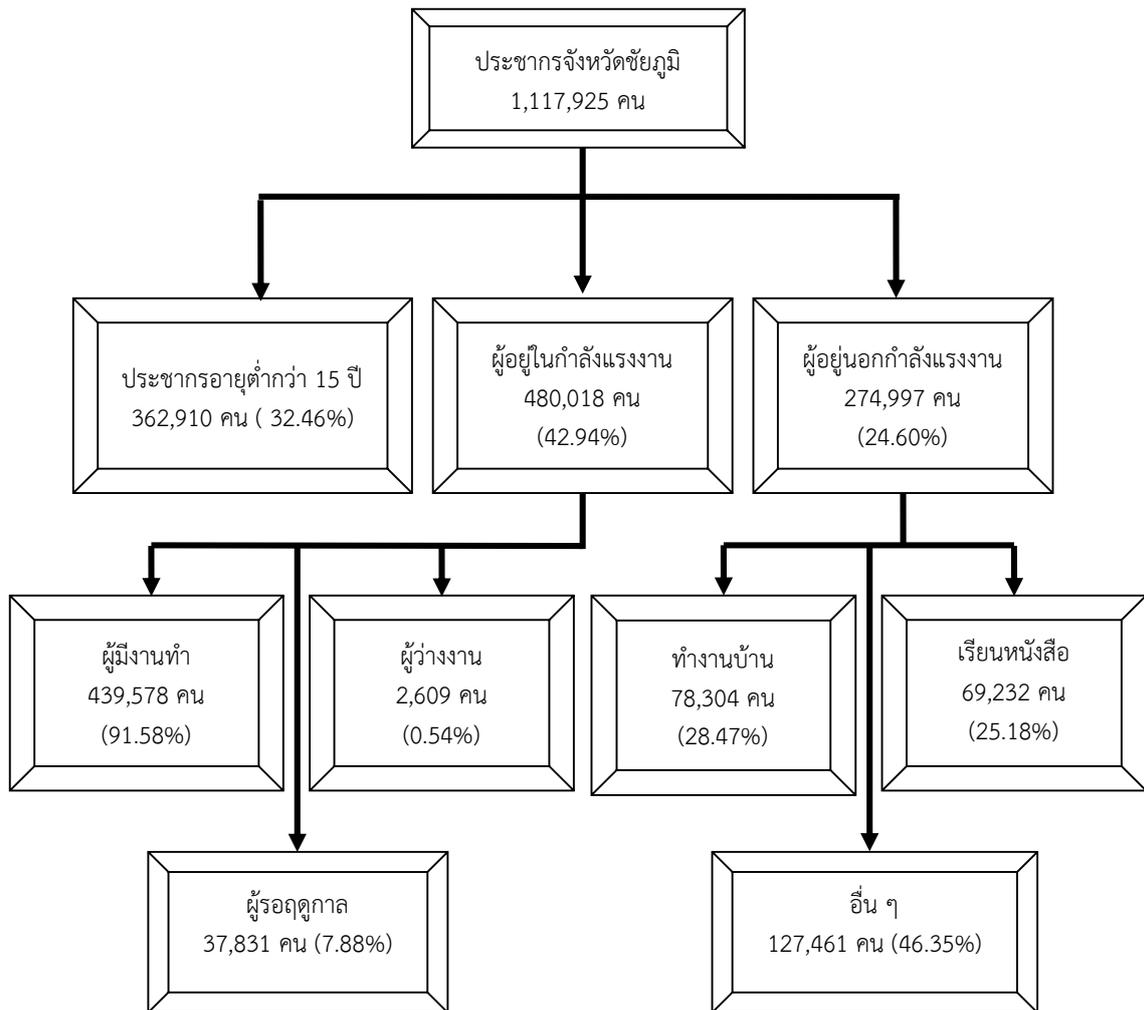
รูปที่ 2-8 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนและบุคคล ปี 2564-2565

ตารางที่ 2-9 สถานภาพแรงงานจังหวัดชัยภูมิ ปี 2561-2565

หน่วย: คน

ปี	กำลังแรงงานรวม	ผู้อยู่ในกำลัง แรงงาน	กำลังแรงงานปัจจุบัน			กำลังแรงงาน		ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน		
			รวม	ผู้มีงานทำ	ผู้ว่างงาน	ที่รอดฤดูกาล	รวม	ทำงานบ้าน	เรียนหนังสือ	อื่น ๆ
2561	776,493	476,323	465,864	464,130	1,734	10,459	300,170	95,606	54,921	149,643
2562	778,384	478,367	469,096	468,178	918	9,271	300,017	104,475	49,888	145,654
2563	779,615	470,964	462,460	461,245	1,215	8,504	308,651	102,878	52,720	153,053
2564	780,263	488,482	476,209	474,367	1,842	12,273	291,781	90,077	57,787	143,917
2565	755,015	480,018	442,187	439,578	2,609	37,831	274,997	78,304	69,232	127,461

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566)

รูปที่ 2-9 โครงสร้างประชากรจังหวัดชัยภูมิ ปี 2565

ที่มา: ดัดแปลงจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2565)
วิเคราะห์โดยกลุ่มนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

1.4) การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

พ.ศ. 2564 เนื้อที่จังหวัดชัยภูมิมิเนื้อที่ 7,986,429 ไร่ เป็นเนื้อที่ทำการเกษตร 3,513,983 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.00 ของเนื้อที่ทั้งหมด แบ่งเป็นเนื้อที่ของตนเอง 806,382 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 1,709,123 ไร่ โดยเนื้อที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นา 1,747,255 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.72 ของเนื้อที่ทำการเกษตร รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น และที่สวนผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2564 เปรียบเทียบ พ.ศ. 2563 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 3,322,927 ไร่ เป็น 3,513,983 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.75 โดยการถือครองเนื้อที่ของตนเองปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 762,547 ไร่ เป็น 806,382 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.75 เนื้อที่ของผู้อื่นปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 1,616,234 ไร่ เป็น 1,709,123 ไร่ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.75 โดยประชากรมีการถือครองที่ดินเฉลี่ย 7.12 ไร่ต่อคน และมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 3.13 ไร่ต่อคน (ตารางที่ 2-10 และตารางที่ 2-11)

1.5) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชัยภูมิ (GPP) พ.ศ. 2564 มีมูลค่า 67,722 ล้านบาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2560 ร้อยละ 1.80 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน (GPP per capita) 73,134 บาท ปรับตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2560 ร้อยละ 2.36 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคนจังหวัดชัยภูมิ ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (99,663 บาท) และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ (231,986 บาท) เมื่อจำแนกตามสาขาการผลิตมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรของจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2564 มีมูลค่า 17,515 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 25.86 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2563 ที่ร้อยละ 2.17 เนื่องจากภาคเกษตรมีอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมที่เพิ่มขึ้น แต่มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2564 ร้อยละ 0.68 ขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมนอกภาคเกษตร พ.ศ. 2564 ปรับตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.36 จาก พ.ศ. 2563 คิดเป็นร้อยละ 74.14 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2564 ร้อยละ 2.33 (ตารางที่ 2-12 ถึง 2-15 และรูปที่ 2-10 ถึง 2-11)

ตารางที่ 2-10 ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของจังหวัดชัยภูมิ ปี 2559-2564

ปี	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ไร่)	เนื้อที่ของตนเอง (ไร่)			เนื้อที่ของผู้อื่น (ไร่)			
		ของตนเอง	จ้างผู้อื่น	รวม	เช่าผู้อื่น	รับจ้างนงรับขายฝาก	ได้ทำฟรี	รวม
2559	3,328,122	764,675	945,309	1,709,984	399,111	5,649	1,213,378	1,618,138
2560	3,328,301	765,250	945,165	1,710,415	399,038	6,046	1,212,802	1,617,886
2561	3,326,802	765,054	944,288	1,709,342	399,048	5,638	1,212,774	1,617,460
2562	3,326,836	764,453	944,211	1,708,664	399,108	5,639	1,213,425	1,618,172
2563	3,322,927	762,547	944,146	1,706,693	398,731	5,632	1,211,871	1,616,234
2564	3,513,983	806,382	998,478	1,804,860	421,755	5,645	1,281,723	1,709,123

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566)

ตารางที่ 2-11 การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดชัยภูมิ ปี 2559-2564

ปี	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร (ไร่)						เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร (ไร่)	เนื้อที่ป่าไม้ (ไร่)	เฉลี่ยที่ดินทั้งจังหวัด (ไร่/คน)	เฉลี่ยที่ดินทางการเกษตร (ไร่/คน)
		รวม	ที่นา	พืชไร่	ไม้ผลและไม้ยืนต้น	สวนผักและไม้ดอก ไม้ประดับ	อื่น ๆ				
2559	7,986,429	3,328,122	1,825,911	1,011,267	148,905	19,797	322,242	2,247,205	2,411,102	7.02	2.92
2560	7,986,429	3,328,301	1,826,220	1,011,497	148,616	19,810	322,158	2,237,278	2,420,850	7.01	2.92
2561	7,986,429	3,326,802	1,825,671	1,010,816	148,536	19,795	321,984	2,182,676	2,476,951	7.01	2.92
2562	7,986,429	3,326,836	1,825,472	1,011,246	148,489	19,782	321,847	2,170,816	2,488,777	7.02	2.93
2563	7,986,429	3,322,927	1,825,653	1,296,625	148,510	19,853	32,287	2,175,041	2,488,460	7.10	2.95
2564	7,986,429	3,513,983	1,747,255	1,407,457	156,722	4,181	198,368	1,983,393	2,489,053	7.12	3.13

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566)

ตารางที่ 2-12 อัตราขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาค ปี 2563-2564

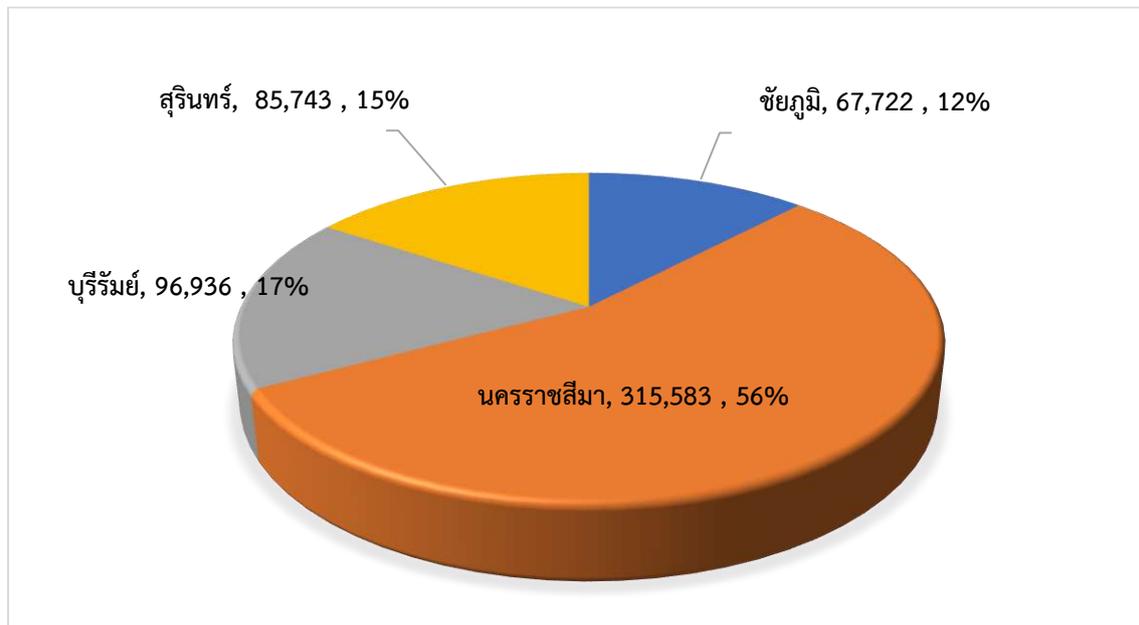
ภาค	อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)		GPP per capita (บาท/ปี)		อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	
	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2563	ปี 2564
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	-6.10	1.50	100	100	225,311	231,986	-7.5	3.00
กทม.และปริมณฑล	-6.40	0.50	47.70	46.80	437,059	438,760	-8.30	0.40
ภาคเหนือ	-5.10	1.20	7.90	7.70	108,932	111,018	-5.00	1.90
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.00	3.40	10.20	10.30	86,832	90,998	1.70	4.80
ภาคกลาง	-4.10	4.60	5.30	5.50	263,430	277,952	-3.80	5.50
ภาคตะวันออก	-6.30	4.40	17.10	18.20	435,085	469,872	-13.30	8.00
ภาคตะวันตก	-6.40	1.80	3.60	3.60	152,363	156,223	-6.50	2.50
ภาคใต้	-12.10	-2.80	8.20	7.90	132,692	131,807	-12.40	-0.70

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566)

ตารางที่ 2-13 ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2564

ภาค/จังหวัด	ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค และจังหวัด (ล้านบาท)	ประชากร (1,000 คน)	ผลผลิตภัณฑ์ มวลรวมจังหวัด ต่อคน (บาท)
ตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 1	565,984	5,679	99,663
ชัยภูมิ	67,722	926	73,134
นครราชสีมา	315,583	2,502	126,119
บุรีรัมย์	96,936	1,201	80,684
สุรินทร์	85,743	1,050	81,675

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566)

รูปที่ 2-10 ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปี 2564

ตารางที่ 2-14 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 จำแนกตามภาคการผลิต ปี 2563-2564

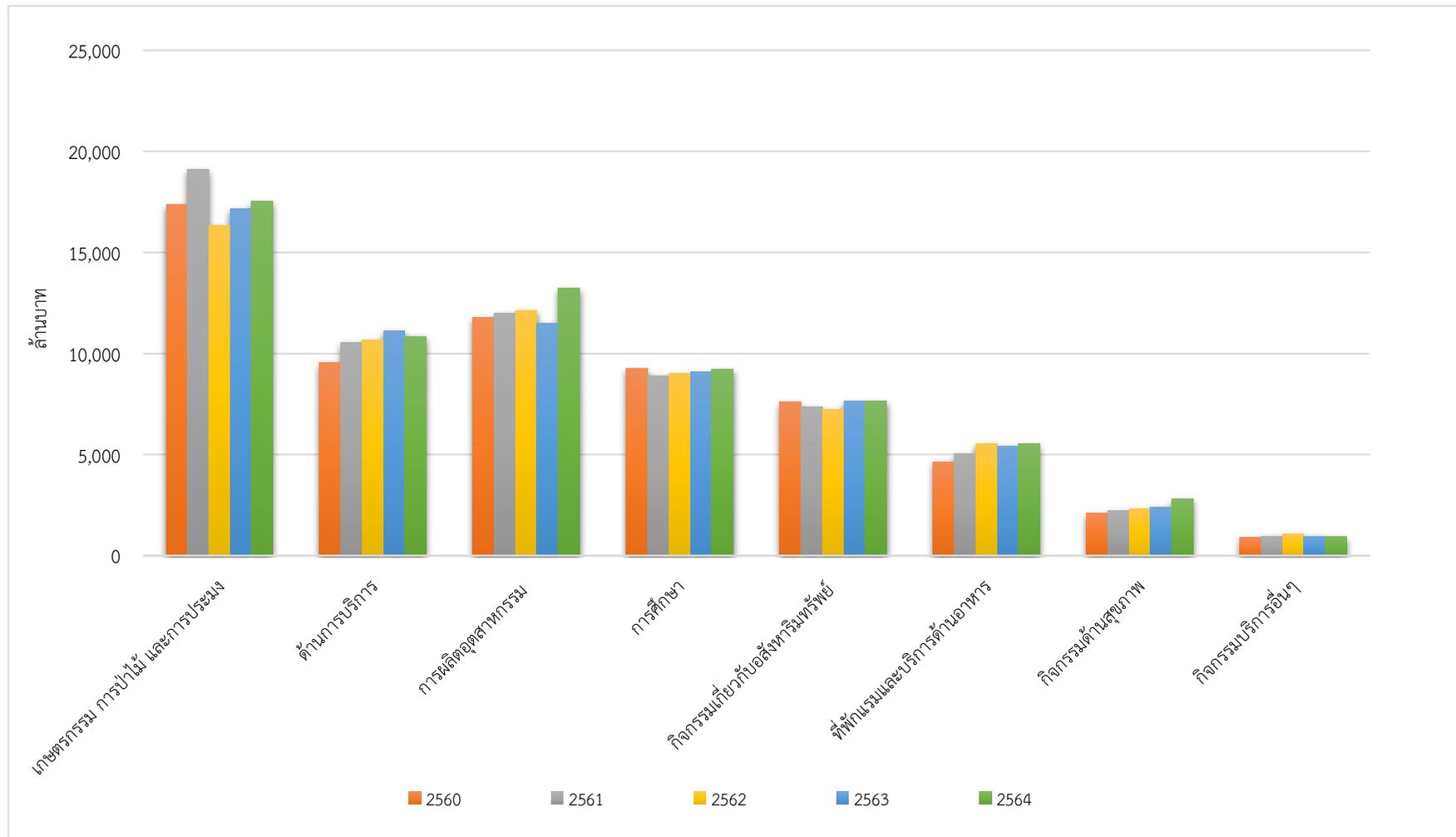
จังหวัด	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด				อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
	ปี 2563		ปี 2564		
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1	539,152		565,984		4.98
ชัยภูมิ	65,253		67,722		3.78
ภาคเกษตร	17,143	26.27	17,515	25.86	2.17
นอกภาคเกษตร	48,110	73.73	50,207	74.14	4.36
นครราชสีมา	296,251		315,583		6.53
ภาคเกษตร	41,354	13.96	45,014	14.26	8.85
นอกภาคเกษตร	254,897	86.04	270,569	85.74	6.15
บุรีรัมย์	92,485		96,936		4.81
ภาคเกษตร	21,978	23.76	22,624	23.34	2.94
นอกภาคเกษตร	70,507	76.24	74,312	76.66	5.40
สุรินทร์	85,163		85,743		0.68
ภาคเกษตร	22,014	25.85	22,167	25.85	0.70
นอกภาคเกษตร	63,149	74.15	63,576	74.15	0.68

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566)

ตารางที่ 2-15 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชัยภูมิ ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต ปี 2560-2564

สาขาการผลิต	ปี					อัตราการ การเปลี่ยนแปลง เฉลี่ย (%)
	2560	2561	2562	2563	2564	
ภาคเกษตร (ล้านบาท)	17,353	19,090	16,329	17,143	17,515	0.68
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	17,353	19,090	16,329	17,143	17,515	
นอกภาคเกษตร (ล้านบาท)	45,806	46,998	47,959	48,110	50,207	2.33
ด้านการบริการ	9,527	10,527	10,659	11,115	10,844	-2.44
การผลิตอุตสาหกรรม	11,781	11,977	12,130	11,484	13,237	15.26
การศึกษา	9,244	8,893	9,022	9,090	9,217	1.40
กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	7,617	7,364	7,229	7,642	7,643	0.01
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	4,650	5,033	5,526	5,397	5,541	2.67
กิจกรรมด้านสุขภาพ	2,098	2,231	2,319	2,410	2,788	15.68
กิจกรรมบริการด้านอื่น ๆ	889	973	1,074	972	937	-3.60
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ล้านบาท)	63,159	66,088	64,288	65,253	67,722	1.80
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคน (บาท)	66,725	70,192	68,654	70,072	73,134	2.36

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566)

รูปที่ 2-11 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามประเภทการผลิต ปี 2560-2564

1.6) การอุตสาหกรรม

สถานประกอบการอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 405 แห่ง ลดลงจาก พ.ศ. 2562 ร้อยละ 12.00 เมื่อจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ภาคเกษตร พ.ศ. 2564 มีจำนวน 103 แห่ง มีจำนวนเท่าเดิมจาก พ.ศ. 2563 แต่ลดลงจาก พ.ศ. 2562 เนื่องจากสภาวะของโรคระบาด โควิด 2019 ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมภาคการเกษตรของจังหวัดชัยภูมิมีการปิดตัวเพิ่มมากขึ้น โดย พ.ศ. 2564 อุตสาหกรรมภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 2-16 และรูปที่ 2-12)

1.7) หมอдинอาสากรมพัฒนาที่ดิน

หมอдинอาสาประจำหมู่บ้าน คือ เกษตรกรที่สนใจงานพัฒนาที่ดินและสมัครใจเป็นอาสาสมัครของ กรมพัฒนาที่ดินพร้อมที่จะทำการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน และให้คำแนะนำแก่เกษตรกรทั่วไปในหมู่บ้าน

หมอдинอาสาประจำตำบล คือ หมอдинอาสาประจำหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากหมอдинอาสาประจำหมู่บ้านด้วยกันและแต่งตั้งโดยผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดิน เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินประจำตำบล

หมอдинอาสาประจำอำเภอ คือ หมอдинอาสาประจำตำบล ที่ได้รับการคัดเลือกจากหมอдинอาสาประจำตำบลด้วยกัน และแต่งตั้งโดยผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดิน เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินประจำอำเภอ

หมอдинอาสาประจำจังหวัด คือ หมอдинอาสาประจำอำเภอ ที่ได้รับการคัดเลือกจากหมอдинอาสาประจำอำเภอด้วยกัน และแต่งตั้งโดยผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดิน เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนภารกิจของกรมพัฒนาที่ดินประจำจังหวัด

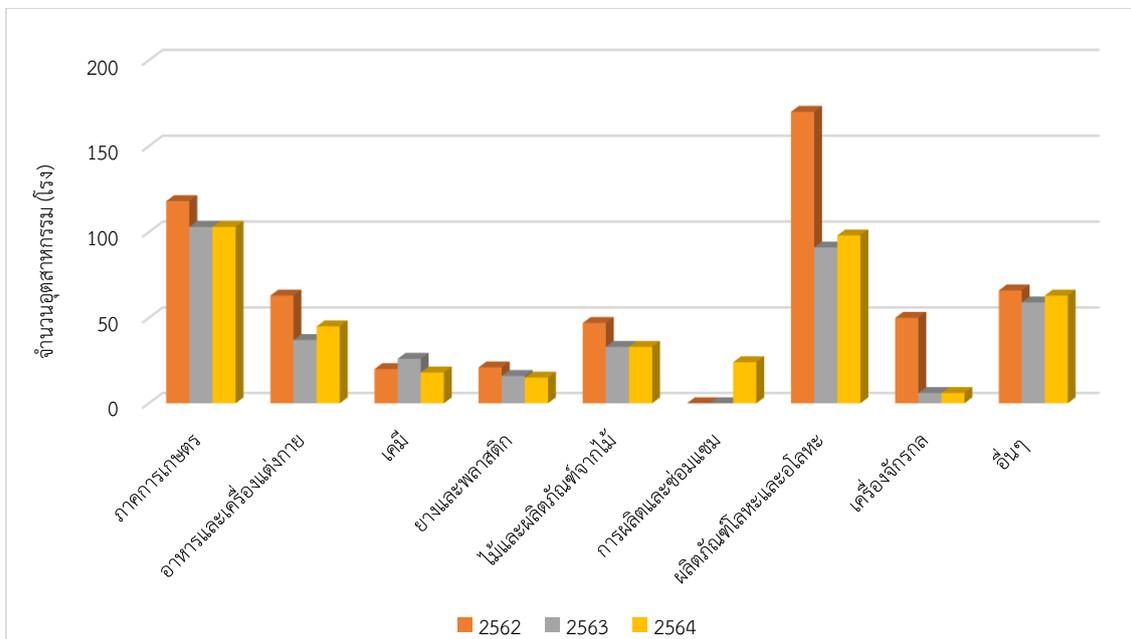
พ.ศ. 2566 จังหวัดชัยภูมิมีจำนวนหมอдинทั้งหมด 1,617 คน มากที่สุดที่อำเภอเมืองชัยภูมิ 224 คน รองลงมา ได้แก่ อำเภอภูเขียว 155 คน อำเภอเกษตรสมบูรณ์ 144 คน อำเภอหนองบัวแดง 130 คน อำเภอแก้งคร้อ 126 คน และอำเภอจัตุรัส 119 คน เป็นต้น (ตารางที่ 2-17)

ตารางที่ 2-16 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2562-2564

ประเภทอุตสาหกรรม	ปี			อัตราการเปลี่ยนแปลง(%)
	2562	2563	2564	
จังหวัดชัยภูมิ(โรง)	555	371	405	-12.00
ภาคการเกษตร	118	103	103	
นอกภาคการเกษตร	437	268	302	-12.99
อาหารเครื่องแต่งกาย	63	37	45	-9.83
เคมี	20	26	18	-0.39
ยางและพลาสติก	21	16	15	-15.03
ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	47	33	33	-14.90
การผลิตและซ่อมแซมยานพาหนะ	-	-	24	-
ผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ	170	91	98	-19.39
ไฟฟ้า	1	-	-	-
เครื่องจักรกล	49	6	6	-43.88
อื่นๆ	66	59	63	-1.92

หมายเหตุ: สถานประกอบการอุตสาหกรรม คือ โรงงาน อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักร มีกำลังรวม ตั้งแต่ห้าสิบลำแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าสิบลำแรงม้าขึ้นไปหรือใช้คนงานตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไปโดยใช้ เครื่องจักรหรือไม้ก็ตามเพื่อประกอบกิจการ

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ (2566)

รูปที่ 2-12 สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2562-2564

ตารางที่ 2-17 จำนวนหมอดินอาสา จำแนกเป็นรายอำเภอของจังหวัดชัยภูมิปี 2564

อำเภอ	จำนวนหมอดิน (คน)				รวม
	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	
จังหวัดชัยภูมิ	1	17	124	1,475	1,617
เกษตรสมบูรณ์	-	1	11	132	144
แก้งคร้อ	-	1	10	115	126
คอนสวรรค์	-	1	9	93	103
คอนสาร	1	2	9	73	85
จัตุรัส	-	1	9	109	119
ซับใหญ่	-	1	3	33	37
เทพสถิต	-	1	5	86	92
เนินสง่า	-	1	4	43	48
บ้านเขว้า	-	1	6	81	88
บ้านแท่น	-	1	5	60	66
บำเหน็จณรงค์	-	1	7	87	95
ภักดีชุมพล	-	1	4	42	47
ภูเขียว	-	1	11	143	155
เมืองชัยภูมิ	-	1	18	205	224
หนองบัวแดง	-	1	8	121	130
หนองบัวระเหว	-	1	5	52	58

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2566)

2.5.2) พืชเศรษฐกิจสำคัญในจังหวัดชัยภูมิ

1) พืชเศรษฐกิจสำคัญ 3 ลำดับ

จากข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดชัยภูมิ พบว่า จังหวัดชัยภูมิมีพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่ปลูกมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน สรุปได้ดังนี้

- ข้าวนาปี

สถานการณ์การผลิต พันธุ์ข้าวนาปีที่นิยมปลูกมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ นิยมใช้พันธุ์ข้าวเหนียว กข6 ปลูกกระจายในทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอเนินสง่า และอำเภอซับใหญ่ จะเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้านาปีพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวเหนียวส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอแก้งคร้อ อำเภอเมืองชัยภูมิ และอำเภอภูเขียว เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวเหนียวไว้บริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 60 ส่วนที่เหลือจะขายผลผลิตประมาณ ร้อยละ 29.78 และเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 10.22 ของผลผลิตข้าวเหนียวทั้งหมด โดยเกษตรกรจะขายผลผลิตหลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปี 2565 จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปี 1,675,463 ไร่ ผลผลิตทั้งหมด 629,936 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 434 กิโลกรัม โดยแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้าหอมมะลิ 105 817,664 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 48.80 และปลูกข้าวเหนียว 593,598 ไร่

คิดเป็นร้อยละ 35.43 ของพื้นที่ปลูกข้าวนาปีทั้งหมดในจังหวัด โดยที่ผลผลิตข้าวนาปีมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ 2561 ถึง 2565 คิดเป็น ร้อยละ 4.25 ขณะที่ในช่วงปี 2561-2565 เนื้อที่เพาะปลูกเนื้อที่เก็บเกี่ยว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.23 และ 3.78 ตามลำดับ (ตารางที่ 2-18)

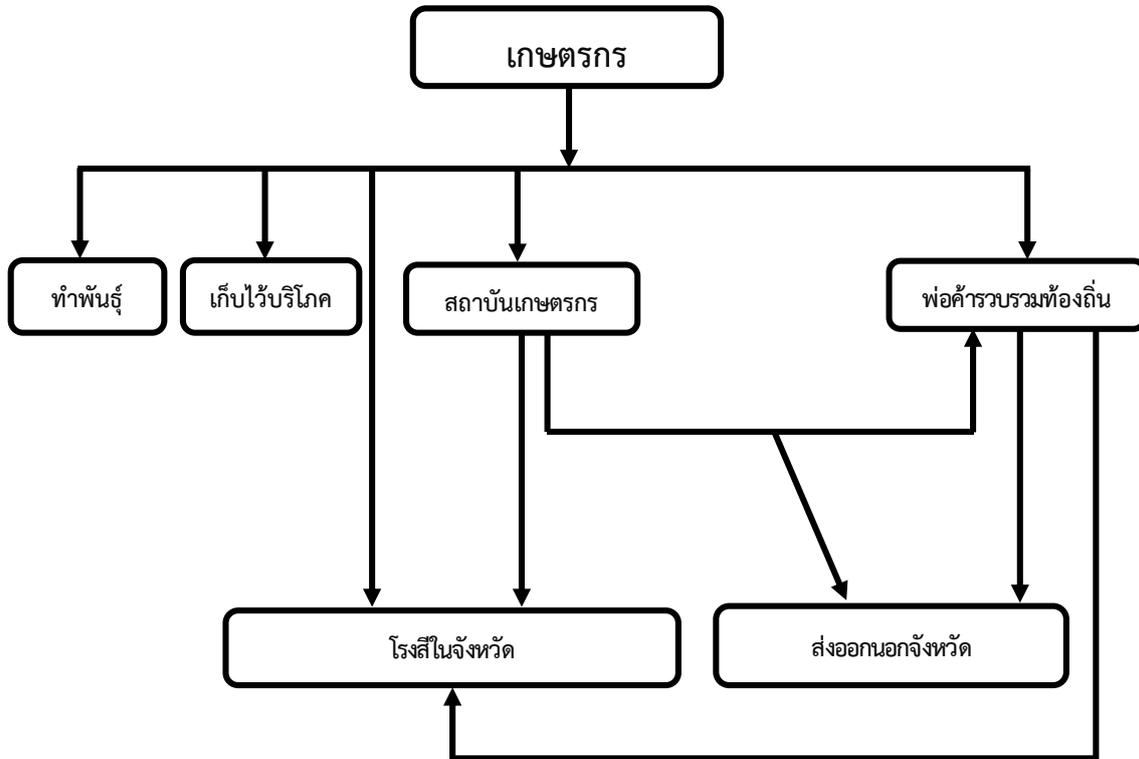
ตารางที่ 2-18 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ ข้าวนาปี จังหวัดชัยภูมิ ปีเพาะปลูก 2561/62-2565/66

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ต่อ เนื้อที่เก็บเกี่ยว (กก.)
2561/62	1,517,040	1,517,040	686,573	453
2562/63	1,722,655	1,045,268	443,330	424
2563/64	1,689,489	1,661,314	740,322	446
2564/65	1,906,048	1,555,583	684,875	440
2565/66	1,675,463	1,448,502	629,936	434
อัตราการเปลี่ยนแปลง	3.23	3.78	4.25	-0.84

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2566)

วิธีการตลาดข้าวนาปี เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีส่วนใหญ่จะนิยมปลูกข้าวเหนียวพันธุ์ กข6 โดยส่วนใหญ่เก็บไว้บริโภคในครัวเรือน ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ และส่วนผลผลิตที่เหลือจะนำออกมาสู่ตลาด โดย ปีการเพาะปลูก 2565 มีผลผลิตข้าวเหนียวภายในจังหวัด 255,707 ตันข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 40.59 ของผลผลิตข้าวนาปีทั้งจังหวัด ผลผลิตข้าวเปลือกจากเกษตรกรจะถูกขายผ่านช่องทางการจัดจำหน่าย 3 ช่องทาง โดยข้าวเปลือกเหนียวจะถูกขายผ่านโรงสีโดยตรงมากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรไม่มียุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวเปลือก จึงเร่งขายข้าวในช่วงเดียวกัน ส่งผลให้ปริมาณข้าวออกสู่ตลาดมีจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 28.96 ของผลผลิตข้าวเหนียวทั้งหมดในจังหวัด ช่องทางที่ 2 เกษตรกรจะขายผ่านพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น (ลานรับซื้อท้องถิ่น) ร้อยละ 24.74 ส่วนผลผลิตที่เหลือร้อยละ 4.92 จะขายผ่านสหกรณ์การเกษตร โดยในปี 2565 ราคาซื้อข้าวเหนียวนาปีเฉลี่ย 11,620 บาทต่อตัน ซึ่งราคาอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูง (รูปที่ 2-13)

อย่างไรก็ตามปริมาณผลผลิตข้าวเหนียวที่ผลิตได้ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในจังหวัด จึงมีการนำเข้าข้าวเปลือกเหนียวจากทุกจังหวัดใกล้เคียง โดยรับซื้อทั้งข้าวเปลือกและข้าวสารจากโรงสีต่าง ๆ สหกรณ์การเกษตร และพ่อค้าคนกลางทั่วไป

รูปที่ 2-13 วิธีการตลาดสินค้าข้าวเปลือกเหนียว จังหวัดชัยภูมิ

- มั่นสำปะหลังโรงงาน

สถานการณ์การผลิต จังหวัดชัยภูมิเป็นแหล่งเพาะปลูกมันสำปะหลัง อันดับ 3 ของประเทศ โดยมีผลผลิตรองลงมาจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญอยู่ในอำเภอเทพสถิต ร้อยละ 18.78 อำเภอหนองบัวระเหว ร้อยละ 16.76 อำเภอจัตุรัส ร้อยละ 16.07 อำเภอซับใหญ่ ร้อยละ 11.50 และอำเภอบำเหน็จณรงค์ ร้อยละ 11.26 ตามลำดับ ซึ่งในปี 2565 จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง 888,393 ไร่ ผลผลิตทั้งหมด 1,034,280 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 3,203 กิโลกรัม ผลผลิตลดลงจากปี 2564 ร้อยละ 6.62 ขณะที่ในช่วงปี 2561-2565 เนื้อที่เพาะปลูก และปริมาณผลผลิต มีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 3.76 และ 14.29 ตามลำดับ (ตารางที่ 2-19)

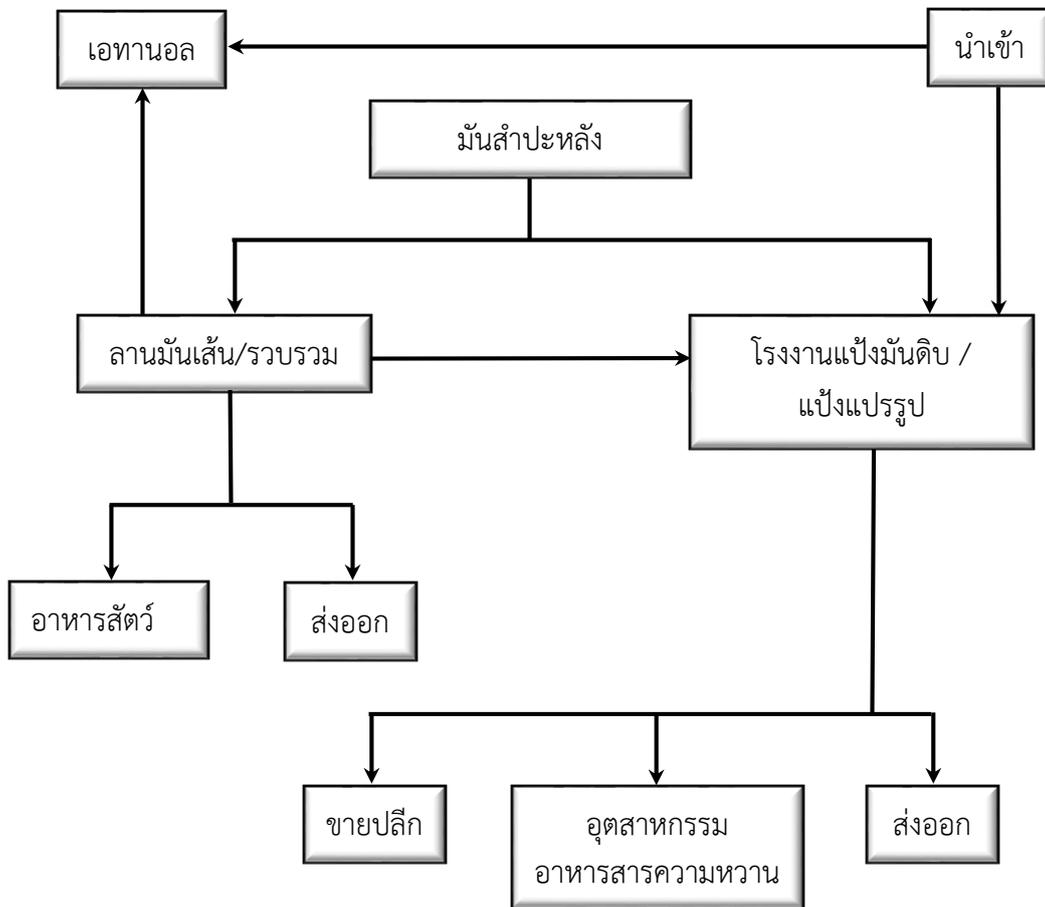
ตารางที่ 2-19 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวมและผลผลิตต่อไร่ มันสำปะหลัง จังหวัดชัยภูมิ
ปีการผลิต 2561-2565

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2561	1,302,896	588,724	2,287,816	3,886
2562	1,395,169	654,790	2,092,551	3,196
2563	1,543,745	587,209	1,957,576	3,334
2564	1,814,828	630,100	2,161,180	3,430
2565	888,393	322,922	1,034,280	3,203
อัตราการเปลี่ยนแปลง	-3.76	-10.19	-14.29	-4.41

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2566)

วิธีการตลาดมันสำปะหลัง เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังจังหวัดชัยภูมิ เมื่อเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังเสร็จจะจำหน่ายมันสำปะหลังให้แก่ลานรวบรวมหรือลานมันเส้นมากที่สุด เนื่องจากมีลานมันกระจายเกือบทุกพื้นที่ที่เป็นแหล่งผลิตมันสำปะหลัง รองลงมาขายให้แก่โรงงานแป่งมันสำปะหลัง (โรงงานแป่งมันสำปะหลังและโรงงานแป่งมันสำปะหลังตัดแปรง) และมีเกษตรกรบางส่วนขายมันสำปะหลังให้แก่โรงงานแปรงรูปที่อยู่ต่างจังหวัดอีกด้วย

อย่างไรก็ตามปริมาณผลผลิตมันสำปะหลังในจังหวัดชัยภูมิไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานจึงต้องมีการนำเข้าผลผลิตจากจังหวัดอื่น แบ่งเป็น 1) โดยเกษตรกรต่างจังหวัด จำหน่ายมันสำปะหลังให้แก่ลานมันเส้น/ลานรวบรวมในจังหวัดของตนเอง แล้วผู้ประกอบการจึงนำมันสำปะหลังมาจำหน่ายให้แก่โรงงานแปรงรูปในจังหวัดชัยภูมิ 2) นำมันสำปะหลังมาจำหน่ายให้แก่โรงงานแปรงรูปในจังหวัดชัยภูมิโดยตรง (รูปที่ 2-14)

รูปที่ 2-14 วิธีการตลาดสินค้ามันสำปะหลัง จังหวัดชัยภูมิ

- อ้อยโรงงาน

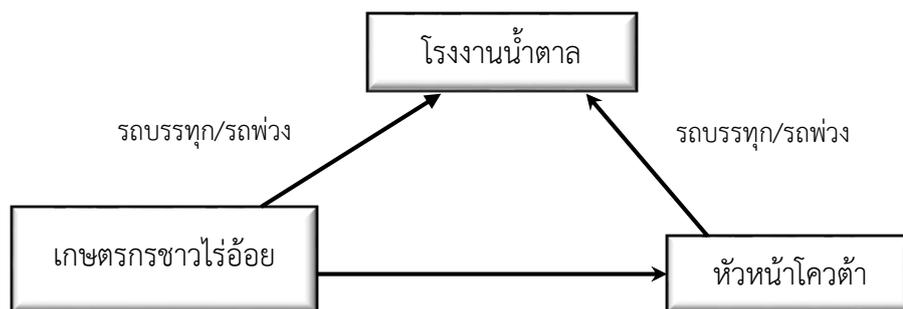
สถานการณ์การผลิต จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีการส่งเสริมพื้นที่ปลูกอ้อย เนื่องจากมีการส่งเสริมการปลูกอ้อยจากโรงงานน้ำตาล รวมทั้งราคาอ้อยที่อยู่ในเกณฑ์ดีเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรปลูก โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญในอำเภอภูเขียว หนองบัวแดง เกษตรสมบูรณ์ คอนสาร โดยปี 2564/65-2565/66 เนื้อที่ปลูกอ้อยลดลงคิดเป็น ร้อยละ 38.11 เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน ขุดสระ และใช้บ่อน้ำบาดาลในการเพาะปลูก โดยในปี 2565/66 จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน 306,916 ไร่ ผลผลิตทั้งหมด 1,348,294 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 10,800 กิโลกรัม ผลผลิตเพิ่มขึ้นจากปี 2564/65 ร้อยละ 10.40 ขณะที่ในช่วงปี 2561/62-2565/66 เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณผลผลิต มีแนวโน้มลดลง ร้อยละ 23.03 และ 21.64 ตามลำดับ (ตารางที่ 2-20)

ตารางที่ 2-20 เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่ อ้อยโรงงาน ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ
ปีการผลิต 2561-2565

ปีเพาะปลูก	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
2561/62	936,712	528,749	5,641,105	10,669
2562/63	717,488	381,132	3,038,253	7,972
2563/64	702,663	453,888	4,447,035	9,798
2564/65	495,872	317,365	3,104,773	9,783
2565/66	306,916	124,839	1,348,294	10,800
อัตราการเปลี่ยนแปลง	-23.03	-24.92	-21.64	2.10

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ (2566)

วิธีการตลาดอ้อยโรงงาน จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ในพื้นที่มีโรงงานน้ำตาลเพียงแห่งเดียว ในการรับซื้ออ้อยจากเกษตรกร โดยเกษตรกรจะนำผลผลิตอ้อยโรงงานไปส่งให้กับโรงงานน้ำตาลโดยตรง (ประมาณร้อยละ 90) และหัวหน้ากลุ่มชาวไร่อ้อย/หัวหน้าโคกตา ทำการจัดคิวอ้อยของเกษตรกรชาวไร่ อ้อยรายย่อยในกลุ่มส่งให้กับโรงงานน้ำตาล (ประมาณร้อยละ 10) โดยเกษตรกรจะส่งอ้อยโดยใช้ รถบรรทุก รถพ่วง และรถอีแต่น ในการขนส่งอ้อยเข้าโรงงานน้ำตาล ซึ่งในโรงงานน้ำตาลจะมีสถานี รับอ้อยเป็นจุดรับอ้อยจากเกษตรกรและจ้างรถบรรทุกนำอ้อยส่งเข้าโรงงาน ซึ่งในจังหวัดชัยภูมิ มีโรงงานน้ำตาล 2 แห่ง คือ โรงงานน้ำตาลรวมเกษตรอุตสาหกรรม (ภูเขียว) ตั้งอยู่ในอำเภอภูเขียว มีกำลังการผลิต 3.30 ล้านตันต่อปี และโรงงานน้ำตาลระยอง (ชัยภูมิ) ตั้งอยู่ในอำเภอบำเหน็จณรงค์ มีกำลังการผลิต 0.75 ล้านตันต่อปี (รูปที่ 2-15)

รูปที่ 2-15 วิธีการตลาดสินค้าอ้อยโรงงาน จังหวัดชัยภูมิ

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 ทรัพยากรดิน

3.1.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

1) ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย (รูปที่ 3-1)

(1) ดินในพื้นที่ราบลุ่ม พบบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง แอ่งต่ำของที่ราบน้ำท่วมถึง ที่ราบตะกอนน้ำพา ส่วนต่ำของพื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ เกิดจากวัสดุต้นกำเนิดพวกตะกอนน้ำพา ตะกอนของหินตะกอนเนื้อหยาบที่ถูกชะมาทับถม หรือสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือตะกอนของหินตะกอนเนื้อหยาบที่ถูกชะมาทับถมอยู่บริเวณพื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน พบตั้งแต่สภาพพื้นที่ที่เป็นที่ราบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ดินมีการระบายน้ำดีปานกลางถึงเลว ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดเล็กน้อย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง โดยจำแนกตามลักษณะของเนื้อดินและสมบัติบางประการที่เด่นชัด ได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนดินเหนียว ดินล่างเป็นดินเหนียวปนทรายแป้งหรือดินเหนียว ได้แก่ ชุดดินซุมแพ (Cpa) ชุดดินกันทรวิชัย (Ka) ชุดดินเกษตรสมบูรณ์ (Ksb) ชุดดินหนองกุ้ง (Nkg) ชุดดินโนนไทย (Nt) ดินโนนไทยที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเลว (Nt-spd) ชุดดินธวัชบุรี (Th) และชุดดินท่าตูม (Tt)

- กลุ่มดินทรายแป้ง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินขำนิ (Cni) และชุดดินสีขรภูมิ (Sik)

- กลุ่มดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนปนดินเหนียว ได้แก่ ดินซุมแพที่เป็นดินร่วนละเอียด (Cpa-fl) ชุดดินชัยภูมิ (Cy) ดินละหานทรายที่เป็นดินร่วนละเอียด (Lah-fl) ชุดดินหนองบุญนา (Nbn) และชุดดินร้อยเอ็ด (Re)

- กลุ่มดินเค็ม มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียวปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนปนดินเหนียว ดินเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินร่วนปนทราย มีค่าการนำไฟฟ้า 4-8 เดซิซีเมนต์ต่อเมตร ได้แก่ ชุดดินกุลาร่องไห้ (Ki) ดินกุลาร่องไห้ที่เป็นดินร่วนหยาบ (Ki-col) และชุดดินทุ่งสัมฤทธิ์ (Tsr)

- กลุ่มดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนปนทราย ดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินทรายปนดินร่วน ได้แก่ ชุดดินละหานทราย (Lah) ชุดดินโนนแดง (Ndg) ดินร้อยเอ็ดที่เป็นดินร่วนหยาบ (Re-col) และชุดดินสีทน (St)

(2) ดินในพื้นที่ดอน พบบริเวณตะพักลำน้ำ เนินตะกอนรูปพัด สันดินริมน้ำ หรือพื้นที่เหลือค้ำจากการกัดกร่อน เกิดจากวัสดุต้นกำเนิดพวกตะกอนน้ำ การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือเคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไกลๆ โดยแรงโน้มถ่วงของโลกของหินดินดาน หินอัคนี พวกหินแอนดีไซต์ ไรโอไลท์ ทัฟฟ์ หินตะกอนเนื้อละเอียด หินที่แปรสภาพ หินตะกอนเนื้อหยาบ หินทราย หินควอร์ตไซต์ ดินไรโอไรต์ หินแกรนัยแวกั่วมกับหินปูน พบตั้งแต่สภาพพื้นที่ที่เป็นราบเรียบถึงเนินเขา ดินมีการระบายน้ำ

ค่อนข้างเลวถึงดีมากเกินไป ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกลาง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง โดยจำแนกตามลักษณะของเนื้อดินและสมบัติบางประการที่เด่นชัด ได้เป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มดินเหนียว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ดินล่างเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้ง ได้แก่ ชุดดินกลางดง (Kld) ดินกลางดงที่มีจุดประสีเทา (Kld-gm) ชุดดินสูงเนิน (Sn) ดินสูงเนินที่มีจุดประสีเทา (Sn-gm) ดินสูงเนินที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (Sn-mw) ชุดดินวังไทร (Wi) และดินวังไทรที่มีจุดประสีเทา (Wi-gm)

- กลุ่มดินริมแม่น้ำหรือตะกอนน้ำพารูปพัด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายแป้ง ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทราย ได้แก่ ชุดดินชุมพลบุรี (Chp) ดินชุมพลบุรีที่เป็นดินทรายแป้งละเอียด (Chp-fsi) ดินชุมพลบุรีที่มีจุดประสีเทา และเป็นดินทรายแป้งละเอียด (Chp-gm,fsi) และดินเขมรราชที่เป็นดินทรายแป้งละเอียด (Kmr-fsi)

- กลุ่มดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียวปนทราย ได้แก่ ดินห้วยแกลงที่เป็นดินร่วนละเอียด (Ht-fl) ดินเขมรราชที่เป็นดินร่วนละเอียด (Kmr-fl) ดินเขมรราชที่มีความอึดตัวเบสสูง (Kmr-hb) ชุดดินคง (Kng) ดินคงที่มีจุดประสีเทา (Kng-gm) ชุดดินโคราช (Kt) ดินโคราชที่มีจุดประสีเทาและมีศิลาแลงอ่อน (Kt-gm,pic) ดินปักธงชัยที่เป็นดินร่วนละเอียด (Ptc-fl) ดินปักธงชัยที่มีจุดประสีเทาและเป็นดินร่วนละเอียด (Ptc-gm,fl) ดินปักธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนละเอียด (Ptc-mw,fl) ดินภูพานที่เป็นดินร่วนละเอียด (Pu-fl) ดินภูพานที่มีจุดประสีเทาและเป็นดินร่วนละเอียด (Pu-gm,fl) ดินภูพานที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนละเอียด (Pu-mw,fl) ดินสี่คิ้ว (Si) ดินสี่คิ้วที่มีจุดประสีเทา (Si-gm) ดินสี่คิ้วที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (Si-mw) และชุดดินวาริน (Wn)

- กลุ่มดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินทรายนดินร่วน ดินล่างเป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วนเหนียวปนทราย ได้แก่ ตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนหยาบ (AC-mw,col) ชุดดินห้วยแกลง (Ht) ดินห้วยแกลงที่มีความอึดตัวเบสสูง (Ht-hb) ดินห้วยแกลงที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (Ht-mw) ชุดดินปักธงชัย (Ptc) ดินปักธงชัยที่มีจุดประสีเทา (Ptc-gm) ดินปักธงชัยที่มีความอึดตัวเบสสูง (Ptc-hb) ดินปักธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (Ptc-mw) ชุดดินพระทองคำ (Ptk) ชุดดินภูพาน (Pu) ดินภูพานที่มีจุดประสีเทา (Pu-gm) ดินภูพานที่มีความอึดตัวเบสสูง (Pu-hb) ดินภูพานที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (Pu-mw) ดินสี่คิ้วที่เป็นดินร่วนหยาบ (Si-col) และชุดดินยางตลาด (YL)

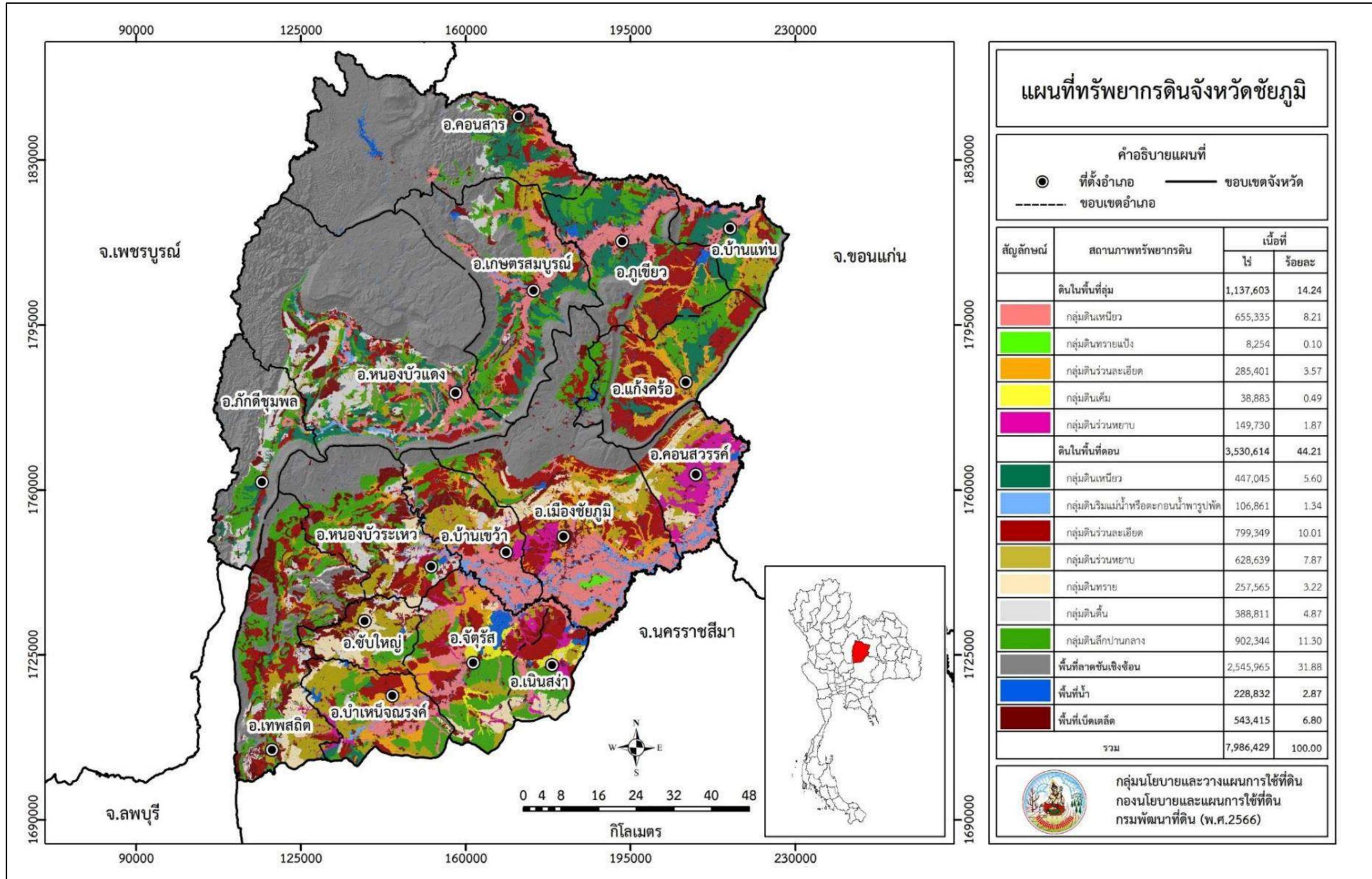
- กลุ่มดินทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายนดินร่วน ดินล่างเป็นดินทรายนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย ได้แก่ ชุดดินคำบง (Kg) ดินคำบงที่เป็นดินลึกปานกลางและเป็นทรายหนา (Kg-md,tks) ดินคำบงที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นทรายหนา (Kg-mw,tks) ดินคำบงที่เป็นทรายหนา (Kg-tks) ชุดดินมหาสารคาม (Msk) ดินมหาสารคามที่เป็นทรายหนามาก (Msk-vtks) และชุดดินน้ำพอง (Ng)

- กลุ่มดินตื้น มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายนดินร่วน ลูกรัง หรือเศษหิน ดินล่างเป็นดินเหนียว ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทรายที่มีลูกรัง ก้อนหิน หรือเศษหินปะปน หรือบางดินพบชั้นหินพื้นหรือหินพื้น ได้แก่ ชุดดินมวกเหล็ก (ML) ชุดดินแม่ริม (Mr) ชุดดินหนองบัวแดง (Nbd) และชุดดินวังน้ำเขียว (Wk)

- กลุ่มดินลึกปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนปนดินเหนียว หรือ ดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินเหนียวปนทรายแป้ง หรือดินร่วนปนทราย หรือพบชั้นหินพื้นผุหรือหินพื้น ได้แก่ ชุดดินจตุรัส (Ct) ชุดดินโพนงาม (Png) ดินภูพานที่เป็นดินลึกปานกลาง (Pu-md) ดินภูพานที่เป็นดินลึกปานกลางและเป็นดินร่วนละเอียด (Pu-md,fl) ชุดดินเทพารักษ์ (Tpr) ดินเทพารักษ์ที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง (Tpr-mw) ดินวังไทรที่เป็นดินลึกปานกลาง (Wi-md) และชุดดินวังสะพุง (Ws)

(3) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน ได้แก่ ภูเขาหรือเทือกเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์

(4) พื้นที่เบ็ดเตล็ด ได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่น้ำ และผาชัน

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดินจังหวัดชัยภูมิ

2) ทรัพยากรดินมีปัญหาทางการเกษตร

ทรัพยากรดินปัญหาทางการเกษตร สามารถจำแนกตามสาเหตุของการเกิด ได้เป็น 2 ประเภท คือ ดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติ ได้แก่ ดินอินทรีย์ ดินเค็ม ดินเปรี้ยวจัด ดินทรายจัด และดินตื้น และดินปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น ดินดาน ดินปนเปื้อน ดินเหมืองแร่ร้าง และดินในพื้นที่นาทิ้งร้าง (กรมพัฒนาที่ดิน, 2561) โดยจากการวิเคราะห์ทรัพยากรดินปัญหาของจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งพิจารณาเฉพาะดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติ พบว่า ทรัพยากรดินปัญหาในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ปัญหาดินเค็ม ดินทราย และดินตื้น ดังนี้ (ตารางที่ 3-1 และรูปที่ 3-2)

(1) ดินเค็ม มีเนื้อที่ 38,883 หรือร้อยละ 0.49 ของพื้นที่จังหวัด ดินเค็มที่พบเป็นดินเค็มบก ซึ่งเป็นดินที่มีการสะสมเกลือจากการละลายของหินเกลือหรือจากระดับน้ำใต้ดินที่มีเกลือละลายน้ำอยู่มาก โดยดินเค็มที่พบในพื้นที่ที่มีค่าการนำไฟฟ้า 4-8 เดซิซีเมนต่อเมตร เป็นดินเค็มปานกลาง ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชทั่วไป เนื่องจากปริมาณเกลือที่ละลายอยู่ในสารละลายดินมากเกินไปทำให้พืชเกิดอาการขาดน้ำ และมีการสะสมไอออนที่เป็นพิษในพืชมากเกินไป ส่งผลให้พืชมีการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตลดลง ส่วนใหญ่ดินเค็มบกในจังหวัดชัยภูมิ พบกระจายอยู่บริเวณอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอเนินสง่า อำเภอจัตุรัส และอำเภอบำเหน็จณรงค์

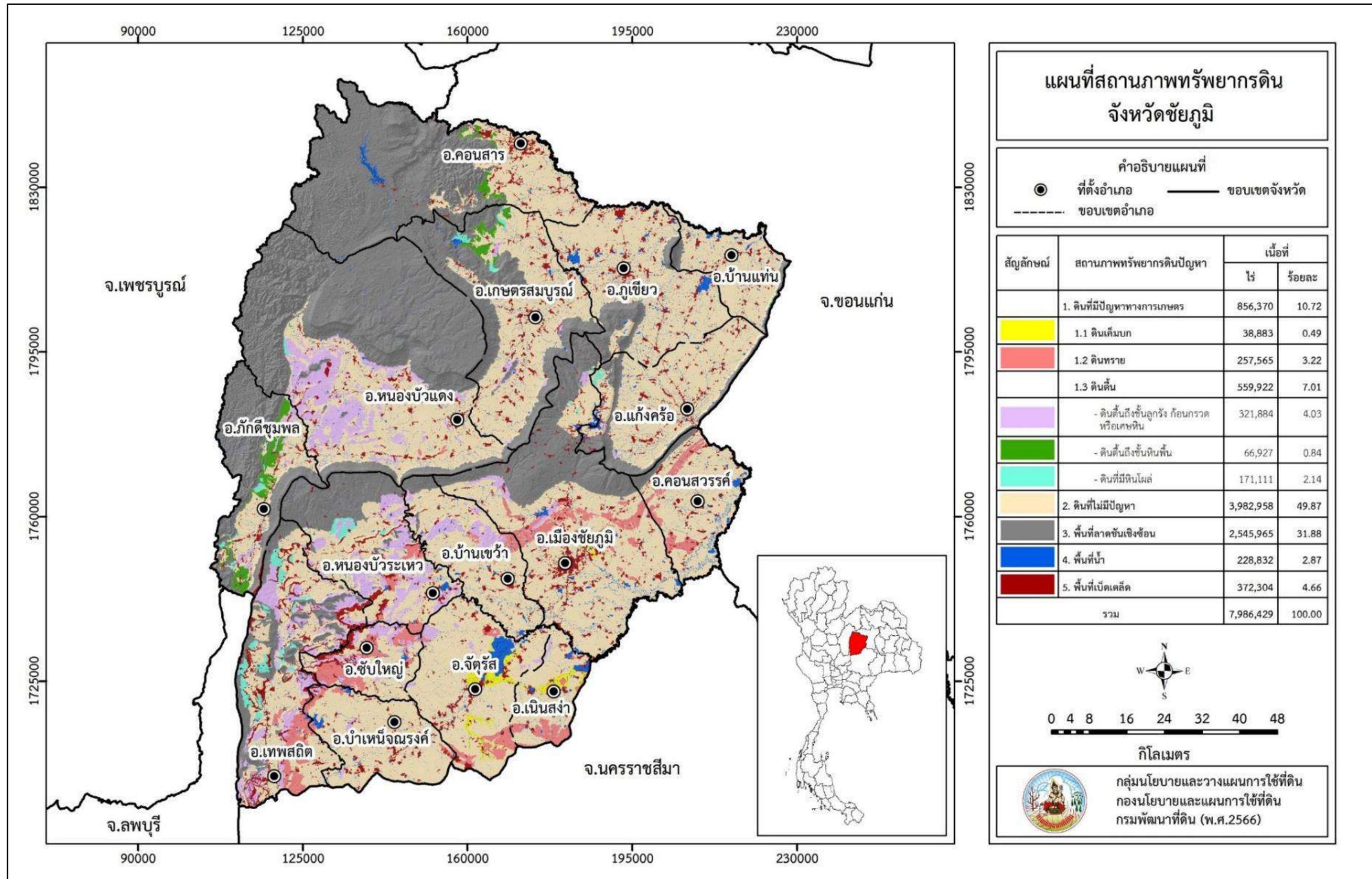
(2) ดินทราย มีเนื้อที่ 257,565 ไร่ หรือร้อยละ 3.22 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งดินทรายที่พบเป็นดินทรายหนาปานกลางและดินทรายหนา ส่งผลให้ความสามารถในการดูดซับน้ำและธาตุอาหารต่ำ มีอนุภาคเป็นเม็ดเดี่ยวๆ ไม่มีโครงสร้าง ทำให้ไม่เกาะยึดตัว เกิดการสูญเสียดิน น้ำ และธาตุอาหารได้ง่าย และเกิดการชะล้างพังทลายของดินได้ง่าย ส่วนใหญ่ดินทรายที่พบในจังหวัดชัยภูมิ พบกระจายอยู่มากบริเวณอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอเนินสง่า อำเภอบ้านเขว้า อำเภอจัตุรัส อำเภอซับใหญ่ อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอเทพสถิต และอำเภอหนองบัวระเหว กระจายอยู่เล็กน้อยบริเวณอำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภักดีชุมพล

(3) ดินตื้น มีเนื้อที่ 559,922 ไร่ หรือร้อยละ 7.01 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งพบดินตื้นในพื้นที่ตอน ได้แก่ ดินตื้นถึงชั้นลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหิน ดินตื้นถึงชั้นหินพื้น และดินที่มีหินพื้นโผล่ โดยปัญหาดินตื้นมีผลต่อการขนไซของรากพืชและการไถพรวน ขัดขวางการเจริญเติบโตของพืช อีกทั้งในพื้นที่ดินตื้นมีเนื้อดินเหนียวน้อย ทำให้การเกาะยึดตัวของเม็ดดินไม่ดี ส่งผลให้ง่ายต่อการชะล้างพังทลายของดิน เป็นสาเหตุของการสูญเสียน้ำดินและธาตุอาหารพืช ส่วนใหญ่ดินตื้นพบกระจายอยู่มากบริเวณอำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอภักดีชุมพล อำเภอกอนสวรรค์ อำเภอเทพสถิต อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอซับใหญ่ อำเภอบ้านเขว้า และอำเภอเมืองชัยภูมิ กระจายอยู่เล็กน้อยบริเวณอำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอจัตุรัส อำเภอเนินสง่า อำเภอแก้งคร้อ อำเภอภูเขียว และอำเภอบ้านแท่น

ตารางที่ 3-1 สถานภาพทรัพยากรดินปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

สถานภาพทรัพยากรดินปัญหา	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
ดินที่มีปัญหาทางการเกษตร	856,370	10.72
ดินเค็มบก	38,883	0.49
ดินทราย	257,565	3.22
ดินตื้น	559,922	7.01
ดินตื้นถึงชั้นลูกรัง ก้อนกรวด หรือเศษหิน	321,884	4.03
ดินตื้นถึงชั้นหินพื้น	66,927	0.84
ดินที่มีหินโผล่	171,111	2.14
ดินที่ไม่มีปัญหาทางการเกษตร	3,982,958	49.87
พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	2,545,965	31.88
พื้นที่น้ำ	228,832	2.87
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	372,304	4.66
รวม	7,986,429	100.00

ที่มา: ดัดแปลงจากกองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2564)

รูปที่ 3-2 ทรัพยากรดินมีปัญหาทางการเกษตร จังหวัดชัยภูมิ

3.1.2 การชะล้างพังทลายของดิน

จากผลการประเมินการชะล้างพังทลายของดินของกรมพัฒนาที่ดิน (2563) โดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation : USLE) ซึ่งจัดชั้นความรุนแรงของการสูญเสียดินเป็น 5 ระดับ พบว่า ความรุนแรงของการสูญเสียดินของจังหวัดชัยภูมิอยู่ในระดับน้อย ปานกลาง รุนแรง รุนแรงมาก และรุนแรงมากที่สุด ตามลำดับ ดังนี้ (รูปที่ 3-3)

1) การสูญเสียดินระดับน้อย (อัตราการสูญเสียดิน 0-2 ตันต่อไร่ต่อปี) มีเนื้อที่ 5,878,402 ไร่ หรือร้อยละ 73.60 ของเนื้อที่จังหวัด โดยส่วนใหญ่มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ป่าผลัดใบรอสภาพพื้นที่ฟู ป่าผลัดใบสมบูรณ์ ยางพารา และยูคาลิปตัส เป็นต้น

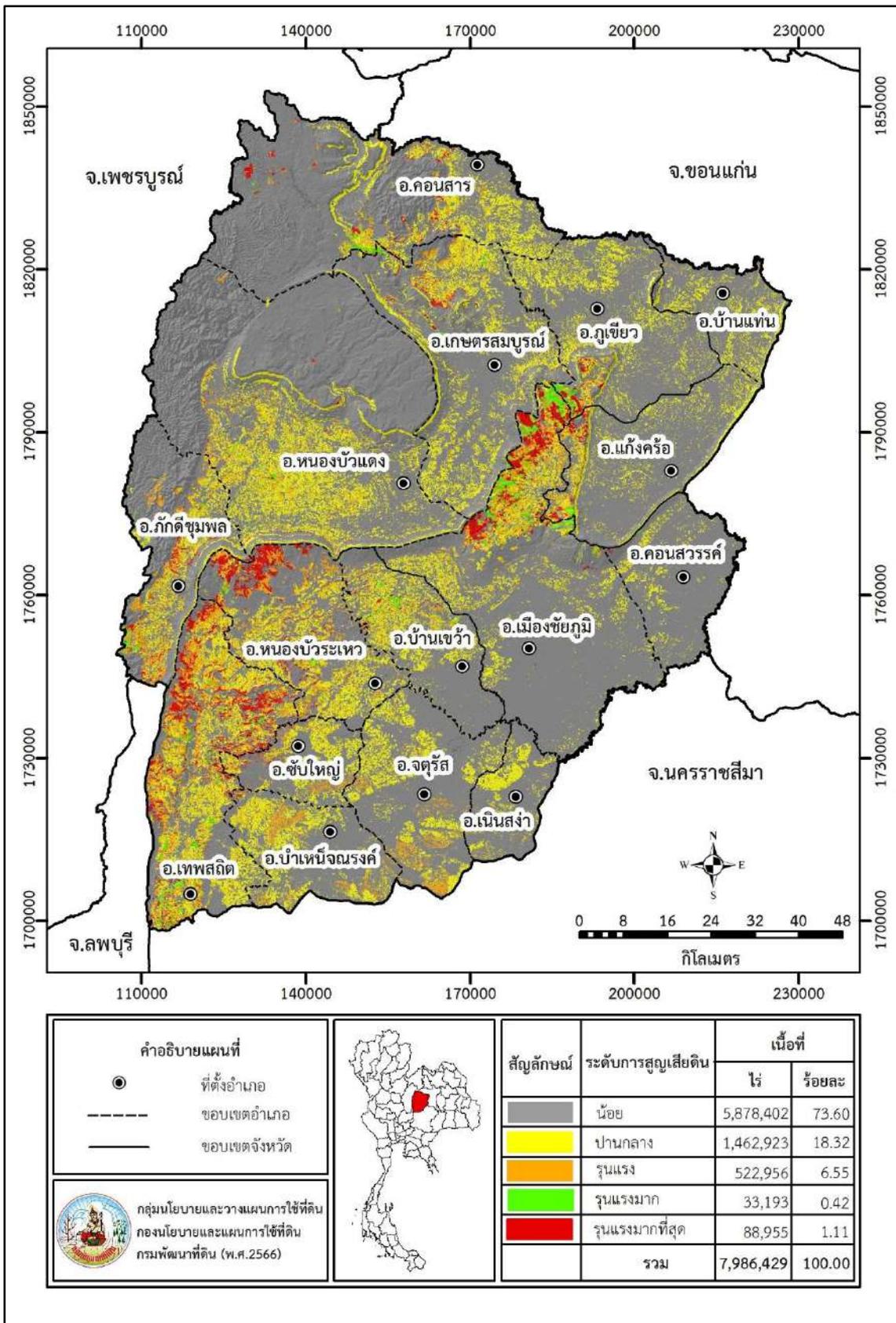
2) การสูญเสียดินปานกลาง (อัตราการสูญเสียดิน 2-5 ตันต่อไร่ต่อปี) มีเนื้อที่ 1,462,923 ไร่ หรือร้อยละ 18.32 ของเนื้อที่จังหวัด โดยส่วนใหญ่พบในสภาพพื้นที่ที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส และป่าผลัดใบรอสภาพพื้นที่ฟู เป็นต้น

3) การสูญเสียดินรุนแรง (อัตราการสูญเสียดิน 5-15 ตันต่อไร่ต่อปี) มีเนื้อที่ 522,956 ไร่ หรือร้อยละ 6.55 ของเนื้อที่จังหวัด โดยส่วนใหญ่พบในสภาพพื้นที่ที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยและลูกคลื่นลอนลาด ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นอ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ยูคาลิปตัส ยางพารา และมะขาม เป็นต้น

4) การสูญเสียดินรุนแรงมาก (อัตราการสูญเสียดิน 15-20 ตันต่อไร่ต่อปี) มีเนื้อที่ 33,193 ไร่ หรือร้อยละ 0.42 ของเนื้อที่จังหวัด โดยส่วนใหญ่พบในสภาพพื้นที่ที่เป็นเนินเขาและลูกคลื่นลอนชัน ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นป่าผลัดใบรอสภาพพื้นที่ฟู มันสำปะหลัง และอ้อย เป็นต้น

5) การสูญเสียดินรุนแรงมากที่สุด (อัตราการสูญเสียดินมากกว่า 20 ตันต่อไร่ต่อปี) มีเนื้อที่ 88,955 ไร่ หรือร้อยละ 1.11 ของเนื้อที่จังหวัด โดยส่วนใหญ่พบในสภาพพื้นที่ที่เป็นเนินเขาและลูกคลื่นลอนชัน ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นอ้อยและมันสำปะหลัง เป็นต้น

การสูญเสียดินในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยและปานกลาง ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำแบบเข้มข้น แต่ควรป้องกันการบุกรุกทำลายป่า รักษาความอุดมสมบูรณ์ รักษาความชื้นในดิน และควรมีการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดินที่จะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม บางพื้นที่ของจังหวัดชัยภูมิ มีระดับการสูญเสียดินอยู่ในระดับรุนแรงมากที่สุด รุนแรงมาก และรุนแรง ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสม โดยใช้มาตรการวิธีกลและวิธีพีชร่วมกัน เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และควรมีการปรับปรุงบำรุงดินเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของที่ดิน โดยบริเวณที่พบการสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด ส่วนใหญ่อยู่บริเวณอำเภอเมืองชัยภูมิ อำเภอบ้านเขว้า อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอจัตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอหนองบัวระเหว อำเภอเทพสถิต อำเภอแก้งคร้อ อำเภอกอนสาร อำเภอภักดีชุมพล และอำเภอซับใหญ่

รูปที่ 3-3 การชะล้างพังทลายของดิน จังหวัดชัยภูมิ

3.1.3 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นการพิจารณาศักยภาพของหน่วยทรัพยากรที่ดินต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในระดับการจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดินที่สามารถบ่งชี้หรือเปรียบเทียบการกำหนดการใช้ที่ดิน ในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ รวมทั้งจะได้ทราบถึงว่ามีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด

1. การกำหนดคุณภาพที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินตามหลักการของ FAO framework ได้กำหนดคุณภาพที่ดินที่จะนำมาประเมิน 25 ปัจจัย โดยการประเมินคุณภาพที่ดินเพื่อวางแผนการใช้ที่ดิน จังหวัดชัยภูมิ ได้พิจารณาปัจจัยคุณภาพที่ดินเพียงบางปัจจัย โดยขึ้นอยู่กับความพร้อมของข้อมูล ความแตกต่างของภูมิภาค และระดับความรุนแรงของคุณลักษณะดินที่มีผลต่อผลผลิต ตลอดจนชนิดของพืช และความเป็นประโยชน์ที่ดิน (Land Use Requirement) ดังนั้น คุณภาพที่ดิน (Land Qualities) ที่นำมาใช้มีดังนี้

1) ระบอบอุณหภูมิ (Temperature regime : t) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูปลูก เพราะอุณหภูมิมีอิทธิพลต่อการงอกของเมล็ด ต่อการออกดอกของพืชบางชนิด และมีส่วนสัมพันธ์กับขบวนการสังเคราะห์แสง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืช

2) ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Moisture availability : m) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี

3) ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ สภาพการระบายน้ำของดิน ทั้งนี้เพราะพืชโดยทั่วไป รากพืชต้องการออกซิเจนในกระบวนการหายใจ

4) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน

5) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก และความอึดตัวด้วยต่าง

6) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลึกของดิน และชั้นการหยั่งลึกของราก โดยความยากง่ายต่อการหยั่งลึกของรากในดิน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะเนื้อดิน โครงสร้างของดิน การเกาะตัวของดิน และปริมาณกรวดหรือเศษหินที่พบในหน้าตัดดิน

7) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ปริมาณเกลืออิสระที่สะสมมากเกินไปจนเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของพืช มี exchangeable $Na < 15\%$ หรือที่เรียกว่า Salinity ถ้าความเค็มสูงมากอาจทำให้พืชตายได้ ซึ่งวัดปริมาณเกลือโดยใช้เครื่องวัดค่าการนำไฟฟ้า (Electrical Conductivity Meter)

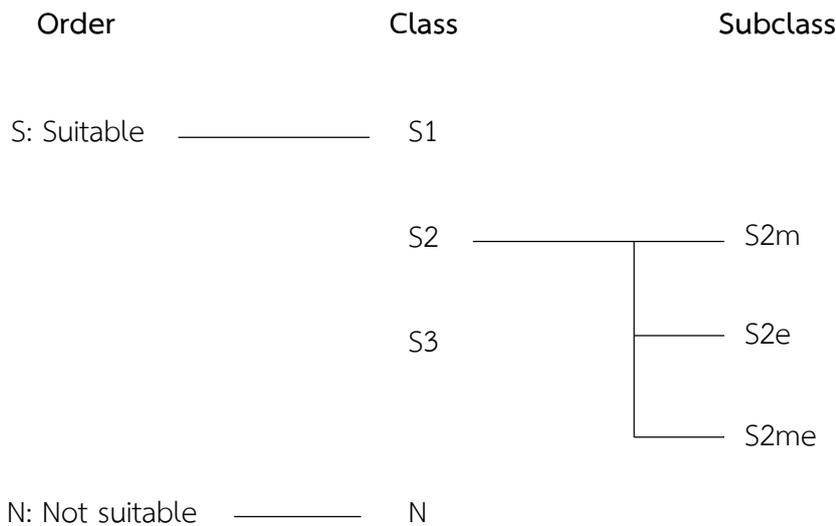
8) สารพิษ (Soil Toxicities : z) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ระดับความลึกของชั้น jarosite และความเป็นกรดต่างของดิน (Soil pH)

9) ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (Potential for mechanization : w) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่ ปริมาณหินโผล่ ปริมาณก้อนหิน และการมีเนื้อดินเหนียวจัด ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 นี้ อาจเป็นอุปสรรคต่อการไถพรวนโดยเครื่องจักร

10) ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e) คุณลักษณะที่ดินที่เป็นตัวแทน ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่ พื้นที่ที่มีความลาดชันสูงโอกาสที่ดินจะถูกกัดกร่อนก็เป็นไปได้ง่าย

2. การจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน

จากหลักการของ FAO framework ได้จำแนกอันดับความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องกับระดับความต้องการปัจจัยคุณภาพที่ดินของแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน และจัดอันดับความเหมาะสมของที่ดินเป็น 2 อันดับ (Order) คือ อันดับที่เหมาะสม (Suitable order, S) และอันดับที่ไม่เหมาะสม (Not suitable order, N) เมื่อจำแนกอันดับความเหมาะสมแล้ว ยังสามารถแบ่งชั้นระดับความเหมาะสมในการทำการเกษตรได้ เป็น 3 ชั้น (Class) ได้แก่ ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง (Highly suitable, S1) ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (Moderately suitable, S2) และชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย (Marginally suitable, S3) ซึ่งในแต่ละชั้นความเหมาะสมยังสามารถแบ่งออกเป็นชั้นย่อย (Subclass) โดยชั้นย่อยนี้สะท้อนข้อจำกัดสูงสุดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของพืชที่ทำการประเมินความเหมาะสมของหน่วยที่ดิน ซึ่งโครงสร้างการจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน (รูปที่ 3-4)

รูปที่ 3-4 โครงสร้างการจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน

3. พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด

พืชที่ปลูกกันอย่างแพร่หลายในจังหวัดชัยภูมิมีทั้งข้าว พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น รวมถึงพืชสมุนไพร ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ภายในจังหวัดเนื่องจากมีทั้งพื้นที่ราบลุ่ม และพื้นที่ดอน ดังตารางที่ 3-2

ตารางที่ 3-2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ

ลำดับ	ชนิดพืช	พันธุ์	ช่วงเวลา	วัตถุประสงค์ของการผลิต
1	ข้าว	พันธุ์ข้าวเจ้า พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และ ข้าวเหนียวพันธุ์ กข6	ตลอดปี	จำหน่ายและบริโภค
2	อ้อยโรงงาน	พันธุ์ลูกผสมขอนแก่น LK 92-11 และภูเขียว	ตลอดปี	จำหน่าย
3	มันสำปะหลัง	พันธุ์ลูกผสมระยอง ห้วยบง และเกษตรศาสตร์ 50	ตลอดปี	จำหน่าย
4	สับปะรด	พันธุ์ปัตตาเวีย	ตลอดปี	จำหน่าย
5	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	พันธุ์ลูกผสม	ตลอดปี	จำหน่าย
6	ยางพารา	พันธุ์RRIM 600 และ RRIT 251	ตลอดปี	จำหน่าย
7	ยูคาลิปตัส	พันธุ์ลูกผสมเค และลูกผสมเอช	ตลอดปี	จำหน่าย
8	พริก	พันธุ์ยอดสน และจินดา	ตลอดปี	จำหน่าย
9	หม่อน	พันธุ์นครราชสีมา 60 และบุรีรัมย์ 60	ตลอดปี	จำหน่าย
10	มะม่วง	พันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง	ตลอดปี	จำหน่าย
11	มะขามหวาน	พันธุ์ศรีภักดี	ตลอดปี	จำหน่าย
12	กล้วย	พันธุ์กล้วยหอมทอง	ตลอดปี	จำหน่าย
13	ส้มโอ	พันธุ์ทองดี	ตลอดปี	จำหน่าย
14	ขมิ้นชัน	พันธุ์แดงสยาม และพื้นเมือง	ตลอดปี	จำหน่าย
15	บัวบก	พันธุ์พื้นเมือง	ตลอดปี	จำหน่าย

4. ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

จังหวัดชัยภูมิ พบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก ๆ ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง สับปะรด ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา ยูคาลิปตัส พริก หม่อน มะม่วง มะขามหวาน กล้วย ส้มโอ ขมิ้นชัน และบัวบก จากการประเมินความเหมาะสมของที่ดินตามคู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ (บัณฑิต และคำณ, 2542) สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว สามารถสรุปชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ดังนี้

(1) ข้าวนาปี

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านการมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

(2) ขี้เถ้าปิ้ง

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านการมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

(3) อ้อยโรงงาน

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

4) มันสำปะหลัง

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

5) สับปะรด

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาพการหยั่งลึก

ของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านการมีเกลือมากเกินไป

(Excess of salts : x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

6) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของ

ออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก

(Rooting conditions : r) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

7) ยางพารา

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของ

ออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก

(Rooting conditions : r) และการมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x)

8) ยูคาลิปตัส

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของ

ออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสภาวะการหยั่งลึกของราก

(Rooting conditions : r) และการมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x)

9) พริก

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของ

ออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสถานะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

10) หม่อน

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สถานะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสถานะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) และการมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x)

11) มะม่วง

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสถานะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) และการมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x)

12) มะขามหวาน

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสถานะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) และการมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x)

13) กล้าย

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้าน ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สถานะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านสถานะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) และด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

14) ส้มโอ

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

15) ขมิ้นชัน

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สภาวะการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

16) บัวบก

ชั้นความเหมาะสมสูง (S1) ไม่มีข้อจำกัด

ชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร (Nutrient retention capacity : n) สารพิษ (Soil Toxicities : z) และความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

ชั้นความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) พบว่ามีข้อจำกัดด้านความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e)

3.2 ทฤษฎีการน้ำ

3.2.1 น้ำผิวดิน

1) แหล่งน้ำธรรมชาติ

จากข้อมูลของสำนักบริหารโครงการ กรมชลประทาน (2561) พบว่า มีลำน้ำและแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญ ดังนี้

ลำน้ำชี ต้นน้ำอยู่บริเวณเทือกเขาพญาฝ่อ ในเขตอำเภอหนองบัวแดง ไหลผ่านอำเภอหนองบัวระเหว อำเภอบ้านเขว้า อำเภอจัตุรัส อำเภอเนินสง่า อำเภอเมืองชัยภูมิ และอำเภอคอนสาร

ลำน้ำพรม ต้นน้ำอยู่บริเวณเทือกเขาพญาฝ่อ ในเขตอำเภอคอนสาร ไหลผ่านอำเภอคอนสาร อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอภูเขียว และอำเภอบ้านแท่น ไหลลงเขื่อนอุบลรัตน์ เป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น

ลำคั่นคู ไหลผ่านอำเภอบำเหน็จณรงค์ อำเภอจัตุรัส และอำเภอเมืองชัยภูมิ

ลำน้ำเชิญ ไหลผ่านอำเภอคอนสาร และอำเภอภูเขียว

ลำชีลอง ไหลผ่านอำเภอเมืองชัยภูมิ และอำเภอบ้านเขว้า

ลำปะทาว ไหลผ่านอำเภอเมืองชัยภูมิ

ลำสามหมอ ไทลผ่านอำเภอแก้งคร้อ และอำเภอคอนสวรรค์
ลำน้ำกล้า ไทลผ่านอำเภอคอนสวรรค์ ไปลงลำน้ำชี

2) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน

จากข้อมูลของสำนักบริหารโครงการ กรมชลประทาน (2561) พบว่า มีโครงการชลประทานขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ประเภทต่าง ๆ สามารถเก็บกักได้ 339.661 ล้านลูกบาศก์เมตร (ตารางที่ 3-3)

3) บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

จากข้อมูลกรมพัฒนาที่ดิน (2566) เป็นกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร โดยบ่อน้ำในไร่นามีขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้ในการเกษตร แต่เป็นการช่วยเสริมในช่วงที่ขาดแคลนน้ำเท่านั้น จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่มีอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ ในปี พ.ศ. 2555-2564 มีจำนวน 15,500 บ่อ และในปี 2565 จำนวน 1,500 บ่อ (รูปที่ 3-5)

ตารางที่ 3-3 โครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิ

โครงการ	ความจุ (ล้านลูกบาศก์เมตร)
โครงการชลประทานขนาดกลาง	
อ่างเก็บน้ำลำคันทน์	42.600
โครงการพรม-เชิญ	3.434
อ่างเก็บน้ำห้วยทราย	10.300
อ่างเก็บน้ำห้วยทองกลาง	0.480
อ่างเก็บน้ำห้วยส้มป่อย	7.646
อ่างเก็บน้ำบาช่าน	0.353
อ่างเก็บน้ำลำช่อระกา	10.312
อ่างเก็บน้ำหินลับมีด	0.481
อ่างเก็บน้ำบ้านเพชร	19.675
รวม	95.281
โครงการชลประทานขนาดใหญ่	
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	
เขื่อนจุฬาภรณ์	163.750
อ่างเก็บน้ำห้วยกุ่ม	20.230
รวม	183.980
กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน	
เขื่อนลำปะทาว(บน)	44.000
เขื่อนลำปะทาว(ล่าง)	16.400
รวม	60.400
รวมทั้งสิ้น	339.661

ที่มา: สำนักบริหารโครงการ กรมชลประทาน (2561)

3.2.2 น้ำใต้ดิน

1) คุณภาพน้ำใต้ดิน

ในการศึกษาคุณภาพน้ำใต้ดินของจังหวัดชัยภูมิ พิจารณาจากปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำ ซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาเปล่าเนื่องจากเล็กมาก (Tds) มีหน่วยเป็นมิลลิกรัมต่อลิตร นอกจากนี้พิจารณาควบคู่กับอัตราการให้น้ำ (Yield) มีหน่วยเป็นลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ซึ่งรายละเอียด (ตารางที่ 3-4)

จากการศึกษาพบว่า อัตราการให้น้ำอยู่ระหว่าง 2-10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำอยู่ระหว่าง 500-1,500 มิลลิกรัมต่อลิตร มีเนื้อที่มากที่สุด รองลงมาเป็นอัตราการให้น้ำน้อยกว่า 2 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำน้อยกว่า 500 มิลลิกรัมต่อลิตร ตามลำดับ

ตารางที่ 3-4 คุณภาพและอัตราการให้น้ำของน้ำใต้ดินในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

อัตราการให้น้ำ (ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง)	ค่าปริมาณของแข็งที่เจือปน (มิลลิกรัมต่อลิตร)	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
น้อยกว่า 2	น้อยกว่า 500	1,706,292	21.36
น้อยกว่า 2	500-1,500	460,609	5.77
2-10	น้อยกว่า 500	1,065,343	13.34
2-10	500-1,500	3,246,333	40.65
น้อยกว่า 5	มากกว่า 1,500	150,813	1.89
5-10	มากกว่า 1,500	913,699	11.44
10-20	น้อยกว่า 500	65,799	0.82
10-20	500-1,500	53,012	0.66
10-20	มากกว่า 1,500	137,276	1.72
มากกว่า 20	น้อยกว่า 500	68,305	0.86
มากกว่า 20	500-1,500	87,522	1.10
มากกว่า 20	มากกว่า 1,500	26,418	0.33
Water Body		5,008	0.06
รวมเนื้อที่		7,986,429	100.00

หมายเหตุ: Tds คือ ปริมาณของแข็งที่ละลายเจือปนอยู่ในน้ำซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า (มิลลิกรัมต่อลิตร)

Yield คือ อัตราการให้น้ำ มีหน่วยเป็นลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2557)

2) ศักยภาพการพัฒนาหน้าใต้ดิน

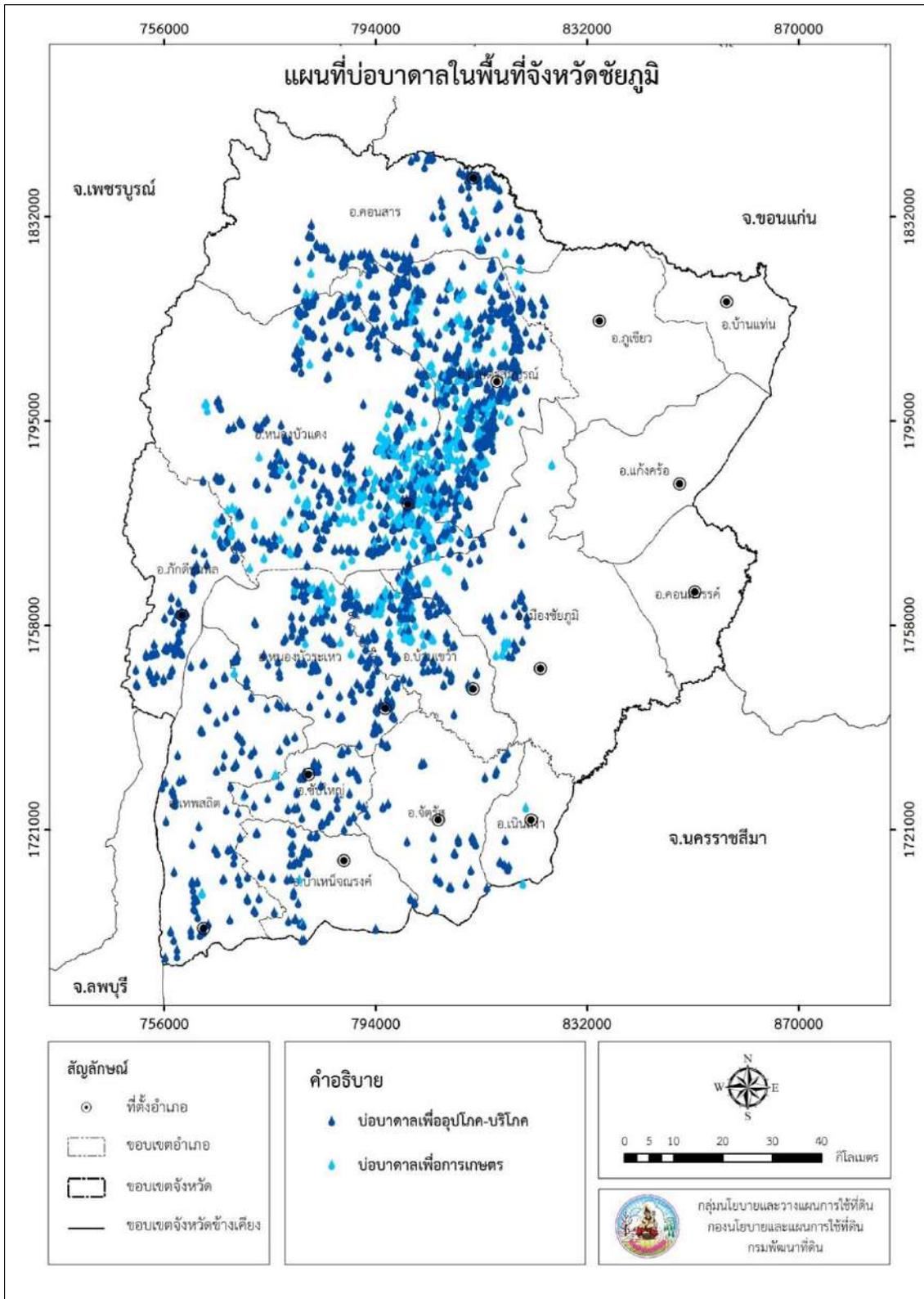
จากข้อมูลคุณภาพน้ำบาดาล พบว่าปัจจุบันในจังหวัดชัยภูมิมีบ่อบาดาลทั้งหมด 2,422 บ่อ แบ่งเป็นเพื่อการเกษตร 483 บ่อ และเพื่ออุปโภค-บริโภค 1,939 บ่อ (ตารางที่ 3-5 และรูปที่ 3-6)

ตารางที่ 3-5 บ่อบาดาลในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

หน่วย: บ่อ

อำเภอ	ประเภทบ่อ		รวม
	บ่อเกษตร	บ่ออุปโภค-บริโภค	
เกษตรสมบูรณ์	64	281	345
แก้งคร้อ	122	188	310
คอนสวรรค์	20	73	93
คอนสาร	6	106	112
จัตุรัส	-	39	39
ซับใหญ่	1	62	63
เทพสถิต	5	108	113
เนินสง่า	2	14	16
บ้านเขว้า	3	62	65
บ้านแท่น	9	87	96
บำเหน็จณรงค์	2	37	39
ภักดีชุมพล	4	86	90
ภูเขียว	64	320	384
เมืองชัยภูมิ	64	170	234
หนองบัวแดง	117	215	332
หนองบัวระเหว	-	91	91
รวม	483	1,939	2,422

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566)

รูปที่ 3-6 บ่อบาดาลในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

จากข้อมูลกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2557) จังหวัดชัยภูมิ เป็นชนิดหินใต้น้ำ (ตารางที่ 3-6 และรูปที่ 3-7)

- ชั้นหินใต้น้ำที่เป็นตะกอนกรวดทราย มีเนื้อที่ 362,103 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.53 ของเนื้อที่จังหวัด ประกอบด้วย กรวด ทราย ทรายแป้ง เสาหิน และดินเหนียว ซึ่งยังไม่จับตัวกัน น้ำใต้ดินจะถูกกักเก็บอยู่ในช่องว่างระหว่างเม็ดตะกอนต่างๆ ได้แก่ ชั้นหินอุ้มน้ำตะกอนน้ำพา (Qfd)

- ชั้นหินใต้น้ำที่เป็นหินตะกอน มีเนื้อที่ 6,890,331 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.28 ของเนื้อที่จังหวัด ประกอบด้วยหินทราย หินดินดาน หินน้ำมัน หินกรวดมน หินเชิร์ต หินโคลน หินชนวน หินควอร์ตไซต์ และหินลิกไนต์ โดยน้ำใต้ดินจะถูกกักเก็บไว้ในรอยแตก รอยเลื่อน หรือรอยต่อระหว่างชั้นหิน ได้แก่ ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดโคกกรวด (Kk) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดน้ำดุก (Nd) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดน้ำพอง (Np) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดพระวิหาร (Pw) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดภูกระดึง (Pk) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดภูพาน (Pp) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดมหาสารคาม (Ms) ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดเสาข้าว (Sk) และชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดห้วยหินลาด (Hl)

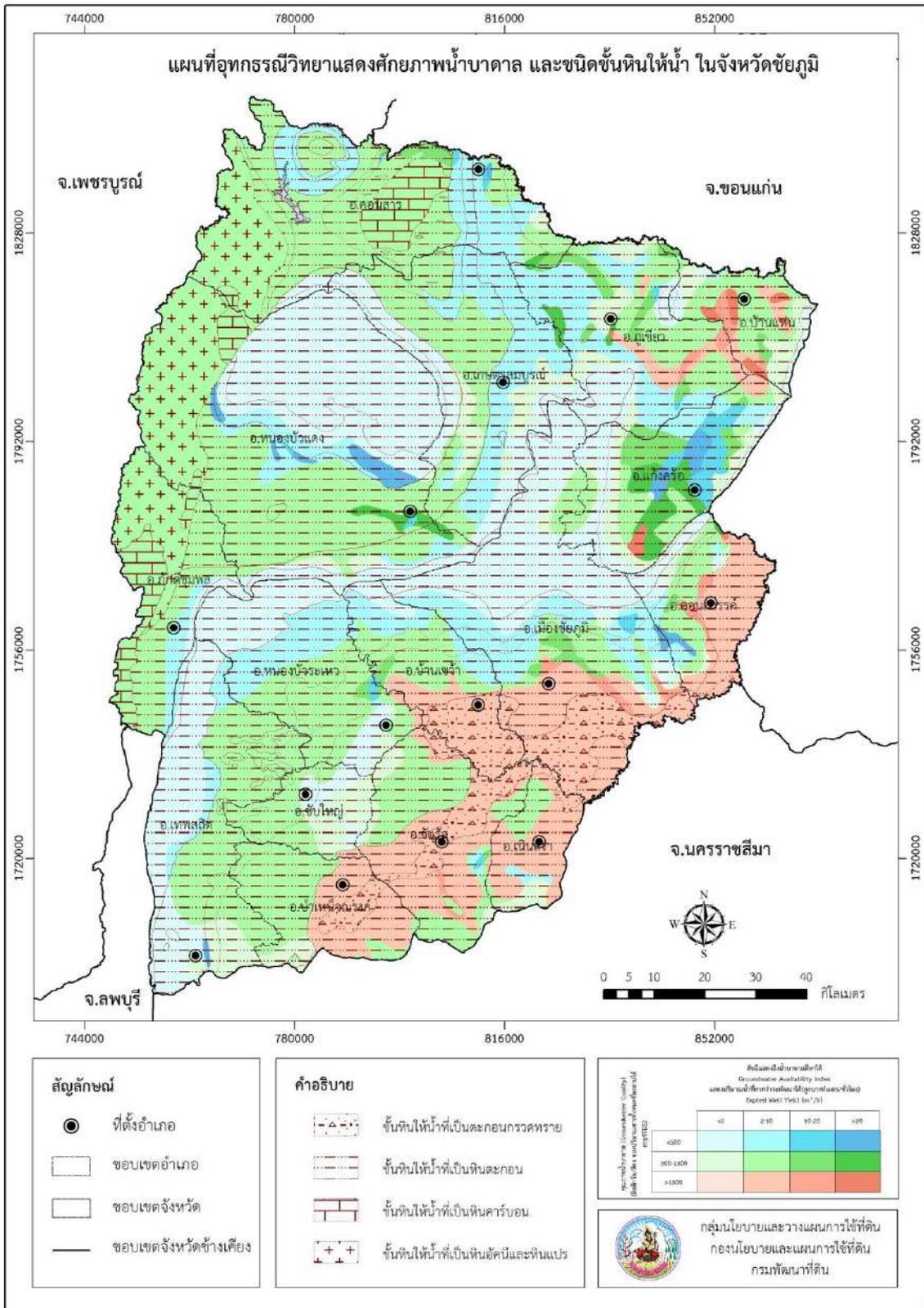
- ชั้นหินใต้น้ำที่เป็นหินคาร์บอเนต มีเนื้อที่ 213,343 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.67 ของเนื้อที่จังหวัด คุณสมบัติการกักเก็บน้ำบาดาลขึ้นอยู่กับโพรงของหินปูนใต้ดิน รอยแตก ได้แก่ ชั้นหินอุ้มน้ำหินคาร์บอเนตอายุเพอร์เมียน (Pc)

- ชั้นหินใต้น้ำที่เป็นหินอัคนีและหินแปร มีเนื้อที่ 515,495 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.46 ของเนื้อที่จังหวัด คุณสมบัติการกักเก็บน้ำบาดาลขึ้นอยู่กับโพรงของหินและแนวรอยแตก ได้แก่ ชั้นหินอุ้มน้ำหินชั้นกึ่งแปรอายุเพอร์เมียน คาร์บอนิเฟอรัส (PCms)

ตารางที่ 3-6 ชั้นหินอุ้มน้ำในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

ชั้นหินให้น้ำ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
ชั้นหินให้น้ำที่เป็นตะกอนกรวดทราย	362,103	4.53
ชั้นหินอุ้มน้ำตะกอนน้ำพา (Qfd)	362,103	4.53
ชั้นหินให้น้ำที่เป็นหินตะกอน	6,890,331	86.28
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดโคกกรวด (Kk)	966,704	12.10
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดน้ำตุก (Nd)	3,130	0.04
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดน้ำพอง (Np)	876,604	10.98
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดพระวิหาร (Pw)	1,293,378	16.19
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดภูกระดึง (Pk)	464,499	5.82
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดภูพาน (Pp)	327,569	4.10
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดมหาสารคาม (Ms)	642,100	8.04
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดเสาชั่ว (Sk)	2,280,281	28.55
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชุดห้วยหินลาด (HL)	36,066	0.45
ชั้นหินให้น้ำที่เป็นหินคาร์บอนेट	213,343	2.67
ชั้นหินอุ้มน้ำหินคาร์บอนेटอายุเพอร์เมียน (Pc)	213,343	2.67
ชั้นหินให้น้ำที่เป็นหินอัคนีและหินแปร	515,495	6.46
ชั้นหินอุ้มน้ำหินชั้นกึ่งแปรอายุเพอร์เมียน คาร์บอนิเฟอรัส (PCms)	515,495	6.46
แหล่งน้ำ	5,157	0.06
แหล่งน้ำ (W)	5,157	0.06
รวมเนื้อที่	7,986,429	100.00

ที่มา: ดัดแปลงจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2557)

รูปที่ 3-7 อุทกธรณีวิทยาแสดงศักยภาพน้ำบาดาล และชนิดชั้นหินให้น้ำในจังหวัดชัยภูมิ

3.3 ทรัพยากรป่าไม้

การพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันมีผลทำให้ทรัพยากรที่ดินมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างไม่มีขีดจำกัด การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการเกษตรที่เร่งผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก กระตุ้นให้เกิดการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตร รูปแบบการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พื้นที่ป่าไม้จำนวนมากถูกบุกเบิกเพื่อทำการเกษตร เพื่อการท่องเที่ยว และนำไปสู่การทำลายระบบนิเวศอันยากที่จะฟื้นคืน การขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่ราบในภาคการเกษตรนำไปสู่การสูญเสียระบบนิเวศและสร้างปัญหามลพิษ

การบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐในอดีตสร้างปัญหาความขัดแย้งและกระตุ้นให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม นำไปสู่ความเสียหายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสามารถจำแนกปัญหาในการบริหารจัดการที่ดินของรัฐ ได้ดังนี้

- 1) การบุกรุกพื้นที่สงวนหวงห้ามของรัฐ
- 2) ความขัดแย้งเรื่องแนวเขตที่ดิน
- 3) การกระจายการถือครองที่ดินทำกิน
- 4) การไร้ที่ดินทำกิน
- 5) การไม่ทำประโยชน์ในที่ดินทำกินหรือการใช้ที่ดินไม่เต็มศักยภาพ
- 6) การถือครองที่ดินขนาดใหญ่
- 7) ปัญหาการบริหารจัดการที่ดิน

นโยบายการบริหารจัดการที่ดินของรัฐความพยายามที่จะบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ จากสถานการณ์ป่าไม้ของประเทศที่พื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว ปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดปัญหามีดังนี้

1) นโยบาย แผน และองค์กรที่เกี่ยวข้องมีปัญหา กล่าวคือ นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและเป้าหมายที่ชัดเจน นโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจและพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้ นโยบายแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินป่าไม้ขาดความยั่งยืนและชัดเจนในทางปฏิบัติ องค์กรด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและไม่เอื้อต่อการบริหารและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

2) ระบบฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ แนวเขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นไม่ชัดเจนและมีการทับซ้อนกัน การจำแนกพื้นที่ที่ดินป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการ (Zoning) ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริงในปัจจุบัน ฐานข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์ และผู้ครอบครองพื้นที่เขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นยังไม่ครบถ้วน และทันสมัย

3) กฎหมายที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ขาดประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหา กล่าวคือ กฎหมายบางมาตราไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับเขตป่าและที่ดิน บางฉบับไม่สามารถบังคับใช้ได้ อย่างเป็นระบบหรือครบวงจร

ตารางที่ 3-7 ข้อมูลที่ดินของรัฐที่ใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้านทรัพยากรป่าไม้

หน่วยงานและข้อมูลประเภทที่ดิน		สถานะทางกฎหมาย
1. กรมป่าไม้		
1.1	ป่าสงวนแห่งชาติ	ป่าสงวนแห่งชาติ โดยกฎกระทรวง ตาม พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
1.2	เขตการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินและป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535
2. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช		
2.1	อุทยานแห่งชาติ	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และที่แก้ไขเพิ่มเติม)
2.2	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557)
2.3	เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	แผนที่แนบท้ายประกาศกฎกระทรวง
2.4	วนอุทยาน	ไม่ระบุ
3. กรมพัฒนาที่ดิน		
3.1	ป่าไม้ถาวร	มติคณะรัฐมนตรี
3.2	ป่าชุมชน	มติคณะรัฐมนตรี
4. กรมธนารักษ์		
4.1	ที่ราชพัสดุ	พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518)
5. กรมส่งเสริมสหกรณ์		
5.1	นิคมสหกรณ์	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511)
6. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม		
6.1	เขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.)	แผนที่แนบท้าย พระราชกฤษฎีกา (พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518)
7. คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)		
7.1	แปลงที่ดินทำกินตามนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)	มติคณะรัฐมนตรี

จากการการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดินของรัฐด้านทรัพยากรป่าไม้ โดยเมื่อพิจารณาจำแนกพื้นที่ป่าไม้ตามข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทและวัตถุประสงค์ของการประกาศเขตป่าไม้ตามกฎหมายสามารถจำแนกได้ดังนี้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมาย

1) เขตพื้นที่อนุรักษ์

พื้นที่จังหวัดชัยภูมิอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ เนื้อที่รวมประมาณ 2,104,602 ไร่ หรือร้อยละ 26.37 ของเนื้อที่จังหวัด (ตารางที่ 3-8) โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

(1) อุทยานแห่งชาติ

- เขตอุทยานแห่งชาติตาดโตน ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 208 วันที่ 31 ธันวาคม 2523 อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 192,388 ไร่ หรือร้อยละ 2.41 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตอุทยานแห่งชาติตาดหมอก ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนที่ 78ก วันที่ 30 ตุลาคม 2540 อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 483 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตอุทยานแห่งชาติไทรทอง ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 126 วันที่ 30 ธันวาคม 2535 อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 209,654 ไร่ หรือร้อยละ 2.63 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตอุทยานเขื่อนลำน้ำพอง ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 105ก วันที่ 15 พฤศจิกายน 2543 อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 17,397 ไร่ หรือร้อยละ 0.22 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตอุทยานเขื่อนลำน้ำหนาว ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 71 วันที่ 4 พฤษภาคม 2515 อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 162,326 ไร่ หรือร้อยละ 2.03 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตอุทยานแห่งชาติป่าหินงาม ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 26ก วันที่ 6 มิถุนายน 2550 อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 60,289 ไร่ หรือร้อยละ 0.76 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 215 วันที่ 8 ธันวาคม 2534 อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 15 ไร่ ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตอุทยานแห่งชาติภูแลนคา ซึ่งประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 37ก วันที่ 27 กรกฎาคม 2550 อุทยานแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 124,238 ไร่ หรือร้อยละ 1.56 ของเนื้อที่จังหวัด

(2) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ซึ่งประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอนที่ 235 วันที่ 31 ธันวาคม 2529 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 545 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตะแบะ-ห้วยใหญ่ ซึ่งประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 19ก วันที่ 10 มิถุนายน 2540 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 228,839 ไร่ หรือร้อยละ 2.87 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าผาผึ้ง ซึ่งประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117 ตอนที่ 98ก วันที่ 2 พฤศจิกายน 2543 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 118,558 ไร่ หรือร้อยละ 1.48 ของเนื้อที่จังหวัด

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว ซึ่งประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 21 วันที่ 26 พฤษภาคม 2515 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 989,747 ไร่ หรือร้อยละ 12.39 ของเนื้อที่จังหวัด

(3) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

- เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองแวง ซึ่งประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 169 วันที่ 7 กันยายน 2523 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งนี้มีพื้นที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 123 ไร่ ของเนื้อที่จังหวัด

ตารางที่ 3-8 พื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

เขตพื้นที่อนุรักษ์	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตพื้นที่อนุรักษ์	2,104,602	26.37
1. เขตอุทยานแห่งชาติ	766,790	9.62
- ตาดโตน	192,388	2.41
- ตาดหมอก	483	0.01
- ไทรทอง	209,654	2.63
- น้ำพอง	17,397	0.22
- น้ำหนาว	162,326	2.03
- ป่าหินงาม	60,289	0.76
- ภูผาม่าน	15	n.s
- ภูแลนคา	124,238	1.56
2. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	1,337,689	16.75
- ชับลังกา	545	0.01
- ตะเบาะ-ห้วยใหญ่	228,839	2.87
- ผาผึ้ง	118,558	1.48
- ภูเขี้ยว	989,747	12.39.
3. เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	123	n.s.
- หนองแวง	123	n.s
นอกเขตพื้นที่อนุรักษ์	5,881,827	73.63
รวม	7,986,429	100.00

หมายเหตุ: n.s. = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ
ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2565)

2) เขตป่าสงวนแห่งชาติ

เมื่อจำแนกป่าตามเขตป่าสงวนแห่งชาติ พบว่าพื้นที่จังหวัดชัยภูมิอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหลายป่า (ตารางที่ 3-9) และสามารถจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 และ 17 มีนาคม พ.ศ. 2535 ได้ให้ความเห็นชอบตามมติของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งได้จำแนกเขตป่าสงวนแห่งชาติออกเป็น 3 เขต ดังนี้ เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (โซน A) (ตารางที่ 3-10)

ตารางที่ 3-9 พื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

เขตพื้นที่อนุรักษ์	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
เขตป่าสงวนแห่งชาติ	2,164,210	27.10
- ป่าโคกหลวง	17,365	0.22
- ป่าโคกหลวง แปลงที่สาม	424	0.01
- ป่าโคกใหญ่	34,319	0.43
- ป่าซับลังกา	331	n.s.
- ป่าดงกะสัง และป่าลำพญากลาง	14	n.s.
- ป่าตะเภาและป่าห้วยใหญ่	5,446	0.07
- ป่าตาดิน	53,361	0.67
- ป่าทำนบเขมร	40	n.s.
- ป่านายางหลัก	1,033,395	12.94
- ป่าน้ำหนาว	5,045	0.06
- ป่าฝั่งซ้ายแม่น้ำป่าสัก	27	n.s.
- ป่าภูซำผักหนาม	283,578	3.55
- ป่าภูตะเภา	15,697	0.20
- ป่าภูผาดำและป่าภูผาแดง	11,740	0.15
- ป่าภูเม็ง	10	n.s.
- ป่าภูแลนคาด้านทิศใต้	277,361	3.47
- ป่าภูแลนคาด้านทิศใต้บางส่วนและป่าหมายเลขสิบแปลงที่สอง	91,647	1.15
- ป่าภูแลนคาด้านทิศเหนือ	278,784	3.49
- ป่าภูหยวก	47,510	0.59
- ป่ามาบกราด	6	n.s.
- ป่าลำกั้งและป่าคลองตะโก	223	n.s.
- ป่าห้วยหินและป่าคลองตีบ	7,889	0.10
นอกเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	7,770,219	72.90
รวม	7,986,429	100.00

หมายเหตุ: n.s. = มีน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ที่มา: กรมป่าไม้ (2565)

ตารางที่ 3-10 พื้นที่เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าจำแนก	290,553	3.63
- พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (โซน C)	128,121	1.60
- พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (โซน E)	161,485	2.02
- พื้นที่เหมาะสมกับการเกษตร (โซน A)	947	0.01
นอกพื้นที่ป่าจำแนก	7,695,876	96.37
รวม	7,986,429	100.00

ที่มา: กรมป่าไม้ (2565)

3.3.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

ตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ เพื่อให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรที่เหมาะสมจึงได้แบ่งพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำออกเป็นชั้นต่าง ๆ คือ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1B พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4 และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 จากข้อกำหนดการใช้ประโยชน์และการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นคุณภาพต่าง ๆ สรุปสาระสำคัญได้คือ การใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่ต้องสงวนรักษาไว้ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและเป็นพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ เนื่องจากมีลักษณะและสมบัติที่อาจมีผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง ไม่ควรเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อใช้ทำการเกษตร สำหรับการใช้น้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 4 และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 นั้น ให้ใช้ทำการเกษตรได้แต่ต้องมีมาตรการตามข้อกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ลุ่มน้ำ ได้แก่ มาตรการด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน เป็นต้น ดังนั้นข้อกำหนดต่าง ๆ จึงมีมาตรการที่เข้มงวดแตกต่างกัน เพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของดิน และให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างยั่งยืน

พื้นที่จังหวัดชัยภูมิประกอบด้วยชั้นคุณภาพลุ่มน้ำดังนี้ (ตารางที่ 3-11)

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ซึ่งมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ก่อน ปี 2525 โดยพื้นที่นี้ควรสงวนรักษาไว้เป็นป่าต้นน้ำลำธาร (ห้ามมีการใช้ประโยชน์อย่างอื่น) มีเนื้อที่ประมาณ 1,865,214 ไร่ หรือร้อยละ 23.35 ของเนื้อที่จังหวัด

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1B เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ซึ่งสภาพป่าถูกบุกรุก หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อพัฒนาการใช้ที่ดินรูปแบบอื่นก่อน ปี 2525 โดยพื้นที่นี้ควรสงวนรักษาไว้เป็นป่าต้นน้ำลำธาร และควบคุมการใช้ประโยชน์เป็นพิเศษ มีเนื้อที่ประมาณ 230,646 ไร่ หรือร้อยละ 2.89 ของเนื้อที่จังหวัด

3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันค่อนข้างสูง ซึ่งมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเป็นป่าต้นน้ำลำธาร และสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญ เช่น การทำเหมืองแร่ สวนยางพารา หรือพืชที่มีความมั่นคงต่อเศรษฐกิจ มีเนื้อที่ประมาณ 311,366 ไร่ หรือร้อยละ 3.90 ของเนื้อที่จังหวัด

4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดเทสูง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และสามารถใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรได้โดยถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินลึกควรปลูกไม้ผลหรือไม่ยืนต้น แต่ถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินตื้นควรปลูกป่าและทุ่งหญ้า มีเนื้อที่ประมาณ 417,426 ไร่ หรือร้อยละ 5.23 ของเนื้อที่จังหวัด

5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4 เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำ และป่าถูกบุกรุกเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และสามารถใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรได้ โดยถ้าเป็นบริเวณที่เป็นดินลึกและมีความลาดชันมากควรปลูกไม้ผล แต่ถ้าเป็นบริเวณที่มีความลาดชันน้อยจะใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกพืชไร่ได้ มีเนื้อที่ประมาณ 2,087,762 ไร่ หรือร้อยละ 26.14 ของเนื้อที่จังหวัด

6) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีเนื้อที่ประมาณ 3,074,015 ไร่ หรือร้อยละ 38.49 ของเนื้อที่จังหวัด

ตารางที่ 3-11 พื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A	1,865,214	23.35
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1B	230,646	2.89
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2	311,366	3.90
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 3	417,426	5.23
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4	2,087,762	26.14
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5	3,074,015	38.49
รวม	7,986,429	100.00

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2555)

3.3.3 สถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน

พื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าตามกฎหมายวิเคราะห์จากการซ้อนทับข้อมูลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ) ที่ราชพัสดุพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ) พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าชายเลน ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่า เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ ปี 2565 พบว่า พื้นที่จังหวัดชัยภูมิมีสภาพพื้นที่เป็นป่าสมบูรณ์ 2,404,378 ไร่ หรือร้อยละ 30.11 ของเนื้อที่จังหวัด และเป็นพื้นที่ป่ารอสภาพฟื้นฟู 293,661 ไร่ หรือร้อยละ 3.67 ของเนื้อที่จังหวัด นอกจากนั้นเป็นพื้นที่เกษตรและพื้นที่อื่น ๆ

เมื่อจำแนกสภาพการใช้ที่ดินตามประเภทป่าไม้ตามกฎหมาย (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตป่าสงวนแห่งชาติ) และเขตป่าตามมติคณะรัฐมนตรี (เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ป่าไม้ถาวรนอกเขตป่า) พบว่า พื้นที่จังหวัดชัยภูมิมีสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ (ตารางที่ 3-12)

ตารางที่ 3-12 สถานภาพของทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ

สถานะพื้นที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย	พื้นที่ป่าไม้	117,709	1.47
	พื้นที่เกษตรกรรม	768,176	9.62
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	29,326	0.37
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	49,505	0.62
	พื้นที่น้ำ	32,303	0.40
พื้นที่ราชพัสดุ	พื้นที่ป่าไม้	2,521,430	31.57
	พื้นที่เกษตรกรรม	3,671,441	45.97
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	239,234	3.00
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	275,289	3.45
	พื้นที่น้ำ	188,948	2.37
นอกพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย	พื้นที่ป่าไม้	58,900	0.74
	พื้นที่เกษตรกรรม	14,538	0.18
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,238	0.02
	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	10,811	0.14
	พื้นที่น้ำ	7,581	0.09
รวม		7,986,429	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่ป่าไม้ตามกฎหมายและป่าตามมติคณะรัฐมนตรี คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และทำการถ่วงน้ำหนักกับเนื้อที่จากกรมการปกครองและกรมแผนที่ทหาร 4,505.882 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,816,176 ไร่

ที่มา: สำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ (2564)

บทที่ 4

กระบวนการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน

4.1 นโยบายแห่งรัฐ

4.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

4.1.2 นโยบายรัฐบาล

นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ทางด้านการเกษตร ประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2560 โดยมุ่งเน้นการสร้างสังคมแห่งโอกาสและสังคมแห่งความเท่าเทียม สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร สร้างความสามารถให้แก่ผู้คนเพื่อเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่าย และยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งมีรายละเอียดด้านการเกษตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาใน 4 ด้าน คือ

(1) การพัฒนาคน โดยการมุ่งเน้นเสริมสร้างทักษะและศักยภาพของเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก เช่น จัดทำโครงการศูนย์การเรียนรู้ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โครงการส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการพัฒนาสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

(2) การพัฒนาพื้นที่ ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน เป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้านการเกษตรให้สอดคล้องและเพียงพอกับพื้นที่เกษตร เช่น โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรตามหลักการแผนที่เกษตรเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map)

(3) การพัฒนาสินค้า พัฒนาทางด้านคุณภาพ มาตรฐานสินค้าเกษตรและเพิ่มมูลค่า ด้วยผลงานวิจัยและนวัตกรรม ให้สามารถแข่งขันทางการตลาดได้โดยให้อยู่ภายใต้โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการธนาคารสินค้าเกษตร เป็นต้น

(4) การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น พัฒนาเครื่องจักรกลทางการเกษตร และจัดให้มีศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและให้ความรู้แก่เกษตรกร

4.1.3 แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรดิน โดยมีประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมีเป้าหมาย คือ

(1) ประเทศมีแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบที่มีความถูกต้อง แม่นยำ และเป็นปัจจุบัน สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

(2) เกษตรกรสามารถนำข้อมูลแผนการใช้ที่ดินผ่านระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ และช่องทางอื่น ๆ ไปใช้ในการพัฒนา

ประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมาย คือ

(1) พื้นที่ทางการเกษตรมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีการขยายพื้นที่เขตเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นรูปธรรม

(2) พื้นที่เกษตรในพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

4.1.4 ยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศคือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ย่อยที่ 2.12 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานของการผลิตภาคเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยต้องมีการวางแผนการบริหารทรัพยากรธรรมชาติของประเทศทั้งระบบที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ สัตว์ เพื่อให้มีการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม คุ่มค่า มีประสิทธิภาพ และสมดุล สามารถเป็นฐานของภาคการผลิตทั้งเกษตรและอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ในขณะเดียวกันต้องไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ และสิ่งสำคัญ คือ ช่วยสร้างความมั่นคงของประเทศในด้านพลังงานและอาหาร โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐในท้องถิ่นในการดูแลรักษา ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ย่อยที่ 5.2 วางระบบบริหารจัดการน้ำอย่างสมบูรณ์มาการให้มีประสิทธิภาพใน 25 กลุ่มน้ำ ทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการให้มีแหล่งกักเก็บน้ำต้นทุนและแหล่งชะลอน้ำที่เพียงพอ เพิ่มขีดความสามารถในการเก็บกักน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำและการผันน้ำ โดยชุดลอกร่องน้ำและแหล่งน้ำเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัย ภัยแล้งควบคู่กับแผนงานกำหนดพื้นที่รับน้ำนอง และการพัฒนาลังข้อมูล ระบบพยากรณ์และการเตือนภัย และแผนงานเผชิญเหตุเฉพาะพื้นที่ ตลอดจนการปรับปรุงองค์กรและกฎหมาย รวมทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

4.1.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มีกลยุทธ์การพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมการผลิตและการขยายตัวของตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.3 ส่งเสริมให้เกษตรกรประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม กระบวนการผลิตที่หลากหลาย และคลังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ในการวิเคราะห์วางแผนพัฒนาผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิต แปรรูปสินค้าเกษตรและสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิต ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของตลาด

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.4 ส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

กลยุทธ์ที่ 8 การส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินและรักษาพื้นที่เกษตรกรรมที่เหมาะสมไว้เป็นฐานการผลิตการเกษตร

กลยุทธ์ย่อยที่ 8.2 คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพและขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกรให้มากขึ้น รวมถึงการกำหนดเขตการใช้พื้นที่ทำการเกษตรที่เหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 9 การพัฒนาฐานข้อมูลและคลังข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมทั้งผลักดันให้มีการใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ย่อยที่ 9.1 พัฒนาระบบคลังข้อมูลด้านเกษตรให้เชื่อมโยงกัน และเป็นข้อมูลเปิดเพื่อเป็นฐานสำหรับนำไปใช้งานประยุกต์ต่อยอดในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและการสร้างมูลค่าเพิ่มต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

- 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (อาทิ น้ำ ดิน ป่า ทะเล)
- 2) ด้านการเกษตร เช่น ความเหมาะสมของพื้นที่ในการผลิตสินค้าเกษตร และทะเบียนเกษตรกร เป็นต้น
- 3) ด้านการตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ อาทิ แนวโน้มราคาสินค้าเกษตร แหล่งรับซื้อ เป็นต้น
- 4) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

กลยุทธ์ย่อยที่ 9.2 พัฒนาแพลตฟอร์มและแอปพลิเคชันสำหรับการเข้าถึงคลังข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้มีการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรในการจำแนกรูปแบบการผลิตและสมรรถนะของเกษตรกร เพื่อให้การจัดทำแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาภาคเกษตร รวมถึงมาตรการต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับสมรรถนะเกษตรกรและศักยภาพของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

กลยุทธ์ที่ 11 การยกระดับขีดความสามารถของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

กลยุทธ์ย่อยที่ 11.1 พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการฟาร์มความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของเกษตรกร และการดำเนินธุรกิจการเกษตรในยุคดิจิทัล เพื่อยกระดับความสามารถเกษตรกร ไปสู่การเป็นเกษตรกรอัจฉริยะที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนากระบวนการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของตลาดได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 12 การพัฒนากลไกเพื่อเชื่อมโยงภาคีต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ส่วนราชการ กลุ่มเกษตรกร และนักวิชาการในพื้นที่ ในการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในการพัฒนาภาคเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน

กลยุทธ์ย่อยที่ 12.1 สนับสนุนบทบาทขององค์กรหรือสภาเกษตรกรในกลไกความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการในแต่ละจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงการผลิตของเกษตรกรและการดำเนินธุรกิจการเกษตรของสถาบันเกษตรกรในพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ความต้องการของภาคเอกชนในระดับจังหวัด การดำเนินภารกิจของส่วนราชการระดับจังหวัด และความเชี่ยวชาญของสถาบันการศึกษา

ในพื้นที่ เพื่อสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการแบ่งปันข้อมูล องค์ความรู้ ทักษะ และผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเหมาะสมกับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ

กลยุทธ์ย่อยที่ 12.2 ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจกับสถาบันเกษตรกรและเกษตรกรในรูปแบบธุรกิจต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการผลิตให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และความต้องการของตลาด โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

4.1.6 นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579) มียุทธศาสตร์และกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และความมั่นคงของประเทศมีกลยุทธ์หลัก ได้แก่

1) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการวางแผนกำหนดเป้าหมาย และสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศ ให้มีความเหมาะสมอย่างเป็นระบบตามศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน โดยครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ จัดให้มีการวางผังเมืองในทุกระดับโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักการทางวิชาการ กำหนดเขตและมาตรการการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งในระดับประเทศ ระดับลุ่มน้ำ และระดับจังหวัด ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน กำกับควบคุมการถือครองที่ดินของประเทศให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ขอคืนพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งป้องกันการถือครองที่ดินของคนต่างชาติและนิติบุคคลต่างด้าวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการนำที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์กลับมาใช้ประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจโดยใช้กลไกประชารัฐ

2) การเสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรกรรมให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยการกำหนดพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) โดยการวางผังจัดรูปที่ดิน จัดระบบชลประทาน จัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา ปรับระดับพื้นที่ บำรุงดิน วางแผนการผลิต และจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรที่มีความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละพื้นที่ พัฒนาศักยภาพพื้นที่เกษตรกรรมในการเพิ่มปริมาณผลผลิตและลดต้นทุน โดยอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการด้านการเกษตร เทคโนโลยี และนวัตกรรม ส่งเสริม สนับสนุน การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตจากพืชเชิงเดี่ยวไปสู่รูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เกื้อกูลกับระบบนิเวศและสอดคล้องกับการอนุรักษ์ดิน และน้ำ และฟื้นฟู ปรับปรุง คุณภาพดินที่เสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์ และแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดินเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยในการทำการเกษตร และเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร คู่ครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพ และขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกรให้มากขึ้น เพื่อเป็นฐานการผลิตการเกษตรที่ยั่งยืน และสร้างกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูญเสียสิทธิในที่ดินเกษตรกรรม เพื่อรักษาฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน

3) การเตรียมความพร้อมในการปรับตัวด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดิน ต่อผลกระทบและภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พื้นที่ที่ได้รับความเสี่ยงจากการเกิด

ภัยธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้น โดยการคาดการณ์และประเมินผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในที่ดินหรือทรัพยากรดินจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือภัยธรรมชาติ กำหนดแนวทางในการรับมือป้องกัน แก้ไขปัญหา กำหนดมาตรการช่วยเหลือที่เหมาะสมในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พื้นที่ที่ได้รับความเสี่ยงจากการเกิดภัยธรรมชาติที่อาจจะเกิดขึ้นโดยมีการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินมีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มีกลยุทธ์หลักได้แก่

1) การพัฒนาเครื่องมือ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม โดยการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน รวมทั้งผลักดันให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน การเร่งรัดพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดิน การจัดทำแผนที่กำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ โดยมีกฎหมายรองรับ และมีมาตรการทางการเงิน การคลัง เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม

2) การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินโดยส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยและการพัฒนาเกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรดิน โดยมีแผนงานการวิจัยเป็นระบบ รวมทั้งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันผลงานการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ และพัฒนาการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

4.1.7 แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) พ.ศ. 2566-2570 ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

ชัยภูมิ อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (ประกอบด้วยจังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์) ซึ่งมี

เป้าหมายการพัฒนาจังหวัด คือ “เศรษฐกิจก้าวหน้า สังคมและสิ่งแวดล้อม มีคุณภาพอย่างยั่งยืน”

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด ประกอบด้วย

- 1) อัตราการขยายตัวของ GPP เพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคการเกษตร
- 3) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว
- 4) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว
- 5) อัตราการเพิ่มของพื้นที่ป่าไม้
- 6) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 7) ร้อยละที่ลดลงของการเกิดคดีอาชญากรรมในพื้นที่

ประเด็นการพัฒนาของจังหวัด ประกอบด้วย

- 1) การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

- 2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- 3) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม
- 4) การพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตให้มั่นคง

4.1.8 แผนพัฒนาจังหวัด

แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2566-2570 เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ คือ “เศรษฐกิจก้าวหน้า สังคมและสิ่งแวดล้อม มีคุณภาพอย่างยั่งยืน” ประเด็นการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและกระจายอย่างเหมาะสม

เป้าหมายและตัวชี้วัด

- 1) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวม
- 2) อัตราการขยายตัวของ GPP ภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น
- 3) รายได้ของครัวเรือนที่ผ่านเกณฑ์ จปฐ. เพิ่มขึ้น

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนา

- 1) การส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่ประชาชน
- 2) การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและบริการ
- 3) การส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรและบริการ
- 4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการผลิตและบริการ

แผนงาน/โครงการสำคัญ

แผนงานการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากและการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

จำนวน 3 โครงการ

- 1) โครงการส่งเสริมและพัฒนากิจการผลิตสินค้าเกษตร
- 2) โครงการพัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อให้ได้มาตรฐาน
- 3) โครงการส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตร

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์และสมดุลกับการพัฒนา

เป้าหมายและตัวชี้วัด

- 1) ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน
- 2) ระดับความสำเร็จของการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม
- 3) ระดับความสำเร็จในการผลิตและการบริหารจัดการพลังงานทดแทนเพิ่มขึ้น

อย่างมีส่วนร่วม

- 4) ระดับความสำเร็จในการบริหารจัดการภัยพิบัติที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ

แนวทางการพัฒนา

- 1) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม
- 3) การรับมือสาธารณภัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนงาน/โครงการสำคัญ

แผนงานการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 โครงการ

- 1) โครงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ
- 2) โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม

4.1.9 แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. 2566-2570

แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดชัยภูมิ มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดไว้ว่า “เกษตรกรรมมั่นคง การเกษตรปลอดภัย ก้าวไกลด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรม ภายใต้หลักปรัชญาของเกษตรพอเพียง” และมีตัวชี้วัดความสำเร็จของ เป้าหมายการพัฒนา คือ GPP ผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านการเกษตรของจังหวัดเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ต่อปี มีประเด็นการพัฒนา ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 พัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การจัดการสินค้าเกษตร และยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน

4.1.10 แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มียุทธศาสตร์ การพัฒนาและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการน้ำ ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล มีกลยุทธ์ ได้แก่

- 1) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ
- 2) การพัฒนา ปรับปรุง อนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นระบบ
- 3) การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ
- 4) การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว

4.2 การวิเคราะห์ความต้องการของพื้นที่

การวิเคราะห์ความต้องการพื้นที่ของจังหวัดชัยภูมิ ทำให้ทราบความเป็นไปได้ในการพัฒนาจังหวัด ให้เป็นไปในทิศทางที่ควรจะเป็น พร้อมทั้งยังทำให้ทราบถึงประเด็นที่ควรแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้เกิดการพัฒนา อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถแยกได้เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 จุดแข็ง (Strength) ในภาพรวมของจังหวัด ประกอบด้วย

(1) มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 4 ล้านไร่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถเพาะปลูกพืช เศรษฐกิจได้หลายชนิด โดย 4 ลำดับแรก ประกอบด้วย ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยางพารา ตามลำดับ และนอกจากนี้ยังมีพืชผักผลไม้อื่น ๆ พร้อมทั้งมีอุตสาหกรรมการเกษตรรองรับ

(2) มีโรงงานอุตสาหกรรมการแปรรูปการเกษตรกระจายตัวอยู่ในทุกพื้นที่ของจังหวัด ชัยภูมิเพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตร ทำให้สินค้าทางการเกษตรมีมูลค่ามากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 20 โรงงานในจังหวัดชัยภูมิ ที่สำคัญ ได้แก่ การทำผลิตภัณฑ์จากมันสำปะหลัง เป็นหลัก รองลงไปเป็นโรงสีข้าว และอุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาลทราย

(3) มีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน 172,950 ไร่ (ร้อยละ 2.17 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 8 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 7 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้รวม 257.97 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำจุฬารัตน์ มีระดับน้ำกักเก็บอยู่ที่ 164 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 64 ของน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดชัยภูมิ และเป็นพื้นที่เหมาะสมต่อการพัฒนาแหล่งน้ำ ต้นทุนด้านการเกษตรเนื่องจากเป็นพื้นที่ต้นกำเนิดลำน้ำชี ไหลผ่านหลายอำเภอของจังหวัดชัยภูมิ และผ่านจังหวัดอื่น ๆ ก่อนลงสู่แม่น้ำโขง มีเขื่อน และอ่างเก็บกักน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง โดยสามารถเก็บกักน้ำได้ประมาณ 339.661 ล้านลูกบาศก์เมตร

(4) ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดมีความเหมาะสมสามารถเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งกับภาคเหนือ ตอนล่าง ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรอบ และมีเส้นทางคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงสู่อาเซียน

(5) มีทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าที่สมบูรณ์ และมีพื้นที่ป่าเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นอันดับสองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 11 แห่ง อุทยานแห่งชาติ 4 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 2 แห่ง สวนรุกขชาติ 2 แห่ง และเขตห้ามล่าสัตว์ 1 แห่ง

(6) มีศักยภาพด้านพลังงานทดแทน เช่น พลังงานจากลม น้ำ ชีวมวล ชีวภาพ เอทานอล (จังหวัดมีกำลังการผลิตเอทานอล 5 แสนลิตรต่อวัน) จากข้อมูลการใช้พลังงานในจังหวัดชัยภูมิ พบว่าจังหวัดมีศักยภาพ การผลิตอยู่ที่ 95% โดยอีก 5% จะเป็นพลังงานทดแทน

(7) เป็นแหล่งผลิตสินค้า ที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) หลายชนิด เช่น กล้วยหอมทองหนองบัวแดง ส้มโอบางบ้านแท่น มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่น เป็นต้น

4.2.2 จุดอ่อน (Weakness) ในภาพรวมของจังหวัด ประกอบด้วย

(1) พบดินที่เป็นปัญหาต่อการทำการเกษตร ได้แก่ ดินต้นคิดเป็นร้อยละ 6.5 ของเนื้อที่จังหวัด ดินทรายคิดเป็นร้อยละ 3.36 ของเนื้อที่จังหวัด ดินเค็มคิดเป็นร้อยละ 0.56 ของเนื้อที่จังหวัด และพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อนคิดเป็นร้อยละ 32.60 ของเนื้อที่จังหวัด

(2) แหล่งกักเก็บน้ำต้นทุนและระบบชลประทานไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร และมีการกระจายไม่ทั่วถึง

(3) มีความเสี่ยงในการเกิดภัยแล้งทางการเกษตร

(4) เกษตรกรขาดความรู้และทักษะด้านการตลาดส่งผลให้ไม่สามารถคาดการณ์ปริมาณผลผลิตของตนเองที่จะได้รับในแต่ละฤดูและไม่สามารถกำหนดราคาขายได้

(5) ขาดแคลนแรงงานทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่เคลื่อนย้ายไป ทำงานต่างถิ่น และบางส่วนเป็นแรงงานไร้ฝีมือและกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ห่างไกล

(6) ขาดการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่มียุในช่วงกลางคนขึ้นไป

(7) สินค้าแปรรูปทางการเกษตรมีคุณภาพไม่ตรงกับความต้องการของตลาดและผู้บริโภค ส่งผลให้ราคาตกต่ำไม่สามารถพัฒนาไปสู่ Niche Market ได้

(8) ระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการยังไม่ได้มาตรฐานและไม่เพียงพอ ไฟฟ้าและประปายังไม่ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน เส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกับจังหวัด อื่น ๆ ส่วนใหญ่ยังเป็นถนนสองช่องจราจร และเป็นถนนสายรอง

4.2.3 โอกาส (Opportunity) ในภาพรวมของจังหวัด ประกอบด้วย

(1) รัฐบาลมีนโยบายดูแลเกษตรกรให้มีรายได้ที่เหมาะสมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การลดต้นทุนการผลิตการช่วยเหลือในเรื่องปัจจัยการผลิตอย่างทั่วถึงการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยตลอดจนถึงการใช้กลไกตลาดดูแลราคาสินค้าเกษตรประเภทที่ราคาต่ำผิดปกติให้สูงขึ้นตามสมควร การปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

(2) รัฐบาลมีนโยบายแก้ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรและการรुक้าเขตป่าสงวนโดยการกระจายสิทธิการถือครองให้แก่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้รูก้า และออกมาตรการป้องกันการเปลี่ยนมือไปอยู่ในครอบครองของผู้ที่มีใจเกษตรกร ใช้เทคโนโลยีดาวเทียมสำรวจและวิธีการแผนที่ที่ทันสมัยแก้ไขปัญหาเขตที่ดิน ทับซ้อนและแนวเขตพื้นที่ป่าที่ไม่ชัดเจนอันก่อให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ

(3) นโยบายระดับชาติต้องการเพิ่มศักยภาพของชุมชนเพื่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตและอนุรักษ์ฟื้นฟูใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและลดปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ

(4) การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดของรัฐบาลเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดในกลุ่ม โดยจังหวัดชัยภูมิอยู่ในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ซึ่งจะสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทั้งด้านการเกษตร การท่องเที่ยว และการผลิตและจำหน่ายผ้าไหมของจังหวัดในกลุ่มให้มีศักยภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

(5) รัฐบาลส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน คำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัว สร้างโอกาสในการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ อันเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความมั่นคงทางด้านอาหาร สุขอนามัยสนับสนุนวิถีชีวิตของชุมชนและการพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจรวมทั้งให้การคุ้มครองเพื่อให้เกิดความปลอดภัยทางชีวภาพ

4.2.4 อุปสรรค (Threat) ในภาพรวมของจังหวัด ประกอบด้วย

(1) สภาพภูมิอากาศของโลกและของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความแห้งแล้งและน้ำท่วมมากขึ้น อันเป็นผลมาจากภาวะโลกร้อน การตัดไม้ทำลายป่า การทำลายธรรมชาติและสภาพบ้านเมืองของประเทศต่าง ๆ

(2) จังหวัดชัยภูมิมีทำเลที่ตั้งติดจังหวัดที่ใหญ่โดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมาและขอนแก่น จึงมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาการแข่งขันในทุกด้านจากจังหวัดนครราชสีมาและขอนแก่น ในการดึงดูดทุนและทรัพยากรไปจากจังหวัดมากยิ่งขึ้น หากไม่มียุทธศาสตร์ที่จะต่อสู้ผลักดันให้จังหวัดมีศักยภาพในการลงทุนสูงขึ้นจะทำให้ความสามารถในการแข่งขันลดลง

(3) ราคาสินค้าเกษตรขาดเสถียรภาพ มีความผันผวนตามราคาตลาดโลก และมีการแข่งขันกับประเทศอื่น ทั้งด้านราคาและคุณภาพ ในขณะที่ต้นทุนการผลิตทางเกษตรของจังหวัดสูงแต่ผลผลิตมีราคาต่ำ

(4) ประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น จีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ จะเป็นคู่แข่งทางการค้าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมของไทยและของจังหวัด ทำให้การแข่งขันสูงซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการผลิตสินค้าของไทยที่จะต้องปรับตัว ในการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น

4.3 การวิเคราะห์พื้นที่โดยใช้ DPSIR

การวิเคราะห์สถานการณ์ของพื้นที่ด้วย DPSIR จัดทำขึ้นเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากสาเหตุหลัก/ปัจจัยหลัก ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะทางด้านเกษตรเพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานนำไปสู่การทบทวนหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการวางแผนการใช้ที่ดินด้านการเกษตรให้เกิดความยั่งยืนและสอดคล้องกับห่วงโซ่อุปทานด้านการเกษตร ตั้งแต่ด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด

DPSIR หรือ DPSIR Framework เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมิติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อวิเคราะห์และประเมินปัญหาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถอธิบายรายละเอียดโดยสรุปได้ดังนี้

Driver (Driving Force): D หมายถึง แรงขับเคลื่อน ส่วนใหญ่หมายถึงสาเหตุหลัก

Pressure: P หมายถึง ภาวะกดดัน หรือสาเหตุหลักที่มีต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง

State: S หมายถึง สถานการณ์หรือสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

Impact: I หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการดำรงชีวิต สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

Response: R หมายถึง การตอบสนองหรือแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น

การใช้กรอบแนวคิด DPSIR ในการวิเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้ที่ดิน และการบริหารจัดการด้านการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนของจังหวัดชัยภูมิ มีสาระสำคัญดังนี้ (ตารางที่ 5-1)

ตารางที่ 4-1 การวิเคราะห์ปัจจัยและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

สาเหตุหลัก (D)	ผลของสาเหตุหลัก ที่ส่งผลโดยตรง (P)	สถานการณ์ที่เกิดขึ้น (S)	ผลกระทบที่เกิดขึ้น (I)	การแก้ไขให้ดีขึ้น (R)
การพัฒนาแหล่งน้ำให้ทั่วถึง	มีพื้นที่ชลประทานน้อย เกิดภาวะฝนทิ้งช่วง การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ไม่มีระบบกระจายน้ำที่เหมาะสม	แหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรมไม่เพียงพอกับความต้องการสำหรับการปลูกพืช	พืชที่ปลูกมีการชะงัก เจริญเติบโต ผลิตต่อไร่น่ากว่าเกณฑ์และผลผลิตไม่มีคุณภาพ การออกดอกมีความคลาดเคลื่อนจากช่วงเวลาปกติ	<ul style="list-style-type: none"> - ปลูกพืชให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน โดยศึกษาข้อมูลความเหมาะสมของที่ดินจากแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Agri Map เป็นต้น - ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสร้างแหล่งน้ำเพื่อสำรองไว้ใช้สำหรับการปลูกพืชในช่วงที่ฝนทิ้งช่วงหรือปริมาณน้ำไม่เพียงพอ - ให้ความรู้กับเกษตรกรถึงวิธีการรักษาความชื้นไว้ในดิน
การวางแผนงานด้านการจราจรขนส่ง อย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการของท้องที่	มีการขยายชุมชน สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ห่างไกลมากขึ้น	เส้นทางคมนาคมไม่ได้รับการพัฒนา เติมนรถช่องทางเดียว โครงข่ายคมนาคมขาดความต่อเนื่อง	ผลผลิตไปถึงแหล่งรับซื้อล่าช้า ส่งผลให้คุณภาพของผลผลิตไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ต้นทุนสูงขึ้น เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาและระยะทางมากขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> - ขยายโครงข่ายคมนาคมขนส่งให้ครอบคลุม - ปรับปรุงพื้นผิวจราจรให้ได้มาตรฐานเพื่อลดแรงกระแทกที่จะเกิดผลผลิตและยานพาหนะ

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

สาเหตุหลัก (D)	ผลของสาเหตุหลัก ที่ส่งผลโดยตรง (P)	สถานการณ์ที่เกิดขึ้น (S)	ผลกระทบที่เกิดขึ้น (I)	การแก้ไขให้ดีขึ้น (R)
ยกระดับศักยภาพของเกษตรกร /สถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็ง	ขาดการส่งเสริมอาชีพหลัก และอาชีพเสริมที่เหมาะสม	ประชาชนมีรายได้ต่ำ ในขณะที่ ที่ค่าครองชีพสูง	คุณภาพชีวิตของประชาชน อยู่ในระดับต่ำ การเงินใน ชุมชนขาดสภาพคล่อง ฐานะการเงินเปราะบาง	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบ ของสหกรณ์ - มีการจัดทัศนศึกษาดูงานที่ ประสบความสำเร็จเพื่อสร้าง แรงจูงใจให้เกิดการรวมกลุ่ม - สร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้า หรือผลผลิตเพื่อเป็นการเพิ่ม มูลค่า
Smart farmer /Young Smart farmer	มีการใช้เทคโนโลยี และ นวัตกรรมด้านการผลิตน้อย แรงงานไทยนิยมการทำงานใน สำนักงานหรือเข้าสู่ระบบ โรงงาน	การขาดแคลนแรงงานที่มี ฝีมือ หรือมีทักษะด้านการใช้ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใน การทำงาน	สินค้าหรือบริการไม่มี คุณภาพ โดยเฉพาะในส่วนของ แรงงานต่างด้าว การ สื่อสารขาดความชัดเจน ด้านภาษา ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในการต่อสัญญาการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ย ต่ำ เพื่อนำมาใช้ในการจัดหา เทคโนโลยี อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ มีความทันสมัย - ปรับค่าแรงขั้นต่ำให้จูงใจต่อ การทำงานภาคแรงงานและมี เขตแดนการจ้างที่แตกต่าง ระหว่างคนไทยและคนต่างด้าว

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

สาเหตุหลัก (D)	ผลของสาเหตุหลัก ที่ส่งผลโดยตรง (P)	สถานการณ์ที่เกิดขึ้น (S)	ผลกระทบที่เกิดขึ้น (I)	การแก้ไขให้ดีขึ้น (R)
ยกระดับสินค้าและบริการ มูลค่าสูง	การจัดการด้านการเกษตรไม่มี ประสิทธิภาพ ขาดความแม่นยำ เพาะปลูกในพื้นที่ไม่เหมาะสมกับ ศักยภาพของที่ดิน	ราคาผลผลิตทางการเกษตร ตกต่ำ ราคาปัจจัยการผลิตสูง ขาดตลาดกลางจำหน่ายสินค้า ขาดแหล่งเงินทุน	ภาวะหนี้สินในครัวเรือน	- จัดโครงการสินเชื่อภาครัฐ - กำหนดมาตรการพักชำระหนี้ที่ เหมาะสมกับบริบทของชุมชน - ฝึกอบรมการทำบัญชีครัวเรือน สร้างนิสัยการออม
ยกระดับเศรษฐกิจชุมชน และสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ ด้วยนวัตกรรม	เครื่องจักรกลทางการเกษตรมี ราคาสูง ค่าใช้จ่ายในการ บำรุงรักษาสูง และผู้ใช้งาน ต้องมีทักษะการใช้งาน	เกษตรกรขาดการใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ในกระบวนการผลิต และเก็บเกี่ยว	ต้นทุนการจ้างแรงงานสูง ใช้ เวลาในการบริหารจัดการ ที่ดิน/การเพาะปลูกมาก	เข้าร่วมโครงการขยายผล นวัตกรรมเกษตรสู่การใช้ประโยชน์ ของธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์เพื่อการเกษตร (ธกส)
แผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	การขาดจิตสำนึกในการดูแล อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประชากร เพิ่มมากขึ้น ต้องการพื้นที่ทำกิน มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของ สภาพภูมิอากาศ	การบุกรุกทำลายป่าไม้ หรือ เกิดไฟไหม้ป่า มีการเข้าทำ ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้อย่าง ผิดกฎหมาย	พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลาย ระบบ นิเวศน์ขาดความสมดุล สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง จากสภาวะการณ์ปกติ	- จัดกิจกรรมด้านอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกป่า การ เฝ้าระวังไฟป่า เป็นต้น - รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เรื่อง การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

สาเหตุหลัก (D)	ผลของสาเหตุหลัก ที่ส่งผลโดยตรง (P)	สถานการณ์ที่เกิดขึ้น (S)	ผลกระทบที่เกิดขึ้น (I)	การแก้ไขให้ดีขึ้น (R)
เร่งรัดจัดที่ดินทำกินให้กับเกษตรกร	ประชากรเพิ่มมากขึ้นต้องการที่ดินทำกินเพิ่มมากขึ้นหรือขาดการทักษะทางด้าน การเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตในแนวตั้ง	ประชาชนไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน และเอกสารที่มีเป็นใบเสร็จจภาษีบำรุงท้องที่ (ภ.บท.5) รวมทั้งพื้นที่มีความลาดชัน และขาดความชัดเจนในการออกเอกสารสิทธิ์	เมื่อเกิดภัยธรรมชาติเกษตรกรจะไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย	จัดสรรที่ดินทำกินภายใต้โครงการต่าง ๆ เช่น ใช้กลไก คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) หรือปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นต้น

4.4 การวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิได้จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมร่วมกับกฎหมาย ยุทธศาสตร์และนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ ให้เกิดการใช้ที่ดินทางด้านการเกษตรให้เหมาะสมตามศักยภาพของที่ดินและให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน ในการวิเคราะห์เพื่อจัดทำเขตการใช้ที่ดินของจังหวัดชัยภูมิมียุทธศาสตร์ดังต่อไปนี้

4.4.1 แยกพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งนี้พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ทั้งนี้เกษตรกรรมรวมถึงเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย

4.4.2 ซ้อนทับชั้นข้อมูลทางกายภาพ เช่น สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ขอบเขตพื้นที่ชลประทานชั้นข้อมูลระดับความเหมาะสมของที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจและพืชทางเลือกที่สำคัญของจังหวัด ชั้นข้อมูลเขตป่าไม้ตามกฎหมายประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

4.3.3 สร้างเงื่อนไขเพื่อวิเคราะห์จัดทำแผนการใช้ที่ดินภายใต้เขตการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ประมวลผลโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

4.4.4 จัดทำเขตการใช้ที่ดินซึ่งประกอบด้วย 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชน เขตอุตสาหกรรม เขตที่ราชพัสดุ เขตพื้นที่แหล่งน้ำ ซึ่งมีข้อกำหนดเขตการใช้ที่ดินดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 4-2)

ตารางที่ 4-2 กรอบแนวคิดการกำหนดเขตการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

เขตการใช้ที่ดิน	รายละเอียดการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน
1. เขตป่าไม้	
1.1 เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์	
เขตคุ้มครองสภาพป่า	เป็นพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมายประเภทป่าอนุรักษ์และมีสภาพการใช้ที่ดินที่เป็นป่าสมบูรณ์
เขตพื้นที่ฟูสภาพป่า	เป็นพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมายประเภทป่าอนุรักษ์และมีสภาพการใช้ที่ดินที่เป็นป่าเสื่อมโทรมอยู่ระหว่างการฟื้นฟู
1.2 เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ	
เขตบำรุงรักษาสภาพป่า	เป็นพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมายประเภทป่าเศรษฐกิจและมีสภาพการใช้ที่ดินที่เป็นป่าสมบูรณ์
เขตพื้นที่ฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข	เป็นพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมายประเภทป่าเศรษฐกิจและมีสภาพการใช้ที่ดินที่เป็นป่าเสื่อมโทรมอยู่ระหว่างการฟื้นฟู
1.3 เขตคงสภาพป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี	เป็นพื้นที่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมายทุกประเภทและมีสภาพการใช้ที่ดินที่เป็นป่าสมบูรณ์
2. เขตเกษตรกรรม	
2.1 เขตเกษตรกรรมขั้นดี	
เขตพื้นที่ทำนา	เป็นพื้นที่ในเขตเกษตรกรรมมีชลประทาน มีระดับความเหมาะสมของที่ดินในระดับสูงและปานกลางสภาพการใช้ที่ดินเป็นนาข้าว
เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น	เป็นพื้นที่ในเขตเกษตรกรรมมีชลประทาน มีระดับความเหมาะสมของที่ดินในระดับสูงและปานกลางสภาพการใช้ที่ดินเป็นประเภทพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น
2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	
เขตพื้นที่ทำนา	เป็นพื้นที่ในเขตเกษตรกรรมนอกเขตชลประทาน มีระดับความเหมาะสมของที่ดินในระดับสูงและปานกลางสภาพการใช้ที่ดินเป็นนาข้าว
เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น	เป็นพื้นที่ในเขตเกษตรกรรมนอกเขตชลประทาน มีระดับความเหมาะสมของที่ดินในระดับสูงและปานกลางสภาพการใช้ที่ดินเป็นประเภทพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	รายละเอียดการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน
2.3 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	เป็นพื้นที่ในเขตเกษตรกรรมนอกเขตชลประทานมีระดับความเหมาะสมของที่ดินในระดับเหมาะสมเล็กน้อยและไม่เหมาะสมสภาพการใช้ที่ดินเป็นนาข้าว พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น
3. เขตชุมชน	เป็นพื้นที่ที่อยู่ทั้งในเขตป่าไม้ตามกฎหมายและเขตเกษตรกรรมมีสภาพการใช้ที่เป็นเป็นชุมชนทั้งนี้รวมเป็นเขตเดียวเนื่องจาก ชุมชนหลายแห่งอยู่มาก่อนประกาศเขตป่าไม้ตามกฎหมาย จึงได้รับการผ่อนผันให้อยู่อาศัยได้
4. เขตอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในปัจจุบัน เขตอุตสาหกรรมเหมืองแร่	เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตเกษตรกรรมมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นนิคมอุตสาหกรรม หรือโรงงานประเภทต่าง ๆ เป็นพื้นที่ที่อยู่ทั้งในเขตป่าไม้ตามกฎหมายและเขตเกษตรกรรมมีสภาพการใช้ที่เป็นเหมืองแร่ หรือได้รับประทานบัตรเหมืองแร่
5. เขตที่ราชพัสดุ	เป็นพื้นที่ในความดูแลของเขตที่ราชพัสดุ
6. พื้นที่แหล่งน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำผิวดินที่สร้างขึ้น	เป็นพื้นที่ที่อยู่ทั้งในเขตป่าไม้ตามกฎหมายและเขตเกษตรกรรมมีสภาพการใช้ที่เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง ลำธาร เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตเกษตรกรรมมีสภาพการใช้ที่เป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา เป็นต้น

บทที่ 5 แผนการใช้ที่ดิน

5.1 เขตการใช้ที่ดิน

การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน เพื่อประกอบเป็นแผนการใช้ที่ดินเป็นผลจากการวิเคราะห์สภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ทรัพยากรดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม รวมถึงสถานะด้านเศรษฐกิจและสังคม กฎหมาย นโยบายหรือข้อกำหนดการขึ้นที่ของภาครัฐ ยุทธศาสตร์ของภาครัฐทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โดยการสร้างเงื่อนไขในการกำหนดเขตการใช้ที่ดินตามศักยภาพและกำลังผลิตของพื้นที่ เพื่อให้เป็นกรอบแนวทางในการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม สามารถกำหนดแผนการใช้ที่ดินของจังหวัดชัยภูมิซึ่งประกอบด้วยเป็น 6 เขตการใช้ที่ดิน ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชน เขตอุตสาหกรรม เขตที่ราชพัสดุ และพื้นที่แหล่งน้ำ (ตารางที่ 5-1 และรูปที่ 5-1) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) **เขตป่าไม้** มีเนื้อที่ประมาณ 3,373,335 ไร่ หรือร้อยละ 42.51 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี แบ่งออกเป็น 2 เขต คือเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1) **เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์** มีเนื้อที่ 2,641,866 ไร่ หรือร้อยละ 33.30 ของเนื้อที่จังหวัด เขตนี้อยู่ในพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) ในเขตนวนอุทยาน เขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือพื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 พื้นที่เขตนี้กำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ป่าที่หายาก ตลอดจนการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ดินถล่ม การชะล้างพังทลายของดิน รวมถึงประโยชน์ด้านการศึกษาวิจัยและนันทนาการของประชาชน สามารถจำแนกออกเป็นเขตคุ้มครองสภาพป่า และเขตพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข

แนวทางการพัฒนา

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายที่เด่นชัดในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นป่าสมบูรณ์ให้คงสภาพอยู่ เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศภายในพื้นที่ลุ่มน้ำ ดังนั้นในการใช้พื้นที่ดังกล่าวจึงควรดำเนินการ ดังนี้

- ควบคุมมิให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าตามธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น
- ควรมีการบำรุงรักษาสภาพป่าธรรมชาติตามหลักวิชาการ
- ดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าให้มีประสิทธิภาพและมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งดำเนินการกับผู้กระทำผิดอย่างเด็ดขาด
- ถ้าบริเวณนี้มีการบุกรุกพื้นที่ในภายหลัง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในพื้นที่ควรรีบดำเนินการปลูกป่าทดแทนโดยเร็ว และป้องกันการบุกรุกเพิ่ม
- ควรส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้

1.2) เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ มีเนื้อที่ 326,525 ไร่ หรือร้อยละ 4.11 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจนี้เป็นบริเวณเขตป่าสงวนแห่งชาติเฉพาะบริเวณเขตพื้นที่ที่เป็นป่าเศรษฐกิจ (โซน E) และบริเวณเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 4 และ 5 พื้นที่เขตนี้กำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้และของป่า เพื่อการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ และประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ เขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี โดยไม่รวมพื้นที่ปฏิรูปที่ดินที่ได้มีการประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกาแล้ว และเขตป่าชายเลนตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการสำรวจสภาพการใช้ที่ดิน สามารถจำแนกออกเป็นเขตบำรุงรักษาสภาพป่า และเขตพื้นที่ฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข

แนวทางการพัฒนา

- ควบคุมมิให้มีการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ
- ควรมีการบำรุงรักษาสภาพป่าธรรมชาติตามหลักวิชาการ
- ดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าให้มีประสิทธิภาพ และมีผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการกับผู้กระทำผิดอย่างเด็ดขาด
- ถ้าบริเวณนี้มีการบุกรุกพื้นที่ในภายหลัง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในพื้นที่ควรรีบดำเนินการปลูกป่าทดแทนโดยเร็ว เพื่อป้องกันการขยายพื้นที่ของการบุกรุกต่อไป
- ควรส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงเห็นคุณค่าของ ทรัพยากรป่าไม้ และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ในพื้นที่เพื่อเป็นการรักษาสภาพป่าไม้ให้สมบูรณ์ และให้ทรัพยากร ป่าไม้มีผลผลิตสม่ำเสมอตลอดไป ในขณะที่เดียวกันควรกำหนดมาตรการในการใช้ประโยชน์จากป่าไม้และการหาของป่าร่วมกันระหว่างองค์กรของราษฎรในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ ที่รับผิดชอบและเสริมความรู้ให้กับราษฎรในพื้นที่ให้เห็นความสำคัญของป่าไม้

1.3) เขตคงสภาพป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี มีเนื้อที่ 404,944 ไร่ หรือร้อยละ 5.10 ของเนื้อที่จังหวัด เขตนี้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดเป็นบริเวณที่อยู่นอกเขตป่าตามกฎหมาย แต่มีสภาพการใช้ที่ดินเป็นป่าสมบูรณ์หรือป่าเสื่อมโทรม

แนวทางการพัฒนา

- ควรมีการบำรุงรักษาสภาพป่าธรรมชาติตามหลักวิชาการ
- ควรปลูกไม้ป่าเพิ่มเติม เพิ่มความหลากหลายชนิดพืชพรรณป่าไม้
- ควรส่งเสริมให้ราษฎรในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ในพื้นที่เพื่อเป็นการรักษาสภาพป่าไม้ให้สมบูรณ์ และให้ทรัพยากร ป่าไม้มีผลผลิตสม่ำเสมอตลอดไป ในขณะที่เดียวกันควรกำหนดมาตรการในการใช้ประโยชน์จากป่าไม้และการหาของป่าร่วมกันระหว่างองค์กรของราษฎรในพื้นที่และเสริมความรู้ให้เห็นความสำคัญของป่าไม้ ในขณะเดียวกันหน่วยงานของรัฐบาลที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรเร่งดำเนินการสำรวจและวางมาตรการป้องกันและรักษาสภาพป่าให้สมบูรณ์
- ชุมชนควรมีมาตรการในการป้องกันรักษาสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์ ให้คงสภาพดังกล่าวไว้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ประโยชน์ร่วมกันของพื้นที่ ในขณะเดียวกันหน่วยงาน ของรัฐบาลที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรเร่งดำเนินการสำรวจและวางมาตรการป้องกันและรักษาสภาพป่าให้สมบูรณ์

2) **เขตเกษตรกรรม** มีเนื้อที่ประมาณ 4,035,050 ไร่ หรือร้อยละ 50.86 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่เขตการเกษตรนี้เป็นบริเวณที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เขตนี้เกษตรกรรมมีการใช้พื้นที่เพื่อทำการเกษตร เช่น นาข้าว พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก หรือไม้ยืนต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ของที่ดินสำหรับการเกษตรและทิศทางการพัฒนาพื้นที่นี้ สามารถแบ่งพื้นที่เขตการเกษตรเป็น 3 เขต คือ เขตเกษตรกรรมชั้นดี เขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง และเขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มี ศักยภาพการผลิตต่ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) **เขตเกษตรกรรมชั้นดี** มีเนื้อที่ประมาณ 559,929 ไร่ หรือร้อยละ 7.05 ของเนื้อที่จังหวัด เขตนี้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรที่มีระบบชลประทาน ที่ดินมีศักยภาพในการผลิตปานกลางถึงสูงแต่อาจมีข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์ที่ดินบางประการที่สามารถแก้ไขได้ง่าย บางพื้นที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ อาจมีการใช้พื้นที่เพื่อการปลูกพืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ หรือพืชอายุสั้นหลังฤดูทำนาได้ พื้นที่เขตนี้เป็นพื้นที่สำคัญในการผลิตพืชเศรษฐกิจ พื้นที่เขตเกษตรกรรมชั้นดี แบ่งเป็น 2 เขตย่อย ตามศักยภาพและความเหมาะสมของที่ดิน ดังนี้

(1) เขตพื้นที่ทำนา มีเนื้อที่ 97,836 ไร่หรือร้อยละ 1.23 ของเนื้อที่จังหวัด มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีระบบชลประทานทำให้สามารถทำนาได้ผลผลิตสูง ที่ดินมีศักยภาพในการผลิตข้าว เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ได้

(2) เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 462,093 ไร่ หรือร้อยละ 5.82 ของเนื้อที่จังหวัด มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีระบบชลประทาน ที่ดินมีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น โดยปัจจุบันส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ส้มโอ และมะม่วง พื้นที่เขตนี้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนทำเกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ได้

แนวทางการพัฒนา

- ควรพัฒนาเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ควรพัฒนาสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของพืช และสัตว์ ปลา เพิ่มขึ้น
- แปลงนาข้าว ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในให้สม่ำเสมอ เพื่อควบคุมระดับการขัง ของน้ำในระหว่างการเพาะปลูกให้เหมาะสม
- ควรปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ย พืชสด เพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินเพิ่มการอุ้มน้ำของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ สำหรับพืช ร่วมกับการใส่ปุ๋ยในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ควรปลูกพืชคลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้นของดิน
- พัฒนาองค์กรเกษตรกรในเขตดังกล่าวให้มีความเข้มแข็งสามารถดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตที่มีราคาค่อนข้างสูงและคุณภาพของปัจจัย การผลิตที่ต้อง อยู่ ในระดับที่ดี เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช และกิ่งพันธุ์ ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรซึ่งมีผลต่อการลงทุนของเกษตรกร การควบคุมคุณภาพของผลผลิต การจัดการตลาดที่จะรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นระบบ

2.2) **เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง** มีเนื้อที่ประมาณ 2,432,930 ไร่ หรือร้อยละ 30.67 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเขตนี้เป็นเขตอาศัยน้ำฝนทำเกษตรกรรม อยู่นอกเขตชลประทาน เป็น

พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลางถึงสูงสำหรับการทำนา พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก ไม้ยืนต้น แต่อาจมีข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์ที่ดินบางประการที่สามารถแก้ไขได้ง่าย เขตพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูงแบ่งเป็น 2 เขตย่อย ตามศักยภาพและความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) เขตพื้นที่ทำนา มีเนื้อที่ 717,885 หรือร้อยละ 30.67 ของเนื้อที่จังหวัด มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ที่ดินมีศักยภาพปานกลางถึงสูงในการทำนา

(2) เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 1,715,045 ไร่ หรือร้อยละ 21.62 ของเนื้อที่จังหวัด มีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดมีศักยภาพปานกลางถึงสูงในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น ปัจจุบันส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ส้มโอ และมะม่วง เป็นต้น

แนวทางการพัฒนา

- ควรปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ย พืชสด เพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินเพิ่มการอุ้มน้ำของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืช ร่วมกับการใส่ปุ๋ยในอัตราส่วนที่เหมาะสม

- ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนาข้าว เพื่อควบคุมระดับการขังของน้ำในระหว่างการเพาะปลูกให้เหมาะสม

- ปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น

- ควรเพิ่มกิจกรรมการผลิต พืช ปศุสัตว์ ประมง ให้มีความเกี่ยวเนื่องกัน

- พิจารณาดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ รวมทั้งการปรับปรุง ประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น

- ควรพัฒนาสระน้ำในไร่ที่มีขนาดพื้นที่ถือครอง เท่ากับหรือมากกว่า 10 ไร่

- ควรมีการขุดลอกคลองและเพิ่มท่อลอดตามถนนสายหลักที่สร้างขวางทางเดินน้ำ เพื่อการระบายน้ำในพื้นที่ปลูกข้าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ให้เกิดน้ำขังซึ่งเป็นเวลานานจนข้าวเสียหาย

2.3) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ประมาณ 1,042,191 ไร่ หรือร้อยละ 13.14 ของเนื้อที่จังหวัด โดยเขตนี้เป็นเขตอาศัยน้ำฝนทำเกษตรกรรม อยู่นอกเขตชลประทาน เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำหรือไม่เหมาะสมสำหรับการทำนา พืชไร่ ไม้ผล พืชผัก ไม้ยืนต้น เนื่องจากมีข้อจำกัดของการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งยากต่อการแก้ไขหรือต้องใช้เงินลงทุนสูง เช่น ดินเป็นดินทรายจัดหรือค่อนข้างเป็นทราย ซึ่งมีผลต่อการอุ้มน้ำที่เป็นประโยชน์ต่อพืชต่ำ รวมทั้งปริมาณธาตุอาหารพืชในดินมีปริมาณต่ำ หรือปัญหาดินตื้น ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของความลึกของดิน เป็นอุปสรรคในการเจริญเติบโตของพืช สภาพพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน ดังนั้นพื้นที่ในเขตนี้จำเป็นต้องอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเฉพาะเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรกรรมในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงมีมาตรการป้องกันไม่ให้เสื่อมโทรม

แนวทางการพัฒนา

- การใช้ที่ดินทำการเกษตรต้องมีการวางแผนการผลิตและการเพาะปลูกที่ตอบสนองต่อสภาพพื้นที่และภูมิอากาศ พร้อมทั้งเลือกชนิดพืชที่เหมาะสมกับที่ดิน

- ปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ในอัตราที่เหมาะสม และใส่ให้ถูกต้องตามลักษณะดินพร้อมทั้งควรปลูกพืชคลุมดินตระกูลถั่วเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน

- ในการใช้พื้นที่เพื่อการทำนาควรมีการเพิ่มศักยภาพการผลิตด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น การสร้างบ่อน้ำในไร่นาเพื่อเก็บกักน้ำสำหรับปลูกพืช

- ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางทฤษฎีใหม่

- การใช้ที่ดินในเขตนี้สามารถพัฒนาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่นนอกภาคการเกษตร เช่น เป็นเขตอุตสาหกรรม หรือเขตชุมชนเมือง เป็นต้น

3) เขตชุมชน มีเนื้อที่ประมาณ 239,132 ไร่ หรือร้อยละ 3.01 ของเนื้อที่จังหวัด ประกอบด้วย เขตชุมชนเมือง ชุมชนชนบท สถานที่ราชการ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ระบบโครงข่ายคมนาคมและสถานที่ที่เกิดจากการกิจกรรมของชุมชน (ที่ทิ้งขยะ) เป็นต้น จำแนกตามข้อมูลจากการสำรวจสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิจากการสำรวจประกอบกับภาพถ่ายทางอากาศและคำนวณเนื้อที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ของส่วนวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2563)

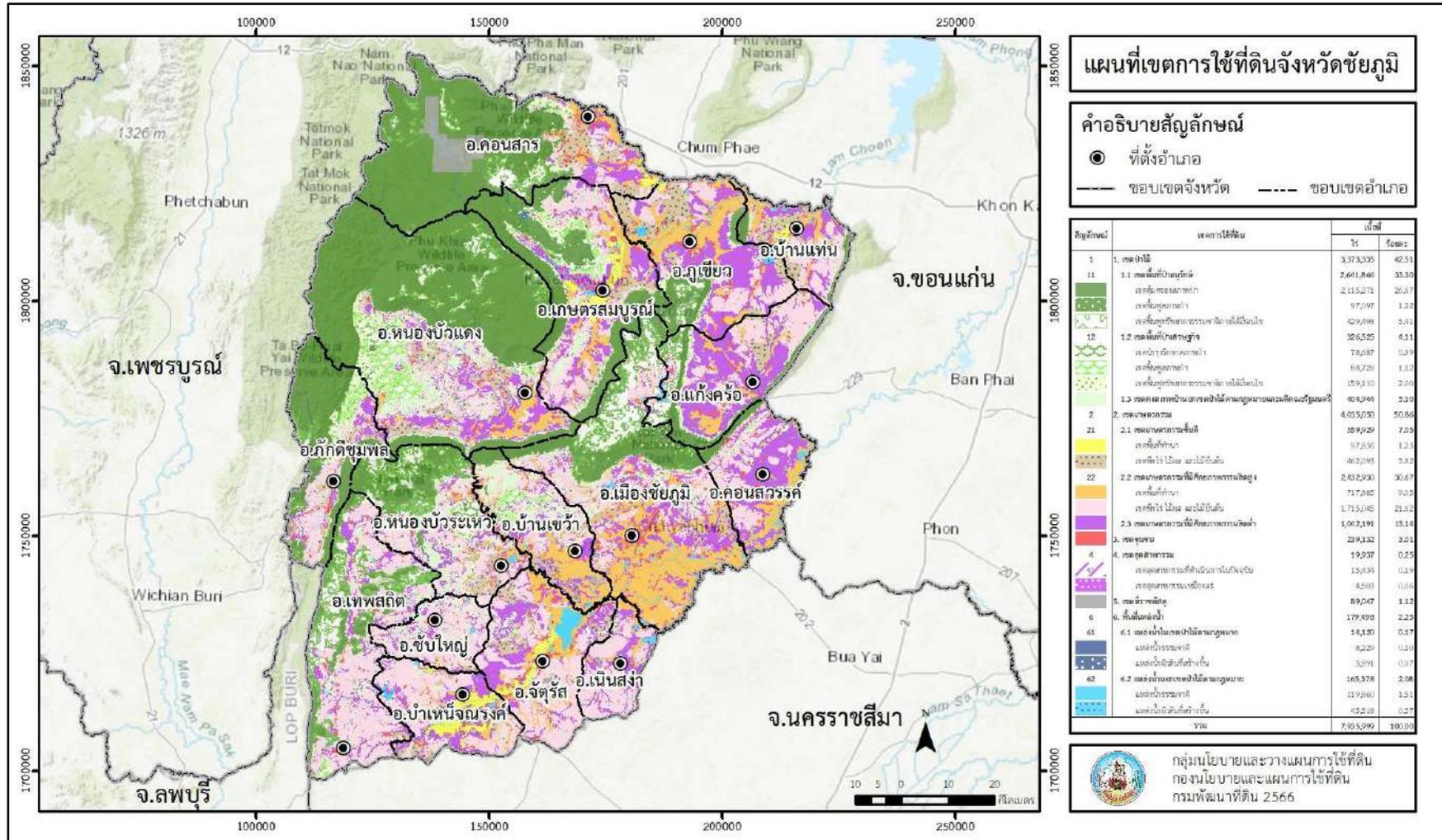
4) เขตอุตสาหกรรม มีเนื้อที่ประมาณ 19,937 ไร่ หรือร้อยละ 0.25 ของเนื้อที่จังหวัด ประกอบด้วย เขตอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในปัจจุบัน ประกอบด้วยพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม ลานตาก และแหล่งรับซื้อทางการเกษตร และเขตอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ประกอบด้วยพื้นที่เหมืองแร่ บ่อขุด บ่อดิน บ่อลูกรัง

5) เขตที่ราชพัสดุ มีเนื้อที่ 89,047 ไร่ หรือร้อยละ 1.12 ของเนื้อที่จังหวัด ประกอบด้วยที่ดินด้านการเกษตรกรรม ที่ราชพัสดุสำหรับที่อยู่อาศัย และที่ราชพัสดุสำหรับเชิงพาณิชย์ สำหรับการที่ใช้ที่ดินราชพัสดุให้ประชาชนเช่าทำการเกษตร เป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน และเป็นการนำที่ดินว่างเปล่ามาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

6) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 179,498 ไร่ หรือร้อยละ 2.25 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ของเขตนี้เป็นบริเวณแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และแหล่งน้ำผิวดินที่สร้างขึ้น มีพื้นที่อยู่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย 14,120 ไร่ หรือร้อยละ 0.17 ของเนื้อที่จังหวัด และอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย 165,378 ไร่ หรือร้อยละ 2.08 ของเนื้อที่จังหวัด

ตารางที่ 5-1 เขตการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
1	1. เขตป่าไม้	3,373,335	42.51
11	1.1 เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์	2,641,866	33.30
111	1) เขตคุ้มครองสภาพป่า	2,115,271	26.67
112	2) เขตฟื้นฟูสภาพป่า	97,097	1.22
113	3) เขตฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข	429,498	5.41
12	1.2 เขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ	326,525	4.11
121	1) เขตบำรุงรักษาสภาพป่า	78,687	0.99
122	2) เขตฟื้นฟูสภาพป่า	88,728	1.12
123	3) เขตฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติภายใต้เงื่อนไข	159,110	2.00
13	1.3 เขตคงสภาพป่านอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรี	404,944	5.10
2	2. เขตเกษตรกรรม	4,035,050	50.86
21	2.1 เขตเกษตรกรรมขั้นดี	559,929	7.05
211	1) เขตพื้นที่ทำนา	97,836	1.23
212	2) เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น	462,093	5.82
22	2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	2,432,930	30.67
221	1) เขตพื้นที่ทำนา	717,885	9.05
222	2) เขตพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น	1,715,045	21.62
23	2.3 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	1,042,191	13.14
3	3. เขตชุมชน	239,132	3.01
4	4. เขตอุตสาหกรรม	19,937	0.25
41	4.1 เขตอุตสาหกรรมที่ดำเนินการในปัจจุบัน	15,434	0.19
42	4.2 เขตอุตสาหกรรมเหมืองแร่	4,503	0.06
5	5. เขตที่ราชพัสดุ	89,047	1.12
6	6. พื้นที่แหล่งน้ำ	179,498	2.25
61	6.1 แหล่งน้ำในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย	14,120	0.17
611	1) แหล่งน้ำธรรมชาติ	8,229	0.10
612	2) แหล่งน้ำผิวดินที่สร้างขึ้น	5,891	0.07
62	6.2 แหล่งน้ำนอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย	165,378	2.08
621	1) แหล่งน้ำธรรมชาติ	119,860	1.51
622	2) แหล่งน้ำผิวดินที่สร้างขึ้น	45,518	0.57
รวม		7,935,999	100.00

รูปที่ 5-1 เขตการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ

5.2 แนวทางการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินสู่การปฏิบัติ

แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิได้จัดทำให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) แผนปฏิรูปราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) แผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. 2566-2570) แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ (พ.ศ. 2566-2570) ทั้งนี้เพื่อให้แผนการใช้ที่ดินมีการนำไปประกอบการดำเนินงานและเห็นผลเชิงประจักษ์สามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

1) ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ให้หน่วยงานสังกัดของกรมพัฒนาที่ดินรับทราบถึงรายละเอียดของแผนการใช้ที่ดินและนำไปเชื่อมโยงประกอบการดำเนินงานตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

2) หน่วยงานระดับภูมิภาคของกรมพัฒนาที่ดินต้องถ่ายทอดแผนการใช้ที่ดินให้หน่วยงานอื่นรับทราบเพื่อนำไปใช้ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาหรือแผนการใช้ที่ดินระดับพื้นที่ เช่น ระดับตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น

3) กำหนดมาตรการ แผนงาน ภายใต้แผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นโดยทั้งนี้จัดลำดับความสำคัญในพื้นที่ที่มีศักยภาพการผลิตต่ำเป็นลำดับแรก หรืออาจพิจารณาปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เช่น ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบายที่เร่งด่วนในแต่ละพื้นที่ แนวทางการกำหนดมาตรการหรือกิจกรรม เช่น

- ปรับเปลี่ยนระบบผลิตทางการเกษตรตามศักยภาพพื้นที่และความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน รวมทั้งปรับปรุงบำรุงดินเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น

- ปรับปรุงและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดิน รวมทั้งเป็นการเพิ่มผลผลิตการเกษตรให้สูงขึ้น

- ส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าเป็นพืชเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ และให้ความรู้ในการบริหารจัดการเชิงพาณิชย์อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการปลูก บำรุงรักษา ดูแล และการแปรรูป เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรในอีกทางหนึ่ง

- ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้เกษตรกรดำเนินการผลิตตามระบบเกษตรที่ดี โดยการอบรมแนะนำความรู้ต่าง ๆ

- ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ โดยจัดให้มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนการเกษตรครบวงจร ตั้งแต่การปรับโครงสร้างต้นทุนการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ พื้นที่เพาะปลูก ปุ๋ย เครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตร แหล่งน้ำ และระบบไฟฟ้าเพื่อการเกษตร ลดภาระหนี้สิน นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับฐานทรัพยากรในพื้นที่และความต้องการของตลาด นำระบบสารสนเทศสารสนเทศการเกษตร ระบบแผนที่เกษตรเพื่อการจัดการเขตพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) ระบบการบริหารจัดการเชิงรุกมาใช้ในการบริหารจัดการการผลิตสินค้าการเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่

- ดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นไม่ให้เกิดมลพิษทั้งด้านคุณภาพของน้ำ และการกักเก็บน้ำ ไม่ปล่อยให้ลำน้ำตื้นเขินและถูกบุกรุก หมั่นขุดลอกคูคลอง ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายอยู่ทั่วพื้นที่เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูกในช่วงขาดน้ำ

- พื้นที่ชุมชนที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินนี้ เป็นชุมชนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากมีการขยายตัวในอนาคต ไม่ควรขยายชุมชนเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดี หรือขยายเข้าไปในพื้นที่ที่มีระบบชลประทานเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการทำการเกษตรกรรมโดยเฉพาะเขตเกษตรกรรมชั้นดี

5.3 สรุปและข้อเสนอแนะ

5.3.1 สรุป

แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิได้พิจารณาจากนโยบายของรัฐ ความต้องการของพื้นที่ การวิเคราะห์พื้นที่โดย DPSIR และการวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดิน โดยใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ คือ ข้อมูลดิน ความเหมาะสมของที่ดิน การใช้ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ และศักยภาพการผลิตของพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมมารวมกับนโยบาย กฎหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาสามารถกำหนดแผนการใช้ที่ดินของพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ออกเป็น 6 เขต ดังนี้

(1) เขตป่าไม้ มีเนื้อที่ประมาณ 3,373,335 ไร่ หรือร้อยละ 42.51 ของเนื้อที่จังหวัด เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี แบ่งออกเป็น 2 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีเนื้อที่ 2,641,866 ไร่ หรือร้อยละ 33.30 ของเนื้อที่จังหวัด และเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ มีเนื้อที่ 326,525 ไร่ หรือร้อยละ 4.11 ของเนื้อที่จังหวัด

(2) เขตเกษตรกรรม มีเนื้อที่ประมาณ 4,035,050 ไร่ หรือร้อยละ 50.86 ของเนื้อที่จังหวัด แบ่งเป็น 3 เขต ได้แก่ เขตเกษตรกรรมชั้นดี พื้นที่ของเขตนี้กำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมในพื้นที่ชลประทาน มีเนื้อที่ 559,929 ไร่ หรือร้อยละ 7.05 ของเนื้อที่จังหวัด เขตเกษตรกรรมที่มี ศักยภาพการผลิตสูง มีเนื้อที่ 2,432,930 ไร่ หรือร้อยละ 30.67 ของพื้นที่จังหวัด และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ 1,042,191 ไร่ หรือ ร้อยละ 13.14 ของพื้นที่จังหวัด

(3) เขตชุมชน มีเนื้อที่ประมาณ 239,132 ไร่ หรือร้อยละ 3.01 ของเนื้อที่จังหวัด

(4) เขตอุตสาหกรรม มีเนื้อที่ประมาณ 19,937 ไร่ หรือร้อยละ 0.25 ของเนื้อที่จังหวัด

(5) เขตที่ราชพัสดุ มีเนื้อที่ 89,047 ไร่ หรือร้อยละ 1.12 ของเนื้อที่จังหวัด

(6) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 179,498 ไร่ หรือร้อยละ 2.25 ของเนื้อที่จังหวัด

5.3.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การกำหนดเขตการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินของจังหวัดชัยภูมินำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ

(1) เนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดชัยภูมิบางบริเวณโดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือมีพื้นที่อยู่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมายโดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง และสภาพการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ที่ยังคงสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เป็นป่าอนุรักษ์ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น ในการนี้จึงควรประสานงานระดับนโยบายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการด้านต่างๆในอันที่จะก่อให้เกิดการใช้พื้นที่สำหรับการพัฒนาการเกษตรควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2) เสนอปรับปรุงกฎหมาย พระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดิน อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผลในการพัฒนาที่ดิน ทั้งมิติเกษตรกรรม สิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืนต่อไป

(3) ควรศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในพื้นที่เพิ่มเติม ก่อนและ หลังจากรับการพัฒนาพื้นที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ อาทิ รายได้-รายจ่ายของครัวเรือน สภาวะหนี้สิน การถือครองที่ดิน เป็นต้น และผลกระทบทางสังคม อาทิ การประกอบอาชีพของชาวบ้าน สุขอนามัยของชุมชน การศึกษา ซึ่งลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม นี้สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้กับชุมชน ให้มีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

(3) การกำหนดเขตการใช้ที่ดินควรเป็นการบูรณาการทางด้านการทำงานร่วมกันระหว่าง หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ในการจัดสรรพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ทางด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัญหา หลักที่ต้องดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วน ซึ่งถ้ามีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยขาดมาตรการ การจัดการพื้นที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของจังหวัดได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2555. สำนักบริหารการปกครองท้องที่ ทำเนียบท้องที่ พ.ศ. 2555. กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- กรมการปกครอง. 2564. แผนที่ขอบเขตการปกครอง (ไฟล์ดิจิทัล). กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- กรมการปกครอง. 2565. แผนพัฒนาระดับอำเภอ. แหล่งที่มา :
https://mis5.dopa.go.th/0305/plan_develop/index.php?year=2565&pcode=36,
20 สิงหาคม 2566.
- กรมการปกครอง. 2566. แผนพัฒนาระดับอำเภอ. แหล่งที่มา :
https://mis5.dopa.go.th/0305/plan_develop/index.php?year=2566&pcode=36,
20 สิงหาคม 2566.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2564. แหล่งที่มา :
<https://ebmn.cdd.go.th/#/jpt/report>, 15 มกราคม 2566.
- กรมชลประทาน. 2562. แผนที่เขตชลประทาน (ไฟล์ดิจิทัล). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2557. แผนที่ชั้นหินอุ้มน้ำและจำนวนบ่อบาดาลในจังหวัดชัยภูมิ (ไฟล์ข้อมูล).
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมป่าไม้. 2560. แผนที่ขอบเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2565. ข้อมูลแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2565. หมอดินอาสากรมพัฒนาที่ดิน. แหล่งที่มา :
<http://lddmordin.ddd.go.th/lddmordin01.0.html>, 25 มกราคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด พ.ศ. 2559-2564 (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชัยภูมิ (ปี พ.ศ. 2536-2565).
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2560. แผนที่ขอบเขตป่าสงวนแห่งชาติ (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. 2566. ข้อมูลจังหวัดชัยภูมิด้านโครงสร้างพื้นฐาน. แหล่งที่มา : https://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about3.php,
20 สิงหาคม 2566.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2565. ข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. **แผนที่การใช้ที่ดินจังหวัดชัยภูมิ (ไฟล์ดิจิทัล)**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2564. **แผนที่ชุดดิน (ไฟล์ดิจิทัล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และคำรณ ไทรพิง. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ**. เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 2/2535 : ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3/2542. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. 2566. **เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตรวม ผลผลิตเฉลี่ย ข้าวนาปี มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2555. **แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานบริหารโครงการ. 2561. **รายงานแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำจังหวัดชัยภูมิ**. กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2566. **สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ ปี 2560-2563 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2565. **ตารางข้อมูลสถิติจากการสำมะโน/สำรวจ/รายงานสถิติจังหวัด**. แหล่งที่มา : http://sakaao.old.nso.go.th/nso/project/search/index.jsp?province_id=42, 15 กุมภาพันธ์ 2566.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2565. **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2564 (ไฟล์ข้อมูล)**.
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชัยภูมิ. 2566. **สถานประกอบการอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี 2565**. แหล่งที่มา : <http://userdb.diw.go.th/factoryPublic/tumbol.asp>, 20 มกราคม 2565.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2565. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566)**. แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate3/Area/statpop?yymm=64&ccDesc=E0%B8%AA%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%81%E0%B8%81%E0%B9%89%E0%B8%A7&topic=statpop&ccNo=27>.
- สำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์. 2564. **แผนที่ขอบเขตป่าอนุรักษ์ (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.
- สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. 2566. **การวิเคราะห์อุปสงค์อุปทานและวิถีตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญ จังหวัดชัยภูมิ (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 สมบัติของหน่วยแผนที่ดินในจังหวัดชัยภูมิ

หน่วยแผนที่ดิน	เนื้อดิน		การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (เซนติโมลต่อกิโลกรัม)		ความอิ่มตัวด้วยเบส (ร้อยละ)		ปฏิกริยาดิน		ความลึกของดิน (เซนติเมตร)	ค่าการนำไฟฟ้า (เดซิซีเมนส์ต่อเมตร)	ปริมาณกรวด (ร้อยละ)	ความลาดชัน (ร้อยละ)
	ดินบน	ดินล่าง			ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง				
AC-mw,col-sA	sl	sl/sl/cl/sl	mw	M	<10	10-20	<35	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	0-2
AC-mw,col-sB	sl	sl/sl/cl/sl	mw	M	<10	10-20	<35	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Chp-1A	l	sl/scl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	>150	<2	<5	0-2
Chp-1B	l	sl/scl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	>150	<2	<5	2-5
Chp-s1A	sl	sl/scl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	>150	<2	<5	0-2
Chp-s1B	sl	sl/scl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	>150	<2	<5	2-5
Chp-fs1-s1A	sil	sicl/sl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	>150	<2	<5	0-2
Chp-gm,fs1-A/b	l	sicl/sl	spd	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	>150	<2	<5	0-2
Cni-s1A	sil	sicl	mw-spdl	L	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-6.5	>150	<2	<5	0-2
Cpa-clA	cl	c	spd	M	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-6.5	>150	<2	<5	0-2
Cpa-fl-1A	l	cl	spd	M	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-6.5	>150	<2	<5	0-2
Ct-sic1B	sicl	sic/Gr	wcl	M	>20	>20	>75	>75	5.5-6.5	6.0-8.0	50-100	<2	15-35	2-5
Cy-1A	l	cl	pd	L	10-20	10-20	>75	>75	5.5-6.5	6.0-8.0	>150	<2	<5	0-2
Ht-s1B	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ht-fl-s1B	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ht-mw-s1B	sl	sl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ht-hb&Yl-s1B	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	35-75	5.0-5.5	6.0-7.0/5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Ka-sic1A	sicl	sic	pd	M	>20	>20	35-75	35-75	5.0-6.0	6.0-7.0	>150	<2	<5	0-2
Kg-lsB	ls	ls/sl	ex-wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Kg-lsC	ls	ls/sl	ex-wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	>150	<2	<5	5-12
Kg-tks-lsC	ls	ls/sl	ex-wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	>150	<2	<5	5-12
Kg-tks-s1B	sl	ls/sl	ex-wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Kg-md,tks-lsC	ls	ls/sl	ex-wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	50-100	<2	15-35	5-12
Kg-mw,tks-lsB	ls	ls/sl	mw	L	<10	<10	35-75	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Kl-s1A	sl	scl/cl/c	spd	L	10-20	10-20	35-75	35-75	6.0-6.5	6.0-8.0	>150	4-8	<5	0-2
Kl-Kl-col-s1A	sl	scl/cl	spd	L	10-20	10-20	35-75	35-75	6.0-6.5	6.0-8.0	>150	4-8	<5	0-2
Kl-clB	cl	c	wcl	M	10-20	<10	<35	35-75	5.5-6.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Kl-d-gm-clA/b	cl	c	mw-spdl	M	10-20	<10	<35	35-75	5.5-6.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	0-2
Kl-d-gm-clB/b	cl	c	mw-spdl	M	10-20	<10	<35	35-75	5.5-6.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Kmr-s1B	sl	scl	mw	L	<10	<10	35-75	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	>150	<2	<5	2-5
Kmr-hb-s1A	sl	scl/c	mw	L	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	>150	<2	<5	0-2

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

หน่วยแผนที่ดิน	เนื้อดิน		การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (เซนติโมลต่อกิโลกรัม)		ความอิ่มตัวด้วยเบส (ร้อยละ)		ปฏิกริยาดิน		ความลึกของดิน (เซนติเมตร)	ค่าการนำไฟฟ้า (เดซิซีเมนส์ต่อเมตร)	ปริมาณกรวด (ร้อยละ)	ความลาดชัน (ร้อยละ)
	ดินบน	ดินล่าง			ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง				
Kmr-hb-sB	sl	sc/c	mw	L	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	>150	<2	<5	2-5
Kmr-fs-lA/csub	l	sic/c	mw	L	<10	<10	35-75	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	>150	<2	<5	0-2
Kmr-ft-slA/csub	sl	sc/c	mw	L	<10	<10	35-75	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	>150	<2	<5	0-2
Kmr-ft-slB/csub	sl	sc/c	mw	L	<10	<10	35-75	<35	4.5-6.0	4.5-5.5	>150	<2	<5	2-5
Kng-slB	sl	scl	mw	L	<10	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Kng-gm-slA/b	sl	scl	mw-spdl	L	<10	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	0-2
Kng-gm-slB/b	sl	scl	mw-spdl	L	<10	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Ksb-sicA	sicl	sic	spdl	M	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Kt-gmpic-slB/b	sl	scl	mw-spdl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Lah-slA	sl	sl	mw-spdl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	0-2
Lah-ft-slA	sl	scl	mw-spdl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	0-2
ML-gclB	gcl	vgc/Gr	wcl	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	25-50	<2	>35	2-5
ML-gclC	gcl	vgc/Gr	wcl	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	25-50	<2	>35	5-12
ML-gclD	gcl	vgc/Gr	wcl	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	25-50	<2	>35	12-20
ML-gclD-RC	gcl	vgc/Gr	wcl	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	25-50	<2	>35	12-20
ML-gclE-RC	gcl	vgc/Gr	wcl	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-7.0	5.5-6.5	0-50	<2	>35	20-35
Mir-gslB	gsl	vgscd	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	0-50	<2	>35	2-5
Mir-gslC	gsl	vgscd	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	0-50	<2	>35	5-12
Mir-gslD	gsl	vgscd	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	0-50	<2	>35	12-20
Msk-lsB	ls	ls/sl	mw	L	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	>150	<2	<5	2-5
Msk-vtk-lsB	ls	ls	mw	L	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	>150	<2	<5	2-5
Msk-Msk-vtk-lsB	ls	ls/sl	mw	L	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	>150	<2	<5	2-5
Nbd-slB	sl	vgc/c	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.0-5.5	0-50	<2	>35	2-5
Nbn-slA	sl	scl	spdl	L	<10	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Ndg-slA	sl	sl	mw-spdl	L	<10	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	0-2
Ndg-slB	sl	sl	mw-spdl	L	<10	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Ng-lsB	ls	ls	wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	5.5-6.0	6.0-7.0	>150	<2	<5	2-5
Nkg-sicA	sicl	sic	spdl	M	10-20	>20	<35	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	>150	<2	<5	0-2
Nt-clA	cl	c	mw-spdl	L	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Nt-clB	cl	c	mw-spdl	L	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Nt-spdl-clA	cl	c	spdl	L	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

หน่วยแผนที่ดิน	เนื้อดิน		การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (เซนติโมลต่อกิโลกรัม)		ความอึดด้วยเบส (ร้อยละ)		ปฏิกริยาดิน		ความลึกของดิน (เซนติเมตร)	ค่าการนำไฟฟ้า (เดซิซีเมนส์ต่อเมตร)	ปริมาณกรวด (ร้อยละ)	ความลาดชัน (ร้อยละ)
	ดินบน	ดินล่าง			ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง				
Png-lB	l	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	50-100	<2	15-35	2-5
Png-lC	l	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	50-100	<2	15-35	5-12
Png-slB	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	50-100	<2	15-35	2-5
Png-slC	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	50-100	<2	15-35	5-12
Png-slD	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.5-6.5	4.5-5.5	50-100	<2	15-35	12-20
Ptc-slB	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ptc-slC	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	5-12
Ptc-slB/d3c	sl	sl/vgscl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ptc-slC/d3c	sl	sl/vgscl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	5-12
Ptc-ft-slB	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ptc-mw-slA	sl	sl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	0-2
Ptc-mw-slB	sl	sl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ptc-mw-ft-slB	sl	scl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ptc-hb-slB	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	35-75	5.0-6.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Ptc-hb-slC	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	35-75	5.0-6.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	5-12
Ptc-gm-slA/b	sl	sl	mw-spcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	0-2
Ptc-gm-slB/b	sl	sl	mw-spcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Ptc-gm-ft-slA/b	sl	scl	mw-spcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	0-2
Ptc-slB-Kg-tks-lsB	sl/ls	sl/ls/sl	wcl/ex-wcl	L	<10	<10	<35/5-75	<35/35-75	5.0-6.5/6.0-6.5	4.5-5.0/6.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Ptk-lsA	ls	sl	mw	L	<10	<10	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Ptk-slA	sl	sl	mw	L	<10	<10	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Ptk-slB	sl	sl	mw	L	<10	<10	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Pu-slB	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-slC	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	5-12
Pu-ft-slB	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-ft-slC	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	5-12
Pu-ft-slD	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	12-20
Pu-md-slB	sl	sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	2-5
Pu-md-slC	sl	sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	5-12
Pu-md-ft-slB	sl	scl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	2-5
Pu-md-ft-slC	sl	scl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	5-12

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

หน่วยผนวกที่ดิน	เนื้อดิน		การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (เซนติโมลต่อกิโลกรัม)		ความอิ่มตัวด้วยเบส (ร้อยละ)		ปฏิกริยาดิน		ความลึกของดิน (เซนติเมตร)	ค่าการนำไฟฟ้า (เดซิซีเมนส์ต่อเมตร)	ปริมาณกรวด (ร้อยละ)	ความลาดชัน (ร้อยละ)
	ดินบน	ดินล่าง			ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง				
Pu-md,ft-sD	sl	scl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	12-20
Pu-mw-slA	sl	sl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	0-2
Pu-mw-slB	sl	sl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-mw,ft-slB	sl	scl	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-hb-slB	sl	sl	wcl	L	<10	<10	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-ft-slB/csub	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-mw,ft-slB/csub	sl	scl/c	mw	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-gm-slA/b	sl	sl	mw-spcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	0-2
Pu-gm-slB/b	sl	sl	mw-spcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-gm,ft-slB/b	sl	scl	mw-spcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Pu-md-slC-RC	sl	sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	5-12
Pu-md,ft-slC-RC	sl	scl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	5-12
Pu-md,ft-slD-RC	sl	scl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	12-20
Pu-ft-Pu-md,ft-slB	sl	scl/scl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150/50-100	<2	<5/15-35	2-5
Pu-ft-Pu-md,ft-slC	sl	scl/scl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	>150/50-100	<2	<5/15-35	5-12
Pu-md,ft-Pu-md-slC	sl	scl/R/sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	50-100	<2	15-35	5-12
Re-slA	sl	scl	spcl	L	<10	<10	35-75	35-75	4.5-6.0	4.5-5.5	>150	<2	<5	0-2
Re-col-slA	sl	sl	spcl	L	<10	<10	35-75	35-75	5.0-5.5	5.5-6.0	>150	<2	<5	0-2
Sl-slB	sl	scl	wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Sl-col-slB	sl	sl	wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Sl-mw-slB	sl	scl	mw	L	<10	<10	35-75	35-75	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Sl-gm-slB/b	sl	scl	wcl	L	<10	<10	35-75	35-75	5.0-5.5	4.5-5.0	>150	<2	<5	2-5
Slk-slA	sil	sicl	spcl	L	<10	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Sn-siclB	sicl	sic	wcl	M	10-20	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Sn-mw-siclA	sicl	sic	mw	M	10-20	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Sn-mw-siclB	sicl	sic	mw	M	10-20	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Sn-gm-siclA/b	sicl	sic	mw-spcl	M	10-20	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Sn-gm-siclB/b	sicl	sic	mw-spcl	M	10-20	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
St-slA	sl	sl/cl/l	spcl	L	<10	10-20	<35	35-75	5.0-5.5	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Th-siclA	sicl	sic	spcl	M	10-20	>20	35-75	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	>150	<2	<5	0-2
Th-Ka-siclA	sicl	sic	spcl/pcl	M	10-20/>20	>20	35-75	35-75	6.0-6.5/5.0-6.0	6.5-7.0/6.0-7.0	>150	<2	<5	0-2

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

หน่วยแผนที่ดิน	เนื้อดิน		การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (เซนติโมลต่อกิโลกรัม)		ความอิ่มตัวด้วยเบส (ร้อยละ)		ปฏิกริยาดิน		ความลึกของดิน (เซนติเมตร)	ค่าการนำไฟฟ้า (เดซิซีเมนส์ต่อเมตร)	ปริมาณกรวด (ร้อยละ)	ความลาดชัน (ร้อยละ)
	ดินบน	ดินล่าง			ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง	ดินบน	ดินล่าง				
Th-Nkg-sicA	sicl	sic	spd	M	10-20	>20	35-75/<35	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	>150	<2	<5	0-2
Tpr-clA	cl	sic/Cr	wcl	M	>20	>20	35-75	35-75	5.5-6.5	6.0-8.0	50-100	<2	15-35	0-2
Tpr-clB	cl	sic/Cr	wcl	M	>20	>20	35-75	35-75	5.5-6.5	6.0-8.0	50-100	<2	15-35	2-5
Tpr-mw-sicB	sicl	sic/Cr	mw	M	>20	>20	35-75	35-75	5.5-6.5	6.0-8.0	50-100	<2	15-35	2-5
Tpr-Nt-sicB	sicl	sic/Cr/c	wcl/mw-spd	ML	>20/10-20	>20/10-20	35-75	35-75	5.5-6.5/5.5-6.0	6.0-8.0/5.5-6.5	50-100/>150	<2	15-35/<5	2-5
Tpr-Tpr-mw-sicB	sicl	sic/Cr	wcl/mw	M	>20	>20	35-75	35-75	5.5-6.5	6.0-8.0	50-100	<2	15-35	2-5
Tsr-sicA	sicl	sic/sl	pcl	L	>20	>20	35-75	35-75	6.0-6.5	6.0-8.0	>150	4-8	<5	0-2
Th-Th-sicA	sicl	sic/sl/sic	spd	L/M	<10/10-20	<10/>20	35-75	35-75	5.0-6.0/6.0-6.5	6.0-7.0/6.5-7.0	>150	<2	<5	0-2
Wf-clA	cl	c	mw	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Wf-clB	cl	c	mw	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Wf-clC	cl	c	mw	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	>150	<2	<5	5-12
Wf-mcl-clA	cl	c	mw	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	50-100	<2	15-35	0-2
Wf-mcl-clB	cl	c	mw	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	50-100	<2	15-35	2-5
Wf-mcl-clC	cl	c	mw	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	50-100	<2	15-35	5-12
Wf-gm-clA/b	cl	sic	mw-spd	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	>150	<2	<5	0-2
Wf-gm-clB/b	cl	sic	mw-spd	M	10-20	10-20	35-75	35-75	5.5-6.0	5.5-6.5	>150	<2	<5	2-5
Wk-slB	sl	sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	0-50	<2	>35	2-5
Wk-slC	sl	sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	0-50	<2	>35	5-12
Wk-slC-RC	sl	sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	0-50	<2	>35	5-12
Wk-slD-RC	sl	sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	0-50	<2	>35	12-20
Wk-slE-RC	sl	sl/R	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	0-50	<2	>35	20-35
Wn-slB	sl	scl	wcl	L	<10	<10	<35	<35	5.0-5.5	5.5-6.0	>150	<2	<5	2-5
Ws-clB	cl	c/Cr	wcl	M	10-20	10-20	35-75	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	50-100	<2	15-35	2-5
Ws-clC	cl	c/Cr	wcl	M	10-20	10-20	35-75	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	50-100	<2	15-35	5-12
SC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	>35
ES	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RC	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

คำอธิบายคำย่อและประเภทดิน/ดินคล้าย

เนื้อดิน

ls	- ดินทรายปนดินร่วน (loamy sand)
sl	- ดินร่วนปนทราย (sandy loam)
l	- ดินร่วน (loam)
sil	- ดินร่วนปนทรายแป้ง (silt loam)
scl	- ดินร่วนเหนียวปนทราย (sandy clay loam)
cl	- ดินร่วนปนดินเหนียว (clay loam)
silcl	- ดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง (silty clay loam)
sic	- ดินเหนียวปนทรายแป้ง (silty clay)
c	- ดินเหนียว (clay)
gsl	- ดินร่วนปนทรายปนกรวด (gravelly sandy loam)
gcl	- ดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด (gravelly clay loam)
vgsccl	- ดินร่วนเหนียวปนทรายปนกรวดมาก (very gravelly sandy clay loam)
vgc	- ดินเหนียวปนกรวดมาก (very gravelly clay)
Cr	- หินพื้นผุ
R	- หินพื้น

ชั้นของอนุภาคดิน

fl	- เป็นดินร่วนละเอียด
fsi	- เป็นดินร่วนปนทรายแป้ง
col	- เป็นดินร่วนหยาบ

การระบายน้ำ

pd	- เลว (poorly drained)
spd	- ค่อนข้างเลว (somewhat poorly drained)
mw	- ดีปานกลาง (moderately well drained)
wd	- ดี (well drained)
sex	- ค่อนข้างมาก (somewhat excessively drained)
ex	- ดีมากเกินไป (excessively drained)

ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

L	- ต่ำ
M	- ปานกลาง

ความลาดชัน

A	- 0-2 เปอร์เซ็นต์
B	- 2-5 เปอร์เซ็นต์
C	- 5-12 เปอร์เซ็นต์
D	- 12-20 เปอร์เซ็นต์
E	- 20-35 เปอร์เซ็นต์

ความลึกของดิน

md	- ดินลึกปานกลาง (50-100 เซนติเมตร)
d3c	- มวลสารพอกหรือสารเม็ดกลมของเหล็กที่ระดับความลึก 50-100 เซนติเมตร
csub	- ชั้นดินเหนียวที่ระดับความลึกมากกว่า 100 เซนติเมตร

ประเภทดินอื่นๆ

pic	- ศิลาแลงอ่อน
gm	- จุดประสีเทา
b	- คันนา
hb	- ความอึดตัวเบสสูง
tkc	- ชั้นทรายหนา
vtks	- ชั้นทรายหนามาก

**กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**

